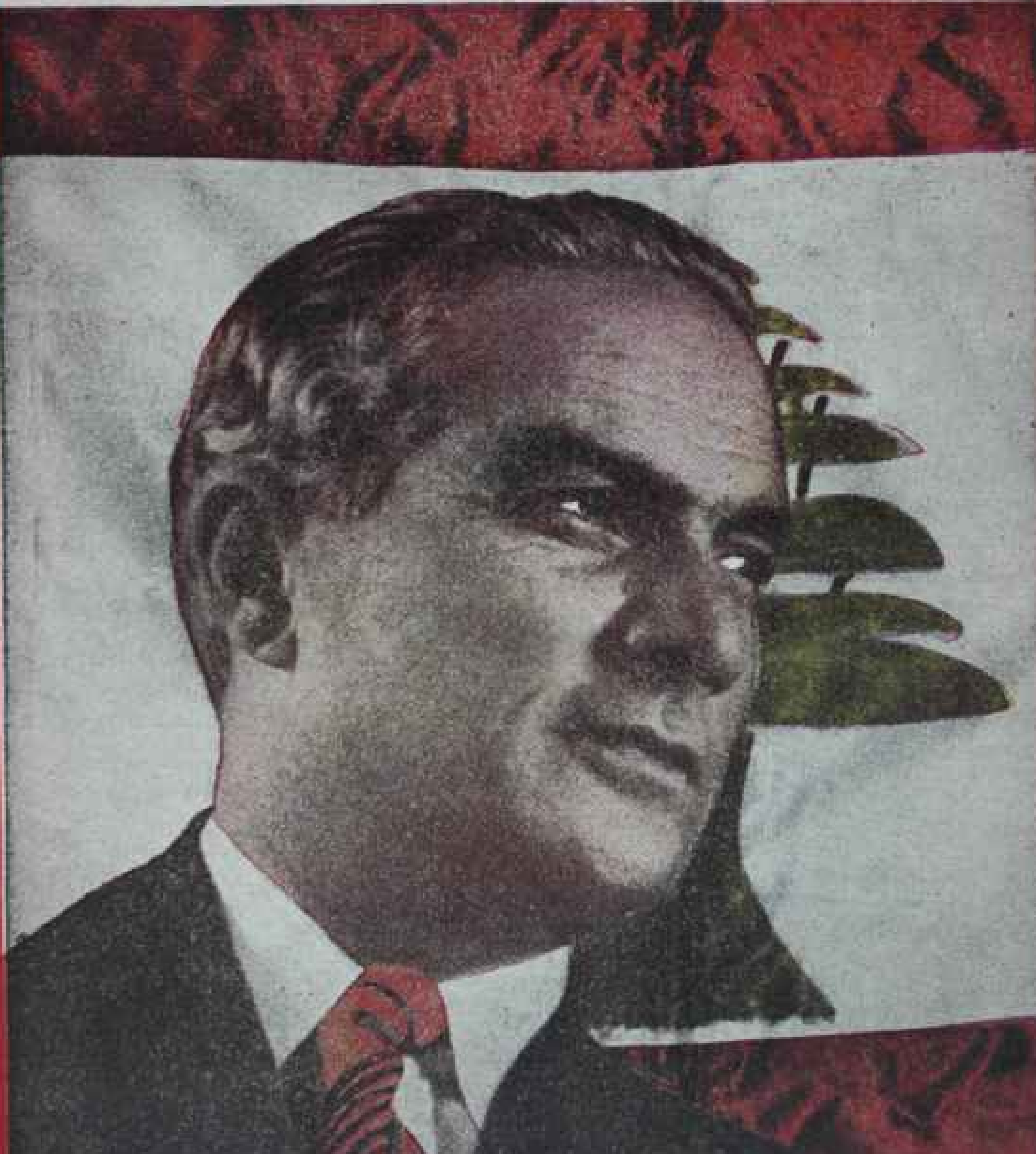
AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

YARIM
Milyon
LİRA
İRATLI APARTMAN...EV.
İRATLI APARTMAN
PARA
EV
AKBANK
HER 150 LİRAYA BİR İŞTİRAK HAKKI.

AKİS

Haftalık Aktüalite Mecmuası

Denizciler Caddesi
*Yeni **Matbaa** - Ankara*
***P. K.** 582 — Tel: 18992*

Fiatı: 60 Kuruş

*

*İmtiyaz **Sahibi:***
Metin TOKER

*

Yazı** İşlerini **fiilen** idare **eden :
Cüneyt ARCAYÜREK

*

Ressam:
İzzet ÇETİN

*

Karikatür:
TURHAN

Fotoğraf:
ASSOCIATED PRESS — ZÜHTÜ ÖVEN

*

Klişe:
Doğan TORUNOĞLU

*

Abone Şartları:

3 aylık	**(12 nüsha) :**	**6 lira**
6 aylık	**(25 nüsha) :**	**12 lira**
1 senelik	**(52 nüsha) :**	**24 lira**

*

İlân Şartları:
4 Renkli arka kapak (Tam sayfa) : 350 lira
Kapak içi 300 lira ve metin sayfaları Santimi 4 Lira

*

Dizildiği ve Basıldığı Yer:
Yeni Matbaa — Ankara

Kapak Resmimiz

Camille Chamoun

Hoş Geldi

Kendi aramızda

Sevgili AKİS okuyucuları

Eğer bugün Türkiye Büyük Millet Meclisinde başkanlık kürsüsünün sağ tarafına düşen muhalefet sıralarındaki küçük gurup uyuşmuş C.H.P. ne değil, 1946-1950 nin dinamik D. P. sine mensup bulunsaydı bir milletvekili mutlaka şöyle bir sual takriri verirdi:

Yüksek Başkanlığa;

*Ankara radyosu 26 Mart cumartesi günü saat 19 daki Haberler bülteninde Aydın mahreçli bir havadisine **"Dün** şehrimizi şereflendiren başvekilimiz Adnan Menderes.." diye başlamıştır. Bırakınız Hükûmet başkanlarını, Devlet başkanları hakkında dahi bu nemden "antidemokratik" tabirlerin kullanıldığı devri geride bırakmış olduğumuz kanaatindeyiz. Hakikaten demokrasiyle idare olunan bir **tek** memlekette Devletim radyosunun Hükûmet başkanlarının filan yahut falan şehri şereflendirdiklerini söylediklerine tesadüf edilemez. Son günlerde radyolarımızda kullanılmaları yeniden âdet olan bu gibi terimler hakkında hükûmetin ne düşündüğünün alâkalı Devlet bakanı tarafından sözlü olarak açıklanmasını dilerim.*

Fakat bize öyle geliyor ki daha dört yıl bekleseniz C.H.P. Meclis gurubuna mensup bir üyenin böyle meseleleri umumî efkârın önüne getirdiğini göremiyeceksiniz.

Millet, sanki Meclisin sağdaki sıralarına "ağzı var, dili yok" bir takım zevatı seçmiştir.

*

Böyle bir sual takririnin cevabı olabilir? Ya, alâkalı Devlet bakanı çıkar, kullanılan tâbirin bir dil sürçmesi neticesi olduğunu, bir daha dikkat edileceğini söyler, bu suretle biz de o kulak tırmalayan kelimelerden kurtuluruz; ya da kalkar, tâbiri müdafaa eder, bunun normal saygı ifadesi olduğunu ileri sürerek "27 senelik C.H.P. iktidarı" na şiddetle hücum eder ve hemen her antidemokratik harekette yapıldığı gibi o devirden misaller getirir. Sanki D.P. iktidara, o dervin kötü bir kopyasını vermek için getirilmişmiş gibi... İkinci takdirde bakan tabii, bilhassa 1988-1950 arasını hatırlatacak ve radyoda Millî Şefe okutturulan methiyeleri sayıp dökecektir. Bunların arasında, bizi kahkahayla güldürecek olanların bulunacağından ve o kısımların D.P. gurubundan bir muayyen gurubun alkışlariyle karşılanacağından hiç şüphe etmeyiniz.

Lâkin özlenilen vasıfta bir muhalif hatip için bu müdafaayı çürütmek ve öyle konuşan bakanı hakikatin yoluna getirmek işten hile değildir. C.H.P. bir manasız ve yersiz kompleksten kendini - demokrasimizin menfaati icabı mutlaka kurtarmalıdır.

*

Bakana sormak lâzımdır: bahsettiği tâbirimin kullanıldığı devri normal bir demokratik devir mi sayıyor ve onu D. P. iktidarına misal mi alıyor? Bir C. H. P. hatibi, bakanın taktiğini ele alabilir ve meselâ harp yılları boyunca, hattâ 1946 ya kadar memleketin içinde bulunduğu durum bakımından millî birliği temin için bu tabirlerin kullanılmasının faydalı telâkki edildiğini söyliyebilir. Bu tâbirleri o zaman kullanmanın dalkavukluk veya şahsî nüfuzu kuvvetlendirme gayreti değil, "devir icabı" olduğunu ileri sürebilir. Bugün Demokrat Partinin başında bulunan zevatın aynı Millî Şef'e çektikleri sayısız tâzim telgraflarından, onun hakkındaki pohpohlayıcı nutuklarından parçalar okuyabilir ve sorabilir: "Bu zevat dalkavuk muydu, yoksa korkak mı?" Bakanın bu suale vereceği cevap, pek alâka uyandırırdı. Hatip, sonra devam eder:

Misalimizi, beğenmediğimiz ve bir zaruretin icabı kabul etmekte fayda bulunan geçmiş devirden değil, bugünün icabından ve demokratik memleketlerdeki teamülden alalım. İçine girdiğimiz hayatı, de-. jenere etmiyelim. Devlet adamlarımızı, totaliter diyarlarda yapıldığı gibi ilâhlaştırmıyalım. Onları zorla diktatörlüğe sürüklemiyelim. Eğer diktatörlüğün bu millete lâyık olduğu kanaatindeyseniz, açıklayınız. Değilseniz, diktatörlük âdetlerini bırakınız ve hükümet başkanlarınıza lütfen şehirler şereflendirtmek yolunu terkediniz.

Bize öyle geliyor ki maziden bahsetmek bir Nüvit Yetkin için, bir Adnan Menderes veya bir Fuad Köprülü için olduğundan çok daha kolaydır. C.H.P. gurubu lütfen komplekslerini terketsin ve Muhalefet vazifesini artık yapmaya başlasın. Bu vazifeyi kavga etmeden de başarmak, sert ve acı, ama yıkıcı olmayan tenkidler yapmak, havayı bozmamak pek âlâ kabildir.

Mürakabesiz kalan iktidarın hareketlerinin mesuliyetinin bir kısmı da o mürakabeyi yerine getirmiyenlere aittir.

Saygılarımızla

AKİS

YURTTA OLUP BİTENLER

Celâl Bayar
Acil şifalar

Cumhurbaşkanlığı

Bayar rahatsız

Cumhurbaşkanlığı köşkü çevrelerinde söylenildiğine göre Cumhurbaşkanı Celâl Bayar bir müddetten beri rahatsız bulunmaktadır. Pakistan ve Iraka yaptığı uzun ve yorucu seyahatin sonunda Cumhurbaşkanı Bağdatta hafif atlatılan bir kriz geçirmiş, fakat büyük bir metanetle protokolun icaplarını yerine getirmiştir.

Cumhurbaşkanı Celâl Bayar bundan İki hafta kadar evvel yeniden rahatsızlanmış ve Çankaya köşküne doktor celbedilmiştir. Ayrıca konsültasyon için İstanbuldan da Dr. Ali Eşref uçakla getirilmiştir. Cumhurbaşkanının prostatdan rahatsız bulunduğu anlaşılmaktadır. Doktorlar kendisine sıkı bir pehriz tavsiye etmişlerdir.

Bugünlerde, iyi bir tesadüf eseri olarak, tanınmış İngiliz mütehassısı Dr. Miller Atinayı z i y a r e t edecektir. Mütehassıs oradan Türkiyeye de gelecek ve Cumhurbaşkanını görecektir. Bir ameliyat gerektiği takdirde bu ameliyatın İngilterede yapılması kuvvetle muhtemeldir. Mamafih Celal Bayarın sıhhi durumu her hangi bir endişeyi mucip değildir.

AKİS, sayın Cumhurbaşkanına acil şifalar temenni eder,

Demokrasi

Arap saçı

Bu sayının çıktığı akşam, 2 Nisan Cumartesi günü saat 20,15 te Ankara Palasta iki çift karşılaşacaklar ve böylece bütün memleketin aylardan beri yürekten arzuladığı buluşma şeklen gerçekleşecek. Çiftlerden biri davet eden çifttir: Bay ve Bayan Adnan Menderes. Öteki, davet edilen çift: Bay ve Bayan İsmet İnönü. Böylece, Lübnan Cumhurbaşkanı şerefine verilecek ziyafet iktidarın ve muhalefetin hakiki liderlerini karşı karşıya getirecek. Ancak bu, hiç olmazsa o akşam için, bir "sosyete hadisesi" hududunu, iki taraftan hususi maksatlıların yapacakları gürültüye rağmen, geçmeyecek.

Menderes ve İnönünün Cuma akşamı karşılaşmaları da kabil olabilirdi. Zira o akşam da Cumhurbaşkanı Celal Bayar ve eşi Çankaya Köşkünde bir suvare vermişlerdi. Ama Cumhurbaşkanı, eski Cumhurbaşkanı ve yeni Muhalefet liderini yemeğe değil, sadece yemekten sonraki kabul resmine çağırmıştı. İnönünün bu neviden davetlere icabet etmediği bilindiğinden, gelmiyeceği de aşağı yukarı malûmdu. Demokratik protokolu başbakan tatbik etmiş ve kendisinin de hakikaten arzuladığı karşılaşmayı böylece mümkün hale koymuştu. Buzların erimesi için ilk adım atılmıştı. Fakat hakiki buzlar, ancak hakiki demokrasi yolunda fiiliyata geçilmekle ortadan kalkabilirdi. Eğer bu yapılmazsa Ankara Palas buluşması akissiz ve devamsız kalacaktı. Zira bir müddetten beri etrafında bir hava yaratılmaya çalışılan meşhur "yumuşama" nın iç yüzü şundan ibaretti:

Sun'i gayretler

Bundan iki hafta kadar evvel bir gün, Demokrat Partinin basınla alâkalı işlerini tedvir eden Dr. Mükerrem Sarol karşısına gene Demokrat Partili bir gazeteciyi almış, alabildiğine haşlıyordu. Gazeteci, Ankarada çıkan bir gazetenin sahibiydi ve gazetesi iktidarı daima hulûsu kalple destekliyordu. O halde, bu hiddetin sebebi neydi? Basit! Başmuharrir Bahadır Dülger (Erzurum - D.P.) Nihad Erimin giriştiği manevranın hakiki mahiyetini belirten ve üstadı itham eden bir makale yazmıştı. Devlet bakanı son derece hiddetliydi:

"— Nasıl olur, efendim, diyordu, nasıl olur da siz Nihad Erime hücum eder, bize bu kadar faydası dokunan bir adamı iki ateş arasında bırakabilirsiniz? Bu, partiye ihanettir. Zavallıya kendi tarafı zaten alabildiğine yükleniyor. Bari biz, işini kolaylaştıranın..."

Tez şuydu: Cumhuriyet Halk Partisi Halkçı gazetesinde şampiyonluğu yapılan p o l i t i k a y ı benimsediği gün, iktidar için bir tehlike olmaktan çıkacaktı. Onun için Nihad Erim manen desteklenmeliydi.

Bu mevzuda Dr. Sarolun bir azarını, daha evvelce Mümtaz Faik Fenik yemişti. Zaferin talihsiz başyazarı da, gene hulûsu kalple üstad hakkında fikirlerini yazmış, "oh, ne âlâ" demişti "her şeyi yap et, bütün zarar senin başının altından çıksın, ondan sonra zeytinyağı gibi üstte yüz!" Bu makale üzerine de Devlet bakanı telefonu açmış ve Feniği yola gelmeğe davet etmişti. Zaferin başyazarı işte o gün bugündür dahili meselelerde kalem yürütmemekte, hıncını Suriyeden almaktadır. Hakikaten Devlet bakanının, Nihad Erimin manevrasına mani olacak her taşı üstadın yolundan kaldırmak için sarfettiği gayretler artık Ankarada hiç kimsenin meçhulü değildir.

Bu arada büyük İstanbul gazeteleri de unutulmamış ve "hatır sayan" muhabirlere havadisleri hangi hava içinde vermelerinin iktidarca memnuniyeti mucip görüleceği Dr. Sarol tarafından telkin olunmuştu. Ancak - Dünya bir tarafa, - Hürriyet hadiseleri hakiki veçheleriyle tefsire devam ediyor ve Nihad Erimin manevrasını, o manevra ile ilgili haberleri başka zaviyeden veriyor, üstadın rolünü ve mevkiini dosdoğru çiziyordu. Öteki gazetelerden bir çoğu Cumhuriyet Halk Partisinin Erim politikasını benimsediğine efkârı umumiyeyi inandırmağa çalışırken Hürriyet meselâ Parti Meclisi tebli-

Cemil Said Barlas
Papiyonlu adam

ğindeki telhimin Nihad Erime ait olduğunu manşet halinde açıklıyordu. Dr. Sarol bundan, gazetenin Ankara muhabirini mesul tutuyordu. Onu da yola getirmek lâzımdı. Bunun işin, Erol Güney hadisesi dahi bazı çevrelerde istismar olundu. Rivayet o merkezdedir ki meselenin kabinede görüşülmesi sırasında Hürriyet muhabirinin de yahudi muhabirle temas ettiği ortaya atılmıştır. Diğer taraftan Hürriyetin genç sahiplerine de tesir edilmeye çalışılmış ve kendilerine muhabirlerinden şikâyet olunarak gazeteye verilen lisanslar bahis konusu edilmiştir.

Buna rağmen başka bir hakikat, gayretlerin semeresiz kaldığı ve maksadın hasıl olmayıp efkârı umu* miyenin "yeni politika" hakkında hükmünü verdiğidir. Sarolun bu cansiperane faaliyetinin sebebi nedir?

Perdenin arkası

Her şeyin esası, bir yanlış temele dayanmaktadır. İktidarın bazı çevreleri zannetmişlerdir ki İnönüye giden yol, Nihad Erimden geçer. Daha kabacası, İnönüyü Nihad Erim idare eder. Senelerden beri Nihad Erimin de, hareketleriyle böyle bir inancı daima kuvvetlendirmeye çalışmış olduğu ve etrafındakilere bu zehabı vermeye gayret ettiği doğrudur. Bu, basit bir politika icabıdır. Kabahat, ona kananlardadır. İktidarın o çevreleri de kanmışlardır. İlk hedef, üstadı dize getirmektir! Buna, kendilerinin de başta tahmin edemiyecekleri kadar çabuk ve kolay vasıl olmuşlardır.

İlk temaslar Nihad Erim ile Dr. Mükerrem Sarol arasında ve Dr. Fazıl Şerafeddin Bürge'nin delâletiyle olmuştur. Halkçı gazetesi, en şiddetli yazılar neşrettiği günlerde bile Dr. Sarolu siyanet etmiştir. Bunu başka temaslar takip etmiş, Meşhur mahkûmiyetten sonra da bilinen Menderes - Erim görüşmesi yapılmıştır. Nihad Erim bütün o devrede "İnönüyü idare eden adam" olarak bilinmiş, öyle sanılmıştır. Üstadın gazetesinin başına oturttuğu "başbaşa resim" de o zehabı kuvvetlendirmek gayesini gütmüştür. Fakat burada işler çatallaşmıştır, zira işin aslında Nihad Erim "İnönüyü idare eden adam" değildi; İnönü "Nihad Erimi idare eden adam" dı. C.H.P. ve onun Genel Başkanı Halkçı'nın politikasını ne tasvip, ne de takip etmişlerdi. O zaman, ediyorlarmış gibi suni bir havanın yaratılması için yukardaki gayretlere lüzum hasıl olmuştu.

Yeni mizansenler

Halbuki Nihad Erimin C H P. içindeki durumu gün geçtikçe müşkülleşmiş ve kendisinin partiden ihracı istenmiştir. Gerçi üstad, bir çok yerde başbakandan lâflar nakletmekte, onunla samimiyetine delil olarak Menderesin kendi tabağına bizzat salata koyduğu neviinden rivayetler çıkmakta, hattâ başbakanın Nihad Erimin avucunda bulunduğu masalı da söylenmekteydi. Ama, kimin kimi avucunda tuttuğu açıktı. Bir şey daha vardı: her halde Nihad Erim C.H.P. yi avucunda tutmuyordu.

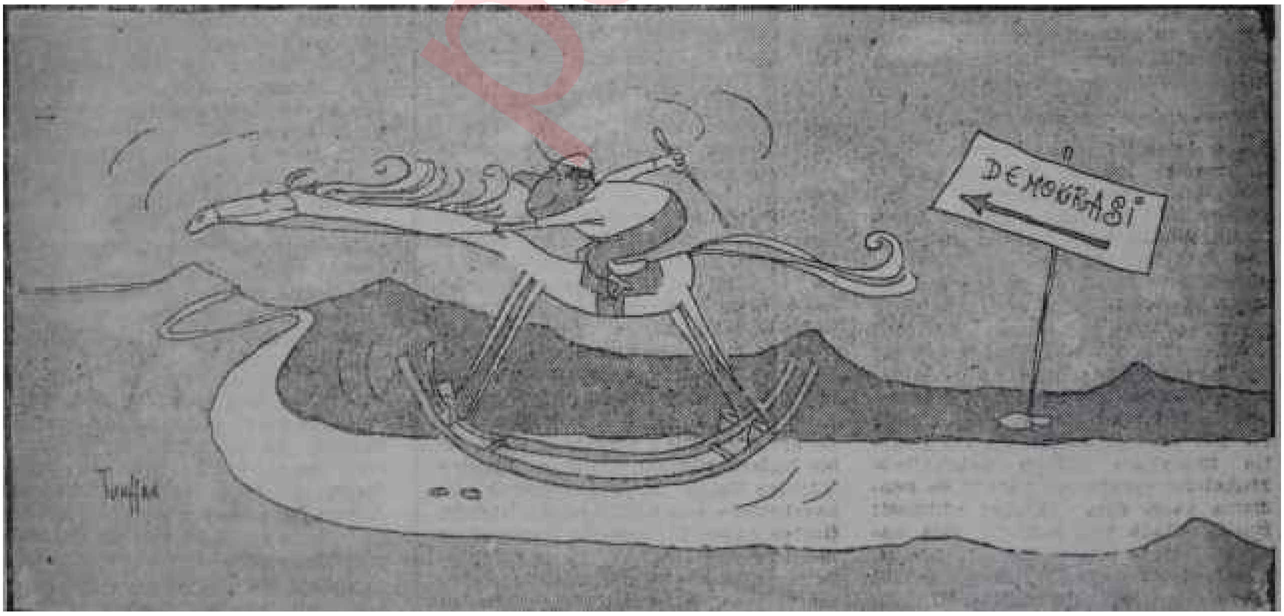
Üstadın partiden ihracını önlemek için Tan gazetesinin Ankaradaki muhabirinin kulağına "yazılmasının 'iyi olacağı" telmihiyle bir havadis fısıldandı: Nihad Erim, Safa Kılıçlıoğlu ve Osman Bölükbaşı yeni bir parti kurmak üzere görüşmeler yapıyorlardı. Haber intişar etti ve Halkçı ile Yeni Sabah bir küçük gazetede çıkan havadisi, tekzip kisvesi altında, büyük manşetlerle yaydılar. Bir takım başka muhabirler de onlara yardım ettiler. Maksad C.H.P. yi, yeni bir Muhalefet partisiyle ürkütmek ve Nihad Erimin ihracını önlemekti. C.H.P., bir çatlaktan korkacaktı.

Fakat o gayret de bir netice vermedi.

Aydında Barlas konuşuyor

İşte durum buydu ki bir gece radyo Aydında C.H.P. liler tarafından Başbakana verilen bir yemekte C. H. P. Başkanının, Menderesin ve - hepsinden mühimi - Cemil Said Barlasın yaptıkları konuşmaları yayınladı. İlk iki konuşma, birer sıra konuşmasıydı ve şimdiye kadar duyulmamış bir fikir veya tez ortaya atmıyordu. Halbuki Cemil Said Barlasın sözleri son derece alâka uyandırıcıydı. C. H. P. nin eski Ticaret bakanı dostluğun ve iyi münasebet kurmanın aynı fi* kirde olmak mânasına gelemiyeceğini bildiriyor, muhalefetin bir şok meselede - rejim meselesi ve iktisadi mesele - iktidardan başka türlü düşündüğünü söylüyor, Başbakana "partilerarası münasebetlerin düzelmesini ve bozulmasını şahsi menfaatlerine göre ayarlamak istiyenler"e kulak vermesini ihtar ediyordu. Hattâ ekliyordu da: "Çünkü bu adamlarm hayrı, meziyetleri, vasıfları yoktur. Fitne ile yaşarlar. Bunlar her iki partide de, Demokrat Partide de, Cumhuriyet 'Halat Partisinde de mevcuttur. Bunları dinlemeyiniz. Bunlara kızmayınız da..."

Barlasın konuşmasını ziyafette hazır bulunan Faruk Gürtunca not etmişti. Başbakan notları gördü ve bunların radyolarda hemen o gece yayınlanmasını hususi kalem müdürü Muzaffer Ersüye emretti. Emir derhal yerine getirildi. Radyo, iması bu kadar kuvvetli ve açık nutku neşretti.

DEMİRKIRAT !

Cemil Said Barlasa bu konuşmasından dolayı kızanların başında tabii D.P. den Dr. Mükerrem Sarol, C. H. P. den Nihad Erim geliyordu.

Anlaşılması gereken hakikat

Cemil Said Barlas, bu nutkuyla Adnan Menderese bir hakikati izah etmek, bulutları dağıtmak ve gözlerin önündeki perdeyi kaldırmak istemişti. Memlekette herkes partiler arası münasebetlerin iyi gitmesini istiyordu. Bunun aksini, iki parti içindeki müfritlerden başka kimse talep etmiyordu. Fakat müfritler D.P. de de, C.H.P. de de liderlere zaman zaman hâkim oluyorlar, onları tesir altında bırakıyorlardı. Göz önünde tuttukları kendi menfaatleri, hisleri, ihtiraslarıydı. Barlas sözünü söyle bitirmişti: "Politika merkezinde rastlıyacağınız bu politika hastalarının tahriklerine kanmayınız!" Hakikaten o politika hastaları bertaraf edildikleri takdirde iki hakiki lider, Adnan Menderes ile İsmet İnönü arasında iyi niyetle halledilmiyecek şey kalmazdı. Başbakanın sözüne itimat edip etmemek meselesi bahis mevzuu değildi. Fakat başbakanın da "şahsi mürüvvet" ten ileri gitmesi lazımdı. "Şahsi mürüvvet" ile demokrasi olmazdı. Muhalefete tahammül gerekirdi. Onu türlü yollarla yok etmek değil..

İşte Adnan Menderesin hakiki bir dostunun kanaatleri bunlardı. Başbakan bu sözlerin radyoda yayınlanmasında mahzur görmedi.

Ertesi gün ise Dr. Mükerrem Sarol Başbakana mülâki olmak üzere alelâcele ve uçakla Ankaradan İstanbula gidiyordu. Devlet bakam, Başbakanını İstanbulda yalnız bırakmamaya daima büyük itina göstermiştir. Bilhassa yaz aylarında vuku bulan bazı hadiselerden beri... Hakikaten bir kaç akşam sonra Dr. Sarol İstanbulda Muammer Karacanın tiyatrosunda oynanan piyesi Menderesin yanında seyrediyordu. Piyesin adı şuydu: "Etnan bey duymasın!"

Temaslar devam edecek mi?

Menderes ile İnönü arasındaki temaslar, sosyete hadisesi olmaktan çıkıp "vazife görüşmesi" haline gelecek mi? Başbakan, İnönünün yolunun şundan veya bundan, hele Nihad Erimden hiç geçmediğini kabul edecek mi? İnönü de şu son beş yıldır Muhalefetin takip ettiği ve koca bir fiyasko ile neticelenen "her şeyi kötüleme" politikasını C.H.P. nin artık bırakacağını sureti katiyede temin etmek medeni cesaretini gösterecek mi? Adnan Menderes en ziyade bir tek şeye hasrettir: bu memleketin başbakanı olduğu hakikatinin Muhalefet tarafından kabulü ve kendisine karşı öyle hareket edilmesi! Bunda yüzde yüz haklıdır, zira hakikat yüzde yüz budur. Menderes, Cumhuriyetimizde iktidara hakikî reyle gelen belki de ilk liderdir. İnönü ve C.H.P. Menderesin başbakan olarak uzattığı eli samimiyetle sıkmakla mükelleftirler. Buna mukabil başbakana söyliyecekleri şudur:

"— Sezarın hakkı Sezara, iktidarın hakkı iktidara... Ama muhalefetin hakkı da muhalefete!".

Muhalefetin hakkı teminattır. Kanunî teminat... C.H.P. kendisinden beklenileni yapar da iktidar ona gene lâf ile mukabele ederse memleketin üzerine kara bulutların avdetinin günahı düpedüz ve sadece iktidara ait olacaktır.

"Yumuşama" efsanesini hakikat yapmak, liderlerin elindedir. Bu vazifeden kaçan, millet önünde mesul olacaktır.

Dış Politika

Orta Doğuda kıvılcım

Biten haftanın başında arka arkaya Radyo gazetesini dinleyenler hayret ettiler. Suriyeden bahsedilmiyordu. Halbuki Radyo gazetesi bir müddetten beri hemen her neşriyatta bu küçük arap devletine şiddetli hücumlarda bulunuyordu. O kadar ki bu, bir alışkanlık haline gelmişti. Araya sekte mi girmişti, yoksa taktik mi değişmişti? İkincisi temenni edildi.

Suriye Türkiye için hiç bir zaman iyi komşu olmamıştı. İstiklâlini kazanmadan da, kazandıktan sonra da hakiki devlet vasfını alamadığından bir kabilenin bütün ârazını göstermiş, hükümetlerinde istikrar olmamış, bir takım maceraperestlerin tecrübe tahtası yerine geçmiş, memleketi idare edenler de asla bunların üstüne çıkamamışlardır. Bu yüzden hemen her devirde komünistler türlü kılıklar altında iktidarı ellerinde tutmuşlar, kırk paralık menfaat için yapmadıklarını bırakmamışlardır. Suriye realitesi, bundan ibarettir. Bir devlet olamayan komşu memleketlerin askerî kudret ifade edemiyeceği de tabiidir.

Buna rağmen. Orta Doğuda bir istikrar âmili olabilecek Türk-Irak paktının imzalanmasını takiben Türkiye, Suriyeye ilgi göstermeye başlamıştı. O zamanki hükümetin bu pakta katılması ihtimali bulunduğundan iktidarın resmî organı ve Devlet radyosu bu memlekete ve millete methiyeler yağdırmakta yarışa kalkmışlardı. Halbuki bahis mevzuu hükümet devrilmiş, Mısır taraftarı başka bir hükûmet iş başına geçmiş, bu arada Orta Doğunun yeni Makyaveli Binbaşı Selah Salem Şama gelerek zimamdarları kandırmış ve Suriye, Mısır ve Suudî Arabistan arasında bir üçlü paktın tohumunu atmıştı. Aynı günlerde Suriyede ezelden beri devam eden Türk aleyhtarı nümayişler hızlandırılmıştı. Bunun üzerine Türkiye Şama bir nota vererek bu hareketlere son verilmesini istemiş, Suriye sudan bir cevapla geçiştirince cevabi notayı reddetmiş ve münasebetler çıkmaza girmişti. İşin diplomatik tarafı hükûmetimiz tarafından büyük bir vekarla idare edilmiş ve Suriyeye, Mısırla pakt imzalamak suretiyle hata ettiği anlatılmıştı. Bize yakışmayan - bir batı devleti olan bize - Suriyenin açtığı mahalle kavgasına katışmaktı. Radyo gazetesi acaba ona mı son veriyordu?

İki tarafta kalın laflar

Bu sırada cenup hududumuzun iki yanında bazı kimseler fazla ateşleniyorlardı. Suriyelilerin bir uçak filosu Derbesiye noktasında hududumuzu geçmiş ve bunun üzerine Ankaradaki Suriye Elçisine sert bir nota verilmişti. Buna karşılık Suriye hükümeti de bir Türk 'filosunun Suriye toprakları üzerinde uçmuş bulunduğunu iddia ediyordu. Mısır, Suriyeyi "sonuna kadar müdafaa" edeceğini bildiriyor ve Türkiyeyi Rusya ile tehdide kalkışıyordu. Buna mukabil Türkiyenin hareket tarzının da Amerika tarafından desteklendiği biliniyordu. Suriyeliler sanki harp edeceklermiş gibi hududumuza asker sevkediyor, buna mukabil İzmirden başbakana çekilen telgrafta bir kısım "alevli gençler" yedek subay üniformalarını giymeye hazır olduklarını bildiriyorlardı! Bunlar, durumu karıştıran ve tehlikeli hale sokan, böylece de Orta Doğuda istikrarı bozabilecek bir takım hareketlerdi. Rusya, pusuda bekliyordu. Halbuki vaziyette, lâf kavgası bir kenara, bizim çok lehimize gelişmeler vardı. İngiltere pakta giriyordu.

Hakikatleri İsimlendirmekten Korkmayalım

Bugün dış politikamızın bütün dünyâda alâkayla takip edildiğinden ve Batıda takdirle karşılandığından zerrece şüphe yoktur. Türkiye 1950 den itibaren, Atatürk-Un ölümünden sonra ve hadiselerin icabı olarak çekildiği kabuğundan çıkmış ve daha faal bir rol oynamaya başlamıştır. Kore harbine iştirak kararı bu yolda atılan ilk adımdır ve o adımı ötekiler takip etmiştir. Bilhassa Atlantik Paktına iştirakimizi müteakip etrafımızda gerdiğimiz dostluk ağları ve kurduğumuz ittifak manzumesi dış politikamıza ayrı bir ehemmiyet atfetmiştir. Şimdi ise Yakın Doğudaki kritik durum bu politikaya nezaket vermiştir.

Ortada herkesin bildiği ve açıklamakta zarar olmayan bir hakikat vardır: bu muvaffak dış politikamızı idare eden beyin Adnan Menderes, el Fatin Rüştü Zorludur. Adnan Menderes o sahada ilk başta tahmin edilemiyecek bir meharet göstermiş, sonradan buna senelerin tecrübesi de eklenince, tabii çapımız gözönünde bulundurulmak şartiyle, dünyada ismi bilinen müm-

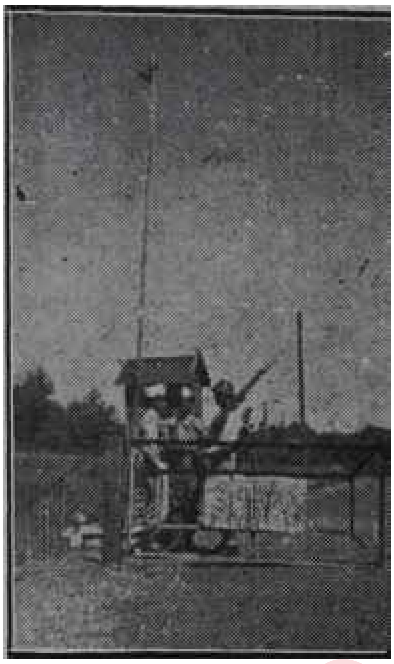
Pakt hakiki kuvvetini kazanıyor

İngilterenin Türk - Irak paktı karşısındaki durumu hemen bilinmemiş ve bazı tereddütlere yol açmıştı. Bilhassa Kahirede Eden ile Abdülnasır arasında yapılan mülakattan sonra bazı şüpheler belirmişti. Fakat bu şüpheler daha ziyade umumî efkârdaydı, zira Bağdatta İngiltere ve Irak arasında devam eden, Türkiyenin de daimi surette haberdar edildiği görüşmeler müsbet şekilde ilerliyordu. İngiltere ile Irak birbirlerine 1930 andlaşmasıyla bağlıydılar. Bu andlaşma sona ermek üzereydi. Irak, bunu aynı şartlarla yenilemek arzusunda değildi. Yapılacak şey, Büyük Britanyanın da Türk - Irak paktına dahil olmasıydı. Londrada, Kraliçenin hükûmetinin buna karar vermiş bulunduğu açıklandı. Pakt şimdi, hakiki kuvvetini kazanıyordu. İngiltereden sonra Amerikanın, hattâ Fransanın pakta katışması muhtemeldi. Ancak paktta sadece tek arap devleti, Irak vardı. Bununla gaye tahakkuk edemezdi. Başka arap devletlerinin de Mısır handikapını geçip buna katılmaları lâzımdı. Gözler Lübnan ve Ürdüne çevrildi.

Lübnandan gelecek misafir

Bu mecmuanın çıktığı gün Lübnanın genç başkanı Camille Chamoun memleketimizin misafiri olarak Ankarada bulunacaktır. Bu vesileyle yapılacak görüşmeler bir tek müsbet netice verebilir: Lübnanın Türk - Irak paktına iltihakı. Hakikaten Lübnan, bir takım endişeleri bertaraf edildiği takdirde - daha ziyade ekonomik endişeler - yeni bloka girmeye meyyaldi ve bu, biliniyordu. Mısır, Beyruta da şantaj yapıyordu. Ama, maceraperest olmayan ve daha ziyade hakiki menfaatlerini göz önünde tutan Lübnanlı liderler bunlara pek kulak asmamışlar ve Amerikanın bulunduğu tarafa dahil olmakta fayda görmüşlerdi. Bu bakımdan Chamoun'un ziyaretinden sonra neşredilecek resmi tebliğde beklenilen açıklama yapılırsa ve Lübnanın pakta iltihak kararından bahsedilirse pek fazla şaşmamalıdır.

Lübnanı hiç şüphesiz Ürdün takip edecektir. Asıl başarı budur.

Türkiye - Suriye hududu
Üzerine kıvılcım düşmese

D. P.

Dostların kucaklaşması

Büyük salonda iki ayrı masa kurulmuş ve masalar türlü içki, türlü meze ile donatılmıştı. Ev sahibi masaların arasında mekik dokuyor, misafirlerini elinden geldiği kadar ağırlamaya çalışıyordu. Salon, güzel bir çiftlik binasının salonuydu. Çiftlik Salihlideydi ve Fevzi Lûtfi Karaosmanoğluna aitti. Misafirler hakikaten mümtaz kimselerdi. Bir defa Başbakan Adnan Menderes vardı. Onunla beraber Gediz baraj mm temel atma törenine gitmiş olan Büyük Millet Meclisi Başkanı Refik Koraltan ve bakanlar da Fevzi Lûtfi Ka-

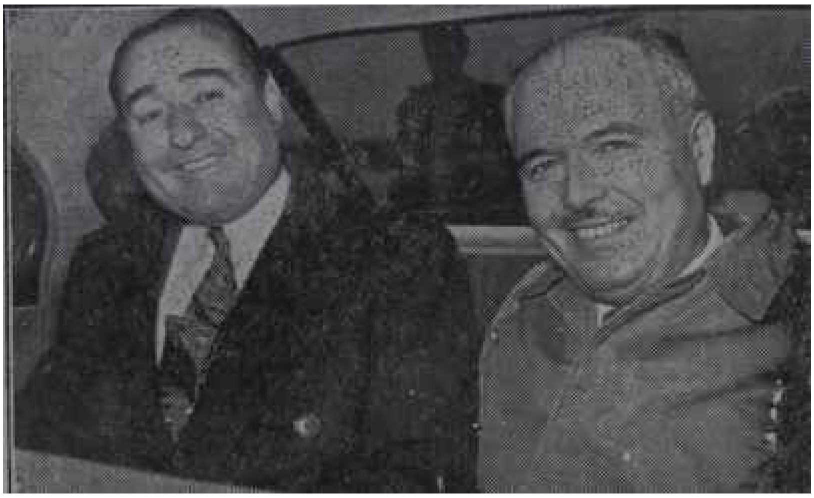
taz devlet adamlarından biri haline gelmiştir. Dış politika sahasındaki başarılarımızın şahsen ve doğrudan doğruya onun eseri olduğu hemen hiç kimsenin meçhulü değildir.

Ancak 1950 den beri dışişleri makamını Demokrat Partinin kurucularından olan ve 14 Mayıs seçimlerinin kazanılmasındaki rolü unutulamıyacak kadar büyük bulunan Prof. Fuad Köprülü işgal etmektedir. Prof. Köprülü de o vazifeye tecrübesiz olarak gelmiştir, ancak başbakanın aksine diplomasi sahasında öyle olağanüstü, hattâ normal bir kabiliyet ve dolayısiyle başarı gösterememiştir. İmkânları ve meziyetleri ihtimal 'ki başka istikametlere müteveccihtir. Ama her halde Dışişleri bakanlığı kendisi için ideal v a z i f e olamamıştır. Bundan dolayı her hangi bir kimseye her hangi bir kabahat bulmak doğru değildir. Dış politika elbette ihtisas, elbette kültür, elbette tecrübe ister; ancak bunların hepsinden çok Allah vergisi bir takım hususiyetlere, inceliğe, sezişe lüzum gösterir ki Prof. Köprülüde bunların bulunmadığı bir vakıadır.

Eğer dış politikamız bugünkü dinamik politika olmasaydı, eğer eskisi gibi kabuğumuzun içinde oturmakta devam etseydik Demokrat Parti iktidarı Prof. Köprülü gibi şayanı hürmet bir zatı Dışişleri bakam olarak muhafaza etmek lüksünü kendisine mubah sayabilirdi. Cumhuriyetimizin tarihinde bu gibi devirler ve bu vasıfta Dışişleri bakanları eksik değildir. Fakat son Suriye notası hadisesi de açık surette ve bir defa daha göstermiştir ki bunun hali hazır konjonktür içinde mahzurları vardır. Yabancı devletlerin hepsi bizim iç politika zaruretlerimizi bilmek mecburiyetinde değillerdir. Dışişleri bakanlığı makamını fiilen işgal eden bir zatın sözleri ve hareketleri ister istemez ehemmiyet taşımakta, bazen böyle "komplikasyon" lara yol açmaktadır.

Prof. Köprülü şüphe yok ki Demokrat Partinin minnetine hak kazanmıştır. Partinin ve iktidarın kendisine her türlü şan ve şerefi vermesine hiç kimse bir itirazda bulunamaz. Nitekim bunlar öteki kurucu Refik Koraltandan esirgenmiş değildir. Ama bu şan ve şerefin mutlaka Dışişleri bakanlığı makamı olduğuna inanmak pek güçtür. Kabinede bir Başbakan muavinliği vardır, protokolda Dışişleri bakanlığının üstündedir. Hariciye köşkü başbakan muavinine tahsis edilebilir. 087 numaralı resmi arabayı da Dışişleri bakanının refikasından alıp Başbakan muavininin refikasına vermek kabildir. Zaten böyle bir değişiklik fiiliyatı resmileştirmekten başka bir mâna taşımıyacaktır. Dışişleri bakanlığına gelince, onu Başbakan Adnan Menderes kendi üzerine alabilir. Mendes-France öyle yapmıştır. Bu, bir çok memlekette zaman zaman tatbik edilen ve dış politika meselelerinin ehemmiyet arzettiği devrelerde pek iyi, pek faydalı neticeler veren bir usuldür. Yahut daha iyisi - iktisadda olmasa bile - diplomaside hakikaten ihtisas sahibi bulunan ve mesleğinin inceliklerine hakkiyle vâkıf olan Fatin Rüştü Zorlu o mevkie getirilebilir. Ortada alınılacak, incinilecek bir durum yoktur. Zira işlerin hakiki mahiyetini artık hemen herkes bilmektedir. Asıl incitecek olan, incitmesi gereken ve tuhaf görünen bunun devamıdır.

Türkiyemizin mühim dönüm noktalarından birinde bulunduğumuz şu günlerde Dış politikamızın son derece ustalıkla idare edilmesi zarureti vardır. En ufak bir yanlış adım, bir şaşırma, bir tereddüt veya hüsnüniyetle yapılmış bir hareket veya sarf edilmiş söz tahmin edilemiyecek kadar mühim, korkulacak kadar vahim neticeler doğurabilir. Bunu bizzat Adnan Menderesten iyi hiç kimse bilemez. Ona, bu ehemmiyetli vazifesinde herkes elinden geldiği kadar yardım etmekle mükelleftir. Onun işini kolaylaştırmak, memlekete hizmet mânasını taşıyacaktır. Bilhassa yakın arkadaşları feragat göstermelidirler. Feragat, şimdiye kadar hiç kimseyi küçültmemiştir.

Menderes - Karaosmanoğlu
Ara bozuculara nanik

raosmanoğlunun davetlileriydi. Davetlilerden çoğu Salihliye trenle gelmişlerdi. Fakat Başbakan Adnan Menderes otomobille seyahat etmişti ve yanında daima Karaosmanoğlu bulunmuştu. İki eski dost ilk defa olarak İzmir hava meydanında karşılaşmışlar ve kucaklaşmışlardı. Gece ziyafeti, bu yeni paktı tesit ediyordu.

Hakikaten uçaktan inildiği zaman Fevzi Lûtfi Karaosmanoğlunu hava meydanında bulmak tatlı bir sürpriz Olmuştu. Maamafih Başbakan Adnan Menderesin bunu daha Ankaradan hareketinden önce hesaplamış olduğu • hiç olmazsa tahmin etmiş bulunduğu - refakatine bir çok bakanı aldığı halde hemen daima yanında gezdirdiği Dr. Mükerrem Sarolu bu sefer bırakmasından belliydi. Başbakan, Demokrat Partinin İzmir il kongresine ısrarla davet edilmiş, fakat bu davete gitmemişti. İzmirde cereyan eden soğuk harp Fevzi Lûtfi Karaosmanoğlunun ismini de ortaya çıkarıyor ve "Burhan Maner gurubu" kendi muhaliflerini Genel Merkeze "Feyzi Lûtfi Karaosmanoğlu komplosu" na dahilmiş gibi gösteriyordu. Aslına bakılırsa ortada ne komplo vardı, ne de Genel Başkanın şahsına karşı bir hareket. Fakat Parti teşkilâtı içinde nüfuzlarını muhafaza etmek isteyenler böyle bir manevradan fayda umuyorlardı. Şimdi ise kongre yapılmış, seçilenler seçilmiş, başkanlığa getirilemiyeceğini anlayan Burhan Maner de idare kurulundan istifa etmişti. Bu istifa üzerine İki hizip birbirine yaklaşmış, meselâ Osman Kibar tatmin olunduğunu söyliyerek parti içinde yaptığı meşru muhalefeti dâhi bırakmıştı. Burhan Manerin istifası Adnan Menderesin kendisini İstismar ettirmemek niyetini ortaya koyuyordu.

Başbakan ile eski arkadaşı Fevzi Lûtfi Karaosmanoğlu arasında zaman zaman çatışmaların olduğu hakikatti. Fakat D.P. nin iki liderini bir karakedinin daimi surette ayırmasını isteyenlerin de gayretleri inkâr olunamazdı. Menderesin bunlara - Ankaradakilere ve Egedekilere - bu defa iltifat etmemesi, Karaosmanoğlu tarafından hava meydanında karşılanması, temel atma töreninde Osman Kibarın konuşması ve bütün seyahat boyunca Karaosmanoğlunun Menderesin sağında yer alması ara bozucuların artık hezimete uğradıkları intibaını veriyordu. Çiftlikteki ziyafet dostluğu bir kat daha perçinledi ve Egede bir gösteri mahiyetini aldı. Menderes ile Karaosmanoğlu, bazı ihtilâflar mevcut bulunsa da dosttular ve birine dayanıp ötekini devirmeye çalışmak nasıl hayalse,ötekine dayanıp berikini ezmek de aynı derecede boş gayretti.

İhtilâfa gelince, Fevzi Lûtfi Karaosmanoğlu hiç bir zaman Adnan Menderese gidip şu veya bu isi beğenmediğini söylememiş, daha ziyade memnuniyetsizliğini duyurmaya bakmıştı. Muhalif kaldığı tasarıların guruptaki veya Meclisteki müzakerelerinde de kürsüye çıkmamayı tercih etmişti. Parti içinde Fevzi Lûtfi Ka-

O Noktada Buluştular...

Oynadığımız Demokrasi oyununun kahramanlarından ikisi, aynı noktada bir defa daha buluşmuş durumdadırlar. Ahbap çavuşlardan biri Ahmed Emin Yalman, diğeri Burhan Belgedir. - İhtimal ki ikisi de, kendi isminin yanında öteki ismi görünce fena halde alınacaklar, kızacaklardır ama...
Bu sefer noktayı koyan Burhan Belge, onun yanma giden Ahmed Emin Yalmandır.

Burhan Belge, savcılara istemedikleri - siz anlayınız: istenilmeyen - neşriyatı kestirmek hakkının tanınmasını teklif eden zattır. Başında patronu Dr. Mükerrem Sarol hakkındaki tenkidlerin bir kampanya halini aldığı ve Bedii Faikin tevkif edilerek susturulduğu günlerde kalemi yakalamış ve meşhur Türk Sesi gazetesinde bu tezin şampiyonluğunu yapmıştı. Kanaatince savcılar, bir neşriyatı kestirmek selâhiyetini haiz bulunmalıydılar. Burhan Belge dünyanın her tarafında antidemokratik kanunlarla basma zincir vurulmaya çalışıldığı sıralarda bol bol sarfedilen "namus", "şeref", "haysiyet" gibi kelimeleri yazısında unutmuyordu. Makalesinden öyle anlaşılıyordu ki Belge bey bilhassa bakanların bu "namus", "şeref" ve "haysiyet" leri bahsinde çok titizdir. Ama varsın bu bahaneler altında vatandaşların hürriyetleri zedelensin.. Tek bakanlar rahat nefes alsınlar da... Tez o zaman dahi iltifat görmemiş, memlekette demokrasiyi gerçekleştirmek vaadile iktidara gelen bir partinin basına böyle bir darbe indirmesine gönüller - veya politika zaruretleri - razı olamamıştı.

Şimdi daha üstadane bir şekil bulunup aynı gayeye "Çiçekdağ teklifleri" ile varılmak istenildiği sırada Ahmed Emin Yalman, Burhan Belgeye iltihak etmekte ve mahzurlu neşriyat önlenilmek isteniyorsa "eski" ye dönülmesini istemektedir. Yalmanın teklifi şudur: "Maksad bir gazete tarafından girişilen ve adaletin ölçüleri ile zararlı görülen bir neşriyat çığırına dava açıldıktan sonra devam edilmemesini teinin etmekse, dava ile beraber neşriyata fasıla verilmesi yolunda, eskiden mevcut maddenin ihya edilmesi maksadı temin eder".

Kimin maksadını? Aleyhinde neşriyat yapılan, kirli çamaşırları ortaya dökülen, yaptığı yolsuzluklar aleniyete vurulan, hakiki hüviyeti umumî efkâra arzedilen yarının bakanının maksadını değil mi? Teşekkür ederiz Ahmed Emin Yalman.. Bizim ona karnımız tok. Bu millet o neviden tahditlere, hürriyetlerin kısılmasına artık doymuştur. Demokrasi mücadelesini de seneler senesi altında tutulduğu baskıdan kurtulmak için yapmıştır. Yoksa baskıyı yapanların ismi Ahmed değil de Mehmed olsun diye değil..

Lütfen karardan önce tevkiften veya karardan önce susturulmadan vaz geçiniz.O, demokrasi olmaz!.

raoamanoğlunun muhalefeti, muhayyel tehlikeler icad ederek Menderese kendilerinin tutulmasının elzem olduğu intibaını vermek isteyen bir takım politika madrabazlarının besledikleri bir "mythe" den ibaretti. Yoksa hakiki Fevzi Lûtfi Karaosmanoğlu "Adnan Menderesin kendisinden birkaç gümlek üstün olduğunu" bilen ve bunu alenen ifadeden çekinmiyen Fevzi Lûtfi Karaosmanoğluydu.

Adnan Menderes Salihlide o "mythe" e de bir fatiha çekiyordu.

Meclis

Çiçekdağ teklifleri

Adalet komisyonunda bir tasarı yatıyordu. Sessiz, sedasız bir yatış.. Halbuki dışarda aynı tasarı etrafında - haklı olarak - müthiş bir gürültü ve bir dedikodu devam edip gidiyordu. Makaleler, mukabil makaleler, yanlış beyanat, yanlışı düzeltip başka yanlış yapan beyanat ve yerinden kıpırdamayan bir bakan! Bu tasarı, iki yeni tevkif sebebi getiren ve Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununu tadil eden tasarıydı. Teklifler, "Çiçekdağ teklifleri" diye biliniyordu. Halbuki o gün, bu tasarının ne zaman komisyonda görüşüleceğini soranlara bir komisyon azası:

"— Ooo... Daha çookkk var..." diye cevap verdi.

Komisyon daha evvel, Teşkilât kanununu ele alacak ve sadece onun müzakeresi uzun haftalar sürecekti.

Osman Şevki Çiçekdağ
Heil!

Hattâ bu kanunun Meclisten geçmesi de beklenilecekti. Zira bahis mevzuu tasarı, o kanunla sıkı sıkıya alâkalıydı. Bunun içinse, belki aylar, belki yıllar gerekecekti. Tabii, yüksek makamdan, başka türlü hareket edilmesi arzusu izhar olunmazsa...

Tasarı, en ziyade getirdiği tevkif sebepleri dolayısiyle alâkayı çekiyordu. Bir de, bu tasarıyı müdafaa sadedinde evvelâ Adalet Bakanı Osman Şevki Çiçekdağ, müteakiben Adalet bakanlığının bir isimsiz sözcüsü tarafından verilen demeçler yüzünden.. Zira bu son ikisi, üzerinde asla konuşulması caiz olmayan bir bakanlıkta, Adalet bakanlığında, işlerin ne şekilde tedvir olunduğunu bir ibret vesikası halinde ortaya koyuyor ve bakanlığın başındaki zatın hukuki bilgisini belirtiyordu.

Bakan, artık herkesin öğrendiği gibi, evvelâ hilâfı hakikat beyanda bulunmak mevkiinde bırakılmıştı. Teni tevkif sebeplerinin halen demokratik bir memleket olan Bati Almanyada mevcut bulunduğunu söylemiş, sonradan bu iddianın tamamiyle asılsız bulunduğu anlaşılmıştı. Arkadan sözcü tevkif sebeplerinin Prof. Tahir Taner tarafından tavsiye olunduğunu söylemiş, iki gün sonra Profesör, tavsiye ne demek, bunları tamamiyle lüzumsuz bulduğunu açıklamıştı.

ilişte İzmirde, bir gazeteci, Osman Şevki Çiçekdağa hadiseler bu safhadayken yanaştı ve "fikrini" sordu. Siz, bakandaki hiddeti görmeliydiniz.. Prof. Tahir Taner söylediklerini inkâr ediyordu!. 1948 den beri memlekette değişen ne vardı? - Allah Allah, hiç bir şey değişmemiş olsa Adalet bakanı değişmiştir.. Çiçekdağ bunun da mı farkında değil - Şahsiyat yapan gazetelerin neşriyatı kendisine vız gelirdi!. Yapılan işler gazete neşriyatıyla takdir edilemezdi!..

Bunlar, yeniden dedikodu ve hücum vesilesi oldu.

Bütün bu gürültü, patırdı arasında bir tek hakikat beliriyordu: Hükümet, tasarıyı, basının bütün neşriyatına ve ikazına rağmen geri almak niyetinde değildi. Başbakan, Adalet bakanını tutuyordu da.. Irağa gittiğinde onu Başbakan vekili yapması bunun ifadesiydi, yanma alıp Gedize götürmesi de başka mâna taşımıyordu. Ama umumi efkârın ve Meclisin tutmadığı bir bakanı başbakanın tutması onu kurtaracak mıydı? Başbakan onu tutmakla onun zihniyetini de müdafaa eder duruma girdiğini görünce ne yapacaktı? Zira bakanlar böyle, başbakanlar da öyle yıpranırlar.

Menderes, hürriyetleri feci şekilde tehdit ettiğinde hemen herkesin ittifak ettiği bir tasarıyı "memleketin ihtiyaçlarına uygundur*' diye müdafaa eden bir bakanı bu kadar sıkı sıkıya tutarken, öteki tarafta söylediği "demokrasi iklimini gerçekleştireceğiz" sözü üzerine tatmin olmayanlara nasıl kızabilir? Onları nasıl, fena niyetle suçlandırabilir ?

İnsanların hareketleri ve sözleri birbirini tutmamalı mı?

Kapaktaki Cumhurbaşkanı

Camille Ghamoun

23 Eylül 1952 de, Lübnan Parlâmentosu ittifakla genç bir adamı memleketin en yüksek makamına seçiyor, onu Cumhurbaşkanı yapıyordu. Camille Chamoun o sırada elli yaşma gelmemişti. 1903 de Deirel-Kamar'da doğmuş ve hukuk tahsili yapmıştı. Memleketin en meşhur avukatlarından biriydi.

Chamoun, daha pek genç yaşta politikaya atılmış ve henüz 13 yaşındayken, 1916 da Anadoluya sürülmüştü. Harpten sonra tekrar Lübnana dönmüş ve Fransız işgali altında çalışmaya başlamıştı. Ateşli bir milliyetperverdi. 1934 te seçilen ilk parlamentoya girdi, sonra 1937, 1943, 1947 ve 1951 de yeniden milletvekili oldu. Bu arada, Lübnanın Fransız işgalinden kurtulması için gayret sarfediyordu.

1938 de ilk defa Maliye Bakanı sıfatiyle kabineye dahil oldu, sonra 23 Eylül 1943 teki ilk Hürriyet Kabinesinde İçişleri ve P.T.T. Bakam olarak yer aldı. Bir ay sonra, Fransız kuvvetlerine karat harekete geçiyor ve memleketinin kurtarılmasında - İngilizlerle beraber - baş rollerden birini oynuyordu. Ertesi sene Londraya Büyükelçi tayin olundu ve üç sene orada kaldı. Dönüşünde tekrar Maliye Bakanı olarak kabineye girdi. Birleşmiş Milletlerde memleketini temsil etti, beynelmilel konferanslara katıldı, Filistin dâvasında arap tezini müdafaa etti. Böylece bir devlet idare sinin her kısmında ihtisas sahibi olmuştu.

Lübnan Parlamentosunun 1952 tarihli karan, işte bu parlak siyasi hayatın mükafatlandırılmasıydı.

Diyanet

Tamime ne hacet

Bina iki katlıydı. Modern Türkiyenin başkenti Ankaranın göbeğindeydi. Kapısına pazar günleri bayrak da asılıyordu. Zira bir resmi daireydi. Üzerinde "T. C. Diyanet İşleri Riyaseti" diye bir levha vardı. Aslına bakarsanız meselâ Maliye bakanlığından, mesela Dışişleri bakanlığından farklı olmaması gerekirdi. Şimdi isterseniz kapıdan girelim ve size lâik Cumhuriyetimizin din işle-

Bir devlet dairesinden traji - komik levhalar
Takkeli memur - Başörtülü kadın - Nalınlı adam

rini tedvir eden resmî dairenin iç yüzünü gösterelim.

İkinci kat.. Derin bir sükûnet ve bol miktarda hademe. Eksik olan sanki selvi ağaçlarının uğultusu. İnsanın ruhuna huzur doluyor! Hademeler, odalara kimseyi bırakmıyorlar. Fakat odalardan, zaman zaman elinde bir küçük bakraç» ayağında nalınlar "ehli müslimin" çıkıyor ve köşe başını döndükten. sonra kayboluyor. Gittikleri sağ tarafta, iki odanın çıkıntılı duvarları arasına bir musluk yerleştirilmiş; gürül gürül akıyor. Ayakları, kolları çıplak, nalınlı ve yaşlı kimseler biraz sonra o odalarda kılacakları ikindi namazına bu muslukta hazırlanıyorlar, abdest alıyorlar. Sıranın uzadığını görenler tuvaleti dolduruyorlar. Nalın tıkırtıları ve akan su binanın bu kısmına bir tekkenin rutubetli ve esrarlı havasını veriyor. Vakit, mesai vaktidir...

Sol tarafta bir kütüphane var. Bir büyük masanın etrafında eli tesbihli, başı takkeli, yüzü sakallı insanlar.. Arada, başı örtülü bir hademe kadın girip çıkıyor. Memurların ayakları altında. Bazıları, dizleri üzerinde yazı yazıyor. Başka odalarda, aynı şekilde çalışan başı takkeliler, birbirlerine laf atıyor, çoluk çocuktan veya kömür sıkıntısından dem vuruyor. Köşelerde seccadeler duruyor. Namaz vakti gelince bunlar oraya buraya yayılıyor ve koca Devlet dairesi bir cami haline giriyor.

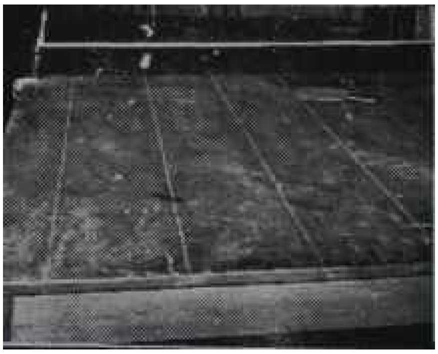
İlk kat da, ikinci kattan farksız. Orada da evvelâ göze çarpan hademe bolluğuydu. Merdivenin iki kısma ayrıldığı yerin duvarında bir saat duruyor, fakat dışarda vakit öğleden sonra olduğu halde, o dokuzu gösteriyor. Kimbilir, belki de alaturka saattir, belki de durmuştur. Sağda, solda odalar bulunuyor. Odalarda işsiz kadın ve erkek memurlar çene çalıyorlar. Duvarda kocaman bir kilim var. Kilimin üzerinde eski harflerle bir takım yazılar mevcut. Cumhuriyetle beraber doğanlar istedikleri kadar uğraşsınlar, okumalarına imkân ve ihtimal yoktur.

İkinci katta, merdivenin tam başında, bu dairenin âmiri olan "efendi hazretleri" nin odası var. Büyük bir oda.. Sanki, bir medrese odası. Havası tamamiyle onu andırıyor. Ama, "efendi hazretleri" pek nüktedandır. Kendisine "kadın memurların daireye baş örtüyle gelmemeleri hususunda bir tamim yapıp yapmadığına" dair sual soran gazetecilere öyle latifeler yapmıştır ki kahkahadan kırılmamak kabil değildir! Ne ince espriler, ne imalı lâflar...

Şimdi gönül, Devletin başı olan inkilâpçı Celâl Bayarın Çankayadan otomobille on dakika mesafede bulunan bu resmî daireyi bir namaz vakti ansızın ziyaret edivermesini pek arzuluyor. İşte o zaman "efendi hazretleri" nin yüzünü görmek insanı pek eğlendirirdi.

Okuyucularımız şimdilik, sadece fotoğraflara bakıp bir fikir edinebilirler.

Bunlar da daha başka levhalar
Memur namazda • Eski harflerle kilim • kelbaşa şimşir tarak

İKTİSADİ VE MALİ SAHADA

Dış Temaslar

Yardım arttırılmalıdır

Amerikada efkârı umumiye, milletler arası iktisadi yardımlaşmanın lüzumu fikrine bir hayli ısınmış vaziyettedir. Cihan harpleri gibi siyasi ve 1929 büyük buhranı gibi iktisadi afetlerden korunmanın ilk şartı Batı Blokunun iktisadî bakımdan sağlam esaslara istinat etmesidir. Amerika Birleşik Devletlerinin Avrupa Birliğinin kurulmasındaki arzuları bakımından Avrupalılara nazaran Kraldan ziyade kralcı olmalarının sebebini burada kolayca bulmak kabildir. Son zamanlarda iktisaden geri kalmış memleketlerin iktisadî meselelerinin gerek ilim, gerekse siyaset sahasında pek fazla aktüel hale gelmesi de bu zaruretin başka bir tezahür şeklidir. Amerikan yardımının hissi sebeplere dayanmadığını anlamak için fazla dikkat sarfetmiye lüzum yoktur. Amerikanın siyasî emniyeti kendisi ile avni blokta yer almış olan müttefiklerinin kuvvetli olmasına bağlıdır. Belki bundan daha da mühim olarak iktisadi refahının devamı ve iktisadi hayattaki istikrarın muhafazası için münasebette bulunduğu milletlerin yaşama seviyeleri yüksek olmalıdır. Amerika Birleşik Devletlerinin istihsal edip de ihraç ettiği mallar ancak yaşama seviyeleri muayyen bir seviyenin üstüne çıkmış olan kimselerin taleplerini karşılar. Amerika istihsal ettiği malları dahilde istihlâk edemedi veyahut ihraç edemedi mi, en büyük tehlike ile karşılaşmış olur. Stok fazlası buhrana sebebiyet verir.

Şu halde Amerika Birleşik Devletleri siyasi ve iktisadi emniyetini temin için yardım ediyor. Amerikada yapılan münakaşalarda iktisadi yardımın Hotantoya kadar uzatılması lâzım geldiği söylenilmektedir. Mümkün olursa her Hotantolu çocuğa bir şişe süt temin etmek için gereken her şeyin yapılması fikri müdafaa ediliyor. Yardımın Hotantoya kadar uzatılabilmesi muhakkak ki iyi bir şeydir, belki de bir ihtiyaçtır. Fakat iktisat prensiplerinin en basiti ihtiyaçların bir sıraya konulması lâzım geldiğini söyler. Hotantoya yardım yapılması için duyulan ihtiyaç ile gerek iktisadi inkişaf imkânı bakımından, gerek askeri şartlar bakımından daha ehemmiyetli şartlar arzeden memleketlere yardım ihtiyacı arasında büyük farklar mevcuttur. Amerikanın da bunu görmemiş olmadığını düşünmek her halde pek doğru bir hareket olmaz.

Türkiyenin mevkii

Mantıki olarak Türkiyenin bu sırada en önde gelen mevkilerden birini işgal etmesi lâzım gelir. Harp stratejisi ve dünya siyaseti bakımından Türkiyenin hür dünyanın kilit taşlarından birini teşkil ettiği bu meselelerle meşgul çevreler tarafından kabul edilmiş vasiyettedir. Harp gücünün kuvvetli ve devamlı olabilmesi iktisadi vaziyetin kuvvetli olmasına bağlıdır. Dışardan yapılacak askerî yardımların çok büyük faydaları olduğu muhakkaktır. Fakat bu yardımlar en nihayet ordunun daha teknik esaslara ve daha çok malzemeye dayanmasını temin eder. Ordunun kuvvetli olmasında ordu mensuplarının morali çok mühim bir yer tutar. Geride bıraktığı ailesinin iktisadî vaziyetinden emin olan bir ordu mensubunun moralinin en yüksek seviyeye çıkmasına hiç bir mani kalmaz.

Fakat Türkiyeye yardım yapılmasını gerektiren sebepler sadece, hür dünyanın en kuvvetli ordularından birini beslemesi, yakın ve orta doğudaki emniyet zincirinin ilk halkasını teşkil etmesi değildir. Bunun yanında sırf iktisadi olan gayet mühim bazı sebepler daha vardır. Çok muazzam meblâğlara varmamakla beraber Türkiyeye yapılan iktisadî yardım, memleketimizin gelişme için gayet müsait bir mıntaka olduğunu göstermiştir.

İktisaden az gelişmiş memleketlerin iktisadi durumlarım ve gelişme İmkânlarım inceliyen eserlerde, bu tipteki memleketlerde ilerleme hamlesinin bir çok güçlüklerle karşılaşacağı söylenir. Çünkü bu memleketlerdeki hastalık sadece sermaye noksanından ileri gelmemektedir. Eğer yegâne eksiklik sermaye noksanı olsa idi dışarıdan yapılacak iktisadî yardımlar bu memleketlerin bütün dertlerini halletmiye kâfi gelirdi. Kültür seviyesinin düşük olması gibi kültürel, piyasanın darlığı v.s. gibi ekonomik faktörler, ilerleme hamlesinde çok büyük güçlüklerle karşılaşılmasına sebep olurlar. Kalkınma hamlesinin çok plânlı ve çok programlı bir şekilde yapılması gerekir. Yanlış hareketler büyük İktisadî sıkıntılara sebep olur.

Memleketimizde gayet kısa bir zamanda meydana gelen büyük gelişme hareketi yabancı müşahitleri hayrete düşürmüştür. İstihsal ve istihlâk kapasitesinin artması, daha önce para iktisadından uzak olan köylülerimizin büyük bir kısmının para iktisadı icaplarına uygun faaliyetlerde bulunmaya başlamaları gibi belirtiler, kalkınmaya mani olarak gösterilen unsurlardan mühim bir kısmının hallinin memleketimiz bakımından oldukça kolay olduğunu ortaya koydu. Ancak kalkınma hareketimizin sıkıntısız ve pürüzsüz olarak yürütülmesi kabil olmadı. İlk önce dış ticaret sahasından başlamak üzere çeşitli sahalarda bir takım sıkıntılar baş gösterdi. Bunda belki memleketin iktisadî bünyesini tam mânasiyle tanıyamamış olmanın ve büyük bir ihtimalle de programsızlığın rolü vardır. İşte şimdi bu sıkıntılardan kurtularak başlanmış olan kalkınma hamlesinin nihayete erdirilebilmesi için gayret sarfediliyor. Türkiye bu yeni hamleyi kendi başına yapabilecek bir vaziyette değildir. Dış ticaret durumu gün geçtikçe daha büyük zorluklar arzetmektedir. Çok sıkı ve çok zecrî bazı tahditlerin, içinde bulunduğumuz vaziyetten kurtul-

Amerikan yardımı Anadoluda
Çok teşekkür ama...

Toprak kıymetlendirilmesi
En sadık müttefik

mak için bir çare oldukları düşünülse bile, kalkınmayı önleyici tesirler yaratmaları da mümkündür. Zorlukları yenmemize yardım edebilecek çarelerin en tesirlilerinden biri halen devam etmekte olan dış yardımın arttırılmasıdır. Amerika Birleşik Devletlerinden gelen bir komisyonun hazırlamış olduğu ve bir kaç sayı önce bir hülâsasını AKİS sütunlarında okuduğunuz Robinson Raporu da aynı şeyi söylemektedir.

Bununla alâkalı olarak son günlerde gazetelerde Amerikan Yardımının arttırılacağına dair bazı haberler çıkmaktadır. Haberlere göre Amerikanın Türkiyeye yapmakta olduğu iktisadî yardım 1955 Haziran ayı içerisinde muhtemelen bir misli arttırılacaktır. Böylelikle yapılmakta olan yardım miktarı 500 milyon dolara çıkarılacaktır. Türkiye son talebini 500 milyon dolar üzerinden yapmış ve bunun 250 milyonunu askeri, 250 milyonunu da iktisadî yardım olarak istemiştir. Amerikanın arttırmayı kabul ettiği iktisadî yardım hiç bir kayıt ve şarta bağlı bulunmıyacaktır. Arttırılacak yardımın bilhassa, bayındırlık işleri, özel teşebbüs ve EPU borçlarına tahsis olunacağı bildirilmektedir.

Uzun zamandan beri Amerikanın Türkiyeye yapmakta olduğu yardımın çok az olduğundan şikâyet edilmekte ve Türkiyeye yapılan yardımın İzlandaya yapılan yardımdan daha az olduğu söylenilmekte idi. Verilen haberlerin hadiseler tarafından teyid edilmesini dileriz. Çünkü Amerikanın yardım ettiği memleketlerden bazıları, bu yardım olmadığı takdirde Sovyet Blokuna kayabilecek memleketlerdir. Amerikanın en fazla güvendiği memleketlerden biri muhakkak ki Türkiyedir. Fakat bu yardımı azaltacak değil ancak arttıracak bir unsurdur.

Doğu Bloku

Dünya ticareti ve Rusya

Birleşmiş Milletler Teşkilâtının Ekonomik ve Sosyal Konseyine bağlı komisyonlardan biri Avrupadadır. Komisyonun adı Avrupa Ekonomik Komisyonudur. Faaliyet merkezi İsviçrede Cenevre şehrindedir. Bu komisyon 1954 senesinde Avrupanın iktisadî durumu adı altında yayınladığı bir raporda Rusyanın dış ticaretine önemli bir ver ayırmıştır. Raporda ezcümle söyle denmektedir: Harptenberi doğu ile batı arasındaki ticarî münasebetler gittikçe azalan bir seyir takip ederken komünist blokun kendi içinde ticarî bağlar şebekesi kurulmuştur. Zira harpten evvel doğu Avrupa memleketlerinin kendi aralarında ticarî mübadeleleri dış ticaretlerinin ancak yüzde onbeşini teşkil ederken bu nisbet bugün yüzde seksene baliğ olmak üzeredir. Rusya, doğu Avrupa memleketlerinin ithalât ve ihracatının yüzde kırkını kendi üzerinde toplamaktadır.

Önceleri Sovyet Rusya dünya ticaretinde on altıncı gelirken bugün altıncı gelmektedir. Rus ekonomisinin genişliği nazarı itibare alınacak olursa Rusyanın dünya ticaretinde haiz olduğu mevki gene de küçüktür. Peyk memleketler arasında Rusya ile en fazla ticarî münasebetlerde bulunan memleket Doğu Almanyadır. Doğu Almanyanın Rusyayla ticareti Çekoslovakya ve Polonyanın Rusyayla olan ticaretinden daha büyük ölçüdedir. Doğu Avrupa memleketlerinin komünist bloku içinde kendi aralarında olan ticarette husule gelen en büyük değişiklik komünist Cinle olan ticaretlerinin gelişmiş olmasıdır. Bilindiği üzere komünist Çin Rusyanın başta gelen müşterisidir. Zira Rus ihracatının yüzde yirmisi komünist Çine gitmektedir. Doğu Avrupa memleketlerinin ticaret emtialarının terekkübünde vukubulan başlıca değişiklikler şöyledir:

1 — İthalât ve ihracatta makine ve teçhizat miktarının artması,

2 — Sınaî ham madde ihtiyaçlarının çoğalması,

3 — Gıda maddeleri ithalât ve ihracatının istikamet değiştirmesi (Doğu Avrupa memleketlerinin çoğu bugün Rusyadan gıda maddeleri ithal etmektedir).

Avrupa ekonomisi üzerinde tetkikler yapmış Avrupa Ekonomik Komisyonu mütehassıslarına göre Doğu Avrupa memleketlerinin takip ettikleri politika dış ticaret sahasında mukayeseli fiatlar ve milletlerarası işbölümü bakımından daha büyük bir alâkayı icabettirmektedir.

Eskiden Avrupayı hür devletler kıtasıdır diye talebelere öğretirlerdi. Bugün bu durum değişmiştir. Avrupa artık hür devletler kıtası olmaktan çok uzaktır. Doğu Avrupa memleketleri ilkin Hitler ordularının istilâlarına uğramışlar, sonra Rus orduları tarafından kurtarılmak bahtsızlığıyla karşılaşmışlardır. Rusya, rejimi icabı, ferde önem vermemektedir. Onun için komünist bir rejimde ticaret ister istemez devlet ticareti olmaktadır. Ruslar girmiş oldukları her memleketi Moskovaya bağlamak arzusunu taşıdıklarından mürettep seçimler, darbei hükümetler yoluyla Moskovaya elverişli olan kimseleri iktidara getirmekte, hükûmetleri dilediği şekilde kurmakta, elhasıl Doğu Avrupa memleketlerinin istiklâlleriyle alay etmektedirler.

Rusya Doğu Avrupa memleketlerinin hiçbir şekilde batıyla alâkası olmasını istemediğinden peyk memleketlerin ekonomilerini kendi ekonomilerine tâbi bir hale getirmiştir. Avrupa Ekonomik Komisyonunun raporundan çıkan mâna budur; eskiden yüzde onbeş nisbetinde olan dış mübadele hacminin yüzde seksene çıkmasını başka bir şekilde izah etmeğe imkân yoktur. Bu mübadele hacmi içinde Rusyanın mübadele hacmi genişlemekte ve Rus ekonomisi de peyk devletlerin ekonomilerine bağlı bir hale gelmektedir. Ruslar kendi anlayışlarına göre bir iktisat politikası takip ederlerken yalnız Doğu Avrupa memleketlerini nazarı itibara almamakta, aynı zamanda Komünist Çinle olan ticaretinin gelişmesine ve Doğu Avrupa memleketleriyle Komünist Çin arasındaki ticari münasebetlerin inkişafına gayret etmektedir.

Krutçef
İşler iyi gitmiyor

Netice ne olacaktır? Netice zaten husule gelmiştir. Birbirine taban tabana zıt iki ekonomi sistemi birbirinden demir perde ile ayrılmıştır. Bu perdeden Doğu-Batı ticareti adı altında bazı emtialar doğudan batıya batıdan doğuya sızabilmektedir. Ama bu ticaret ilerisi için vaitkâr emareler taşımamaktadır.

Devletlerarası ticaret bilindiği üzere milletlerarası işbölümü ve mukayeseli fiatlar kaziyelerinden hareket eder. Bunlar dış ticaretin temel kaideleridir. Komünist bloku kendi içindeki ticari bağlar şebekesiyle bu kaziyeleri pek ka'le almamaktadır. Çünkü bu blokta her şey devletindir, tek müteşebbis devlettir. Amma müteşebbis kim olursa olsun iktisat kaidelerine uzun müddet riayetsizlik önünde sonunda iflâsa mahkûmdur. Zaten Doğu Avrupa memleketlerinin Sovyet Rusyayla yaptıkları ticaret bizim kanaatımızca doğrudan doğruya veya dolayısiyle Doğu Avrupa memleketlerinin Rusya tarafından istismarına müncer olmaktadır.

Turizm

Nepalde bile...

Her sene olduğu gibi bu sene de Mart ayı başından İtibaren Nepal'e turistler gelmeğe başladı. Şu farkla ki, her zaman senede bir veya en fazla iki turist gelirken bu defakiler, Nepalin Nepal olalı bir arada görmediği kadar kalabalıktı.. 12- si Amerikalı, ikisi Brezilyalı olan 14 turist, Himalayalardaki bu Hindu krallığını sevince garkettiler.

Bu turistleri ilk defa gören Nepalli iki mühendis, memleketleri için tarihi bir hadise ile karşılaştıklarım derhal anladılar. Haber halk arasına yayıldı ve hemen toplanarak meseleyi gözden geçiren Nepal hükümeti, memleket için büyük bir şans olan bu turistlere, hoş vakit geçirmeleri için âzami kolaylığın gösterilmesine karar verdi. Turistlerin gelişine Nepallilerden daha çok sevinen, başşehir Katmandu'nun en büyük hanına sahip olan bir beyaz rustu. Bu 14 turisti o kadar iyi ağırladı ki, turistler değil Nepal sadece bu han için Katmandu'ya gelmeğe değeceğini söylediler.

Bu arada, Nepal hükümeti de meseleyi bir daha görüştü ve sayılarının gittikçe artacağı tahmin edilen turistleri ağırlıyabilmek için Feodalite devrinden kalma bin odalı sarayı bu işe tahsise karar verdi. Sarayda bulunan asırlık tarihi eşyaların da turistlerin alâkasını çekeceği tahmin edildi. Böylece turist adedi 14 ten 14 bine yükselecek ve Nepalin senelerdir görmediği şeyler olacaktı.

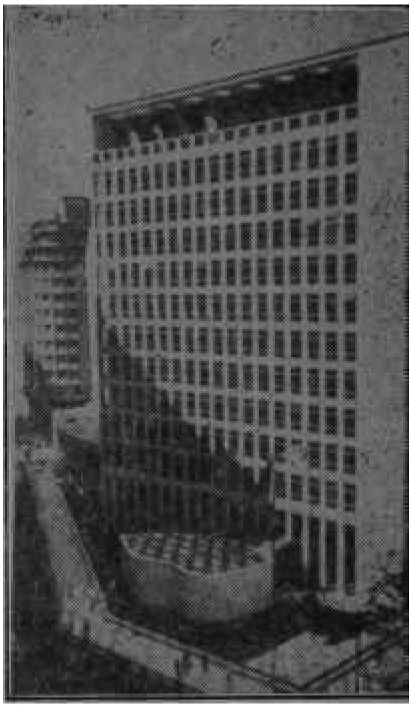
Dört seneden bert Nepali Rânâ ailesi idare ediyordu. Bu aileden bir kişi daima başbakan olur ve memleketi bir nevi diktatörlükle idare ederdi. Ailenin ikinci derecedeki evlâtları ise General olarak doğuyor ve öyle vazife görüyorlardı. Bu âdet umumi idi. Ailenin diğer fertleri de akrabalık derecelerine göre birer rütbe ile doğarlardı. Fakat işin garip tarafı bu aile memlekete yabancıların gelmesini hiç istemez. Bu sebeple sadece Katmandu'ya gelmek için dağların tepesindeki bir tek yol kullanılır. Bu yüzden de bugüne kadar Nepale gelenler ya diplomatik, ya da askeri vazifelerle gelirlerdi. Nihayet Rânâ ailesi iktidardan devrilince bu işler düzeldi ve Nepale gelenler gittikçe çoğalmaya başladı.

Nepal hükûmeti bir kaç ay evvel Thomas Cook şirketi ile bir anlaşma yapmıştır. Bu anlaşmaya göre Cook şirketi tertibettiği seyahatlerde Nepale de turistler getirecektir. Nepalin kısa bir müddet sonra dünyanın en çok turist celbeden memleketlerinden biri olacağı tahmin ediliyor. Çünkü bir defa, Nepal bugüne kadar daima alâka çekici olarak kalmış, ne yazık ki fazla bilinmeyen bir memlekettir. Himalayalar da bu alâkaya ayrı bir sebeptir. Katmandu ise turistlerin en çok hoşlanacakları şehirlerden biridir. Burada trafik şöyle dursun, otomobil dahi yoktur. Dünyanın hiç bir yerinde eşi bulunmayan altından inşa edilmiş mabetler Katmandudadır. Budizmi etüd etmek imkânı da bol bol bulunabilir. Nepal'in üzerinde tayyareyle uçmak da ayrı bir zevktir. Çünkü memleket baştan başa, vadilere inşa edilmiş altın mabetlerle doludur. Nepalde, eşyalar hâlâ insanların başları üzerinde taşınır. Asırlık saraylar da İngilterenin müzelerine taş çıkartacak ayardadır. Tabii güzellik bakımından da çok zengin olan Nepal, dağ yamaçlarındaki ormanları ve Himalâyalarla meşhurdur. Memlekete seyyah getiren Cook şirketi, aynı zamanda Nepallileri diğer memleketlerde, Avrupada dolaştıracaktır. Bu, memleketin kalkınması ve halkın tekâmülü bakımından Nepallileri memnun etmektedir. Dünyayı tanıdıktan sonra bu millet de, mahalli hususiyetlerinin yanı başında turistleri cezbedecek gece kulübü v.s. gibi şeyler kazanacaktır. İşte o zaman Nepal, dünyanın her tarafından tatil geçirmeğe gelen insanlarla dolacaktır.

Amerika

Lâtin Amerikaya yardım

Amerika Birleşik Devletlerinin bütçesi bilindiği üzere 1 Temmuzda yürürlüğe girer. Başka bir tabirle malt yılbaşı Amerika Birleşik Devletlerinde 1 Temmuzda başlar. Bütçenin hazırlanmasının ise bütçe tatbikatına tekaddüm etmesi tabiidir. Lâkin son yıllar zarfında Amerikan bütçesinin tertibinde bir değişiklik husule gelmiştir. Artık Amerikan bütçeleri harpten evvelki Amerikan bütçeleri gibi münhasıran Amerikan

Rio'daki Amerikan elçiliği

Devlet gibi bina

masraflarını ve Amerikan gelirlerini ihtiva etmemektedir. Dış yardımlar Amerikan bütçesinin giderler kısmının onda birine yakındır. Yardımların beklenen neticeyi verebilmeleri için önce her memleketin ne derece yardıma ihtiyacı olduğunun hakikate uygun bir şekilde kestirilmesi lazımdır. Bu ise memleketleri yakından tanıyan Amerikalı uzmanlarla yapılacak bir toplantıda elde edilebilir. Bugünkü Amerikan yardımları dış muamelât dairesince yapılmakta olduğundan dış muamelat dairesi reisi Harold Stassen, Güney Amerika memleketlerindeki Amerikan misyon şeflerini Waşingtonda bir toplantıya davet etmiştir. Toplantı üç gün sürecek ve çalışmalar Harold Stassenin başkanlığı altında cereyan edecektir. İyi haber alan mahfillerden sızan haberlere göre mezkûr toplantıda konuşulacak hususlar daha ziyade Latin Amerika memleketlerine yapılan yardımın bilânçosudur. Teknik yardımdan bu memleketlerde elde edilen neticeler, teknik yardımın işleyiş tarzı tesbit edilecek, önümüzdeki mali yıl zarfında bu bölgeye yapılacak yardım tasarısı etrafında müzakerelere başlanacaktır. Hazırlanacak olan planlar son şeklini aldıktan sonra 15 Nisanda Kongreye gönderilecektir. Amerika Birleşik Devletlerinin 1 Temmuzda başlıyan malt yıl içinde Lâtin Amerika memleketlerine daha fazla yardımda bulunacağı beklenmektedir.

Amerika Birleşik Devletleri bir yandan hür dünyanın liderliğini yaparken öbür yandan hür alemin gün

geçtikçe kuvvetlenebilmesi için iktisaden az gelişmiş memleketlere yardım etmektedir. Çünkü iktisaden az gelişmiş memleketler, hastalık, işsizlik, cehalet gibi sosyal âfet nazarıyla bakılan içtimaî huzursuzlukların çoğundan mustariptirler. Halbuki sulh ancak ve ancak içtimai huzursuzlukların giderilmesiyle sağlanabilir. Harp 1939 senesi Eylül ayında Polonya topraklarında başladığı vakit bundan en fazla maddî zarar görecek olan memleketin Yunanistan olacağını kimse kestiremezdi, Amerika üçüncü bir cihan harbi çıkmaksızın istikbali karartabilecek endişe verici bulutların hangi yönden gelebileceğini sıhhatle kestirebilmektedir. İşte yarın için ümit verici husus buradadır.

Uzak doğu

Rusyanın talebi

24 memleketin temsilcilerinden mürekkep "Asya ve Uzak Doğu memleketleri" sınaî ve ticari tali komisyonunun yedinci toplantısı Tokyoda çalışmalarına başlamıştır. Bilindiği üzere bu komisyon E.C.A.F.E. adını taşımakta ve her harf İngilizce bir kelimeyi temsil etmektedir. Komisyonun İngilizce adı "Economic Commission For Asia and Far East" tir ki Türkçeye Asya ve Uzak-Doğu ekonomik komisyonu diye tercüme etmek mümkündür. 16 Mart günü yedinci toplantı çalışmalarına başlamış olan tali komisyonun çalışmalarını pek yakında E. C. A. F. E. nin onbirinci toplantısı takip edecektir. Tali komisyonun çalışmaları iki hafta kadar devam edecektir. Toplantıya temsilci gönderen 24 memleket arasında en kalabalık heyet Sovyetlerin heyeti olup otuz kişiden teşekkül etmektedir. Çekoslovakya tali komisyonun çalışmalarına iki müşahit göndermiştir. 16 Mart günkü ilk toplantı hayli münakaşalı geçmiştir. Ruslar bu toplantıya komünist memleketlerin de iştirakini talep etmişlerdir. Rus heyeti başkanı Boris Volkov bir takrirle Kuzey Kore ile Komünist Çinin E. C. A. F. E. nin toplantısına heyet göndermeleri için davet edilmelerini sarahaten istemiştir. Bundan sonra sözü Hindiçiniye getiren Borla Volkov toplantıdaki Güney Vietnam temsilcisinin Vietnamın tamamını temsil edemiyeceği cihetle ayrı bir Kuzey Vietnam temsilcisinin de toplantıya iştiraki icabetmesi gerektiğini hatırlatmıştır.

Rusya İkinci Cihan harbini sona erdiren ittifaklar silsilesinde sonuncu olarak müttefikler safına katılmış ve harp sona erinceye kadar işbirliğini samimiyetle yürütmüştür. Fakat 1945 baharında harbin neticesi belli olunca Rusya eski Çarlık Rusyasının emellerini gerçekleştirme yoluna koyulmuştur. **İşte** bunun içindir ki 1945 te meydana getirilen Birleşmiş **Mil**letler Teşkilâtı bugün vazifelerini tamamen ifa edememektedir. Çünkü teşkilât beş devletin işbirliği esası üzerinde kurulmuştur. Ruslar her defa kötü niyetlerini ortaya koymuş olmalarına rağmen Birleşmiş Milletler teşkilâtından ayrılmayı menfaatlerine uygun bulmuyorlar. Çünkü o zaman muratlarına nail olamıyacaklar. Şimdi milletlerarası her teşkilâtın çalışmalarına katılıyorlar ve katıldıkları her toplantıda nifak tohumlarını saçıyorlar. Milletlerarası çalışma teşkilatındaki çalışmaları bu tarzdadır; Asya ve Uzak Doğu memleketleri Ekonomik komisyonundaki çalışmaları da Öyle. Bakalım iyi ve kötü niyet çarpışmaları ne zamana kadar devam edecek ve bu mücadelenin sonu ne olacaktır? **Her** halde bütün dünyanın merakla beklediği bu sualin cevabıdır.

DÜNYADA OLUP BİTENLER

Batı Avrupa

Bir maceranın sonu

Daha müzakerelerin başında, azaların önlerinde bulunan andlaşmayı tasdik edecekleri biliniyordu. Ama herkesin içinde gene de bir korku, bir endişe mevcuttu. Zira müzakerelerin yapıldığı yer Paristi. Pariste her şeyin oynak olduğu, bilhassa politikacılara - kadınlarla beraber - pek güvenilemiyeceği artık anlaşılmıştı. Fakat bu sefer tahminler doğru çıktı ve Fransız senatosu (Cumhuriyet Konseyi) Paris andlaşmaları adı altında tanınan ve Almanyanın silahlandırılmasını derpiş eden kanun tasarısını tasdik etti. Bundan sonra yapılacak olan Cumhurbaşkanının imzasını almaktan ibaretti ki o sadece bir formaliteydi. Bu suretle Fransa da eski düşmanı Almanyanın silahlandırılmasını kabul ediyordu. Batı Almanyanın Atlantik Paktı teşkilâtına alınmasına da bir mani kalmıyor ve böylece İkinci Dünya Harbinin son izlerinden biri daha siliniyordu. Bu aynı zamanda Sovyetlerin uğradıkları ağır bir hezimetti.

Aylardan beri Kremimin bütün siyaseti ve manevraları bir tek gayeyi istihdaf ediyordu: Almanyanın silahlandırılmasını önlemek. Bunun için bütün Batı Avrupa memleketlerindeki kızıl ajanlar faaliyete geçmişler ve kesif bir kampanyaya girişmişlerdi. Sovyet propagandası için en müsait zeminin Fransada bulunduğu sanılıyordu. Hakikaten kızıllar da ateşlerini oraya teksif etmişlerdi. Almanyanın silahlandırılması Pariste bir kaç defa kabine değişikliğine yol açmış, şehrin duvarları bu işin aleyhtarları ile lehdarları arasında bir ilân muharebesinin mahalli olmuş, mitingler, gösteriler yapılmış, fakat neticede komünistler yenilmişlerdi. Fransa, Almanyanın Batı Birliğine dahil olmasını kabul ediyordu.

Edgar Faure'un kozu

Paris andlaşmalarının müzakeresi sırasında başbakan Edgar Faure daima bir vaadi tekrarlayıp durmuştu: Andlaşmalar tasdik edilir edilmez, hattâ bunlar meriyete girmeden Batılılar ile Ruslar arasında yüksek seviyede - yani devlet başkanları arasında - bir konferans toplanacaktır. Gerçi Sovyet Rusya işin başında bir ültimatum vermiş ve andlaşmalar tasdik edildiği takdirde Batılılarla görüşecek bir şeyi kalmayacağını bildirmişti. Ancak bunun, Almanyanın silahlandırılmasına mani olmak için yeni bir tertip olduğundan hiç kimsenin zerrece şüphesi yoktu. Buna mukabil Londra ve Washington'dan daha başka sesler geliyordu. Avam Kamarasında İşçi partisinin lideri Mr. Attlee Üç Büyükler'in - Amerika, İngiltere, Rusya - toplantısından bahsetmişti. Fransa açıkta mı kalıyordu? İşçi liderin teklifi Fransada derin bir endişe uyandırdı ve Edgar Faure'un işini bozabilecek bir mahiyet aldı. Andlaşmalara aleyhtar bulunanlar ellerine yeni bir silah geçirmişlerdi. Bunun üzerine Paris ile Londra arasında telefonlar işledi ve. Avam Kamarası müteakip celsede İngilterenin Fransa ile olan ittifaklarına verdiği büyük ehemmiyeti belirterek Kraliçenin hükümetinin "Entente Cordiale" ve Dünkerk andlaşmasına bağlı olduğunu bildirdi. Devlet başkanlarının Fransasız toplanmıyacakları da ayrıca ilâve edildi. Bu suretle Londradan gelen endişe bertaraf edildi.

Washington'da ise Ruslarla müzakerenin fayda vermiyeceğine kani bir gurup konferansın aleyhindeydi ve bu çekingenlik de Fransız umumi efkârı üzerinde kötü tesir bırakıyordu. Zira Fransızlar Batı birliğini bozmamak için Sovyetlerle görüşmeyi Paris andlaşmalarının tasdikinden sonraya bırakmayı kabul etmişlerdi. Ama bu görüşmenin mutlaka yapılmasını da istiyorlardı. Zira içlerinde hâlâ Kremlin ile anlaşmanın kabil olabileceği ve böylece Almanyanın silahlandırılmasına lüzum kalmıyacağı hissi mevcuttu, Edgar Faure Amerika nezdinde de teşebbüse geçti ve oradan da kapıyı açık tutan bir beyanat aldı. Bunun üzerine andlaşmaların tasdiki için manilerin Hepsi ortadan kalkmıştı.

Andlaşmalar tasdik edildi.

Konferans var mı?

Gerci henüz iki memleket, Belçika ve Hollanda andlaşmaları tasdik etmemişti. Ama bu işin Fransada ve Almanyada bitirilmiş bulunması meseleyi kökünden hallediyordu. Dörtlü konferans lâfı, derhal ortaya atıldı.

Rusya, Almanyanın silahlandırılması kararının alınmasına mani olmaya çalıştığı sırada Paris andlaşmaları tasdik olunduğu takdirde Batılılarla görüşecek bir şeyi bulunmadığım bildirmişti ya; andlaşmanın Paris parlamentosunda tasdikini görür görmez siyasetini değiştirdi ve bu konferansın kabil olacağını söylemeye başladı. Şimdi gayesi, hiç olmazsa bu silâhlanmanın fiiliyata inkılâbını önlemekti. İngiltere de konferansa taraftardı. Nitekim Fransız Başbakanı Edgar Faure'un Fransız senatosundaki nutkunu müteakip Foreign Office derhal bir tebliğ neşretti ve Kraliçenin hükûmetinin yüksek seviyede bir konferansı gayet müsait karşılıyacağını bildirdi. Zaten böyle bir toplantı, ihtiyar başbakan Churchill'in ne zamandır rüyalarına giriyordu. Churchill siyasî ömrünü bir barış havarisi olarak tamamlamak karar ve azmindeydi. Böyle bir fırsatı kaçırmayı elbette istemezdi. İş, Amerikaya kalıyordu.

Amerikada fikirler dağınıktı. Başkan Eisenhower en yüksek seviyeden evvel dört dışişleri bakanının toplanmasında fayda mülâhaza ediyordu. Bunlar, toprağı temizliyecekler, bir anlaşma ve uyuşma zemini bulmaya çalışacaklardı. Böyle bir zemin bulunmadan önce toplanmanın faydası yoktu. Toplantı olsa olsa Rus propagandasına yarıyacaktı. Buna mukabil başka Amerikalılar toplantıya taraftar değillerdi. Bunlar, konferanslardan bir şey çıkmıyacağı kanaatindeydiler. İşte Yalta konferansının zabıtları da meydandaydı. Ruslara o kadar taviz verilmişti. Amerikalılar bu şekilde gizli kapaklı görüşmelerden hoşlanmıyorlardı.

Senatör Walter F. George, Fransa Paris andlaşmalarını tasdik ettikten sonra Dört Büyükler arasında bir konferansın tertiplenmesini teklif etmişti. Dulles. Eisenhower ile görüşmüş ve müteakiben bir açıklama yaparak hükûmetin de bu meselede George plânını desteklediğini bildirmişti. Halbuki Senatodaki Cumhuriyetçi lider Knowland aynı mesele hakkında Başkanla görüşmüş ve Beyaz Evden çıkar çıkmaz bir açıklamada bulunarak George teklifinin. hükûmetin. noktai nazarım tam olarak aksettirmediğini beyan etmişti. Bunlardan hangisi doğruydu.?

Mesele şuydu: bir kısım Senato azaları Rusyayla görüşmeden evvel bir çok meselelerin halledilmesini istiyorlardı. Senatör Knowland bu fikirdeydi. Amerika ve müttefikleri

evvelâ adamakıllı kuvvetlenmeliydiler. Almanyanın silahlandırılması bir vakıa haline gelmeliydi. Ondan sonra Ruslarla oturulup konuşulabilirdi. Senatör George ise her şey halledildiği takdirde zaten bir dörtlü konferansa lüzum kalmıyacağını söylüyor Ve Ruslarla bir an evvel görüşüp, ondan sonra ne yapılmak gerekiyorsa onun yapılmasını tavsiye ediyordu.

Knowland'a göre Ruslar meselâ Avusturya ile barış andlaşmasını imzalamak, Almanya meselesini halledip hür seçimlerle Alman birliğinin kurulmasına razı olmalı, aynı işi Korede de yapmalı ve iyi niyetlerini göstermeliydiler. Bunlar yapılmadan Dörtlü konferansın mânası bulunmazdı.

Öyle anlaşılıyor ki Başkan Eisenhower iki tezin ortasındadır. Elbette ki her şey halledildikten sonra bir Dörtlü konferansa lüzum kalmaz. Ama Ruslar bazı iyi niyet gösterileri yapmadan kendileriyle bir masa başına oturmakta da fayda yoktur. İşte dört dışişleri bakanının bir hazırlık toplantısı yapmaları teklifi bu düşüncenin mahsulüdür.

Yalta konferansının zabıtlarının neşri bir bakıma son derece faydalı olmuştur. Bundan böyle kapalı kapılar arkasındaki pazarlıklarda devlet adamları kendilerine ait olmayan toprakları verirken veya bazı tâvizlerin ölçüsünü kaçırırken çok dikkatli olacaklardır. Bunun, küçük devletler için bir emniyet âmili teşkil edeceğine şüphe yoktur. Hakikaten tecrübe göstermiştir ki Büyük konferansların ceremesini ekseriya küçükler çekmektedir. Hakikaten Almanya da silâhlandırıldıktan sonra batılıların Ruslara ne teklif edecekleri merak edilmeğe değer..

Her halde kendilerine Boğazlardan dem vurmamalarını ve denizdeki balığın pazarlığına kalkışmamalarını hararetle tavsiye ederiz.

Rusya

İsveçe kur

Londra'dan Stokholme hareket eden uzun boylu, esmer, yakışıkla diplomatın adı Gromyko idi. Gromyko Rusyanın en gözde diplomatlarından biridir ve memleketini İngilterede temsil etmektedir. Gromyko ayrılmadan evvel Pravda gazetesinin hususî muhabirine Londrada devam etmekte olan Silâhsızlanma konferansı hakkında bir takım ifşaatta bulunmaktan çekinmedi. Bu hadise ikinci defadır ki tekerrür ediyordu. Moskova radyosu bir defa daha bu konferans hakkında malûmat vermiş ve toplantıyı kendi propagandasına âlet etmişti. Rusyanın konferanstan beklediği gayenin propaganda olduğu ve ciddi bir niyete sahip bulunmadığı böylece bir defa daha ortaya çıkıyordu.

İfşaat Silâhsızlanma konferansı çevrelerinde derin akisler uyandırdı

Gromyko
Zoraki geveze

ve derhal yeni bir celse aktedilerek bu hareket takbih olundu. Fakat atı alan Üsküdarı, daha doğrusu Kuzey denizini geçmiş ve İsveçe varmıştı. Gromyko İsveçi ziyaret ediyordu; yoksa oraya tayin edilmiş değildi.

Rusya niçin bu en kıymetli diplomatını Stokholme göndermişti? Gelen haberler bu seyahatin Almanyanın silahlandırılması hadisesiyle ilgili olduğunu göstermektedir. Hakikaten İsveç Almanyanın Baltık denizinde yeniden bir muvazene unsuru olmasını ve böylece bu denizdeki Rus hâkimiyetini önlemesini hararetle arzu etmektedir. Bu sebeple Almanyanın silâhlandırılmasına taraftar olduğunu biç bir zaman saklamamıştır. Şimdi bu hadise gerçekleştikten sonra, hiç bir pakta dahil olmayan İsveç acaba siyasetinde bir değişiklik yapacak ve Batılılara kayacak mıdır T Gromyko'nun buna mani olmaya çalıştığı anlaşılmaktadır.

Londradaki Rus Büyükelçisinin Stokholme gidişinden evvel Moskovadaki İsveç Büyükelçisinin de Mareşal Bulganin tarafından kabul edilmesi son derece manidardır. Büyükelçi, yeni Rus Devlet başkanının kabul ettiği ilk yabancı temsilci olmuştur. Gerçi Büyükelçi Rolf Sohlman, Moskovadaki kordiplomatiğin duayenidir. Ama ne de olsa Gromyko'nun ziyaretine tekaddüm eden günlerde böyle bir kabul gözden kaçmamıştır.

Rusyanın, Paris andlaşmalarının tasdiki üzerine kendi kendine bir takım tedbirlere başvurduğu gözden kaçmamaktadır. Bu tedbirlerin başında komşularına karşı takındığı dostane tavır gelmektedir. Kurt, bir hayli zamandır kuzu postuna bürünmüştür. Türkiyeye yaptığı teklifler de İsveçe yaptığı kurun bir başka şeklidir. Ancak Kremlin, Ankaradan yüz bulamamıştır. Çimdi şansını bir defa da, ruhen batılı olmakla beraber paktlara katılmayan Stokholmde denemektedir. Bu hareketler bile tek başlarına, Almanyanın silâhlandırılmasındaki isabeti gayet iyi göstermektedir.

İngiltere

Kurtarıcı rey

Gecen hafta içinde çarşamba *günü,* öğleden sonra, Londrada Transport House'da toplanan bir komite bir siyaset adamının istikbalini kararlaştıracaktı. Bu adam İşçi partisinin sol kanad lideri Mr. Aneurin Bevan idi. Mr. Bevan hakkında partinin meclis gurubu bir hafta evvel guruptan ihraç kararı almış ve gurubun sekreteri Mr. Carol Johnson durumu Genel İdare Kuruluna bildirmişti. Transport House'un Thames kıyılarına bakan odasında o *gün* öğleden sonra toplantı halinde bulunan komite, işte bu Yönetim kuruluydu. Toplantıya 28 aza katılıyordu. Başkanlık makamında bir kadın olan Dr. Edith Summerskill vardı.

İşçi hükümetin eski Sağlık Bakanı Mr. Aneurin Bevan'ın suçu parti disiplinine uymamak ve lider Attlee'nin selâhiyetlerini münakaşa etmekti. Mr. Bevan'ın gazetelere verdiği beyanat, söylediği nutuk ve Avam Kamarasındaki müdahaleleri İşçi Partisini müşkül mevkide bırakıyordu. Sol cenah liderine bu huyundan vaz geçmesi için müteaddit ihtarlar yapılmış, fakat Bevan bunların hiç birine kulak asmamıştı. Bunun üzerine bir hafta evvel Partinin Meclis Gurubu kendisi hakkında ihraç kararı almıştı. Fakat bu, partiden ihraç mânası taşımıyordu.

Sendikaların teklifi

Eğer ortada başka bir teklif bulunmasaydı gurubun Mr. Bevan hakkındaki kararı Genel İdare Kurulunda bahis mevzuu edilmez, daha doğrusu tartışma konusu olmaz, sadece hadisenin kaydıyla iktifa edilirdi. Fakat Kurulun sendika mümessili azaları sol cenah liderinin yalnız Meclis gurubundan değil, partiden de ihracım istemişler, bu maksatla bir de takrir vermişlerdi. Bu bakımdan mesele enine boyuna müzakere edilecekti.

Toplantı heyecanlı bir hava içinde cereyan etti. Konferans salonunun dibinde bulunan ve müteveffa sosyalist liderler Ernest Bevin ile Keir Hardie'ye ait olan İki heykel de sanki müzakereleri dikkatle dinliyordu. Evvelâ usul meselesi ele alındı. Bevan dinlenmeli miydi, dinlenmemeli mi? Şimdiye kadar partiden ihraç edilmeleri istenilen kimseler Genel i-

dare kurulunda dinlenmemişlerdi. Mr. Bevan'ın da dinlenmemesi gerekirdi. Zaten kendisi Partinin Meclis gurubu önünde konuşmuştu. Yeniden izahat vermesine lüzum yoktu.

Bevan'ın düşmanları ve dostları vardı. Düşmanlarının başında İşçi hükümetin Maliye bakam Mr. Gaitskell vardı. Eski Maliye bakanı, sol cenah liderinin mutlaka ihraç edilmesini istiyor ve Parti içindeki birliği kurtarmak için başka çıkar yol olmadığını sözlerine ilâve ediyordu. Mr. Bevan'ın diğer düşmanları da Mr. Gaitskell'in talebine iştirak ettiler. Bunların arasında bizzat başkan da vardı. Bevan Partide ikilik çıkarıyordu. Disiplinin bozulmasına müsaade olunamazdı. Eski Sağlık bakanının yaptığı sadece bir fikir mücadelesi değildi. Partinin seçilmiş lideri Mr. Attlee'yi devirmek ve partinin idaresini eline geçirmek istiyordu. Bunu yıllık toplantıda yapmasına hiç kimse bir şey söyliyemezdi ama, Mr. Bevan kulislerde çalışıyordu.

Attlee'nin müdahalesi

Bu sırada hiç beklenilmiyen bir şey oldu ve lider Mr. Attlee. hayret uyandıracak bir müdahalede bulundu. Mr. Attlee, kendisi aleyhinde çalışmakla suçlandırılan Sol cenah liderinin partiden derhal ihraç olunmamasını ve kurulacak hususi bir komisyon önünde bundan böyleki hareket tarzı hakkında teminat vermesini teklif ediyordu. Herkes şaşırdı. Zira Mr. Attlee Meclis gurubunda Mr. Bevan'ın ihracı için en fazla uğraşanlardan biri vaziyetindeydi. Teklif bizzat ondan gelmiş, hattâ bir ara "ya o, ya ben" demişti. Şimdi ise Bevanı koruyordu.

Mr. Attlee ile Mr. Gaitskell arasında şiddetli bir münakaşa oldu. Maliye bakanına göre eğer bizzat lider böyle hareket ederse Parti içinde disiplin kurulamazdı. Buna Mr. Attlee de sert cevaplar verdi ve Meclis gurubu tarafından alman kararı kendi zaviyesinden izah etti. Ortada bir teklif vardı, rey vermek gerekiyordu.

İtiraf etmek lâzımdır ki bizzat Parti liderinin beklenmeyen müdahalesi zihinleri karıştırmıştı. Her halde Mr. Attlee'nin bir düşündüğü vardı. Fakat sendikaların temsilcileri sendikalarından Mr. Bevan'ın ihracı için talimat almışlardı. Bunun aksine rey kullanamazlardı. Hattâ lider istese bile... Nitekim kullanmadılar.

Eller kalktı ve görüldü ki başkan hariç 14 âza Mr. Attlee'nin teklifini destekliyor, 13 aza reddediyor. Yani Mr. Bevan, muvakkaten de olsa 1 tek rey farkla ihraçtan kurtuluyordu. Ya başkan ne yapacaktı? Herkes merakla Dr. Edith Summerskill'e baktı. Eğer normal rey verirse - kendisi Bevan aleyhtarı olduğuna göre - vaziyet 14 - 14 olacak ve bir karara varılamıyacaktı. Buna mukabil, başkanlığın verdiği hakkı da kullanır ve sahip bulunduğu İkinci reyi de istimal ederse Mr. Bevan İşçi Partisinden çıkarılacaktı. Başkan, hiç rey vermiyeceğini bildirdi. Mr. Attlee rakibini kurtarmıştı.

Arkadan, hususi bir komisyon kuruldu. Komisyon sekiz kişiden müteşekkildi. Bunlardan dördü, Bevan'ın ihracı taraftarı olan Dr. Edith Summerskill, Mr. Gaitskell, Mr. Knight ve Mr. Cooper idi. Üçü ise uzlaştırma taraftarı Mr. Attlee, Mr. Griffiths ve Mr. Haworth idi. Sekizinciye gelince, o Mr. Bevanın muavini vaziyetinde bulunan meşhur Mrs. Barbara Castle idi. Komisyon Mr. Bevan'ı dinliyecek, ondan istikbal için teminat alacak ve durumu Genel İdare Kuruluna bildirecekti. Kurul da ona göre bir karara varacaktı.

Seçim endişesi

Mr. Attlee'nin hareketini anlamak o kadar zor degildi. Hakikaten çarşamba günkü toplantıdan üç gün

Suriye Sabrımızı Tüketiyor

Dr. Aziz URAS
(Eski Mardin Milletvekili)

Suriye vatandaşlarının büyük ekseriyeti Türkü ve Türkiyeyi sever, içiçe asırlar boyunca süren münasebetler bu iki memleket halkının örf, âdet, anane iştirâkini sağlamış ve birbirine bağlamıştır.

Durum öyledir ama, Suriye hükûmetleri, Birinci Cihan Harbinden sonra hemen daima Suriye halkının bu temayülüne tamamen aykırı olarak hareket etmiş ve Türkiyeyi rahat bırakmamışlardır.

Dünyanın hiç bir tarafında görülmeyen bir hudut hattı iki memleketi ayırır; bu hudut bir demiryoludur, hemen hemen bütün cenup hududunu bu demiryolu teşkil eder. Suriye hükümetleri, tasavvur edilebilen bütün fesad ve huzursuzluk unsurlarım her türlü sızmalara müsait olan bir hudutta toplamış ve bunları daima Türkiye aleyhine tevcih etmiştir.

Muazzam kaçakçılık teşkilâtı, Haco ve emsali eşkiya tabiyecileri, Hoybon ve komünist tahrikçileri, ayırıcı Kürt-Ermeni komiteci taslakları hududumuzun birkaç yüz metre gerisinde tahşit edilmiş bir haldedir. Bu hududun gerisinden (Havar), (He-vi) gibi, bu teşkilâtın naşiri efkârı varakpâreler sokulmak istenir, Suriyenin büyük şehirlerinde hafta geçmez, Türkiye aleyhinde yapılan nümayişlerin bu teşekküllerle Suriye hükümetlerinin elbirliği ile yaptırıldığını da bilmeyen yoktur.

Suriyede kalan milyonlar ve milyonlarca Türk emlâki üzerindeki Suriye hükûmetinin haksız tasarrufları Türk vatandaşlarım mağdur ve bizar etmiştir. Bütün bunlara Türkiye daima hoşgörürlük, sabır ve tesamühle atfı nazar etmiş, şuurlu ve makul bir nihayet beklemiştir. Ara sıra Suriyede makûlâta dönüş istidatları belirmiş, Suriye halkının hakiki menfaatlerini müdrik hükûmetler re'sikare geçmiş ise de bunların ömürleri daima kısa olmuş, şer ve fesat unsurları bunlara galebe etmiş, bu sebeple de Suriyenin iç ve dış siyaseti istikrar kaydetmemiştir.

Bütün orta ve yakın şark milletlerinin hayır ve nefine matuf olan ve hükümetimiz tarafından teşebbüs edilen son siyasi harekete karşı Suriye hükûmetinin gösterdiği tepki bu sebeple bir sürpriz değildir. Hele hükûmet ricalinden birisi Halid El-Azm olunca bu tepkide kırk sene evvelki Aliye divanı harbi kararlarına karşı beslenen kinin kokusunu duymamak mümkün değildir. Bu hal ne kadar devam edecektir?.. Suriye bizden ne ister?..

Bütün bu tavırların, aleyhimize yaptırılan sunî nümayişlerin tek hedefi Hataydır. O Hatay ki, cüzüferdlerine kadar haliskan Türktür.

Evet. Suriye hâlâ ve hâlâ Hatayı ister. Milletlerarası siyasî iklim bu kabil taleplerin ortaya atamasına müsait olsa Türkiyenin istiyecekleri, hem de haklı olarak istiyecekleri Suriye zimamdarlarını ürkütür:

Bir defa yalnız Hatay değil, Hamrin - Abdül Aziz - Sincar dağları zirvelerinden gecen hattın şimalindeki toprakların üstünde yaşıyanların halisüddem Türk olduklarım Suriye hükümetleri pek âlâ bilir. Elcezirenin ve hele "ördek gagası" adı ile maruf ve ta Hakkâri vilâyetinin burnuna kadar sokulan Suriye topraklarında yaşıyanların etnik olarak Suriye ile bir münasebeti olmayan Türk halkı olduğunu da pek âlâ takdir eder, Türk halkın ziraî hinterlandı olan güney ovasının büyük bir siyasi hata eseri olarak alelâde bir demiryolunun geçiş hattı ile kesilip atılmasının Türkiyeye çektirdiği ızdırabı da Suriye bilmese bile biz çok derinden duymaktayız...

Türkiye bütün bunlara katlanır, iyi ve vefalı bir komşunun bütün örneklerini verir ve fakat Suriyeden karşılık olarak bu kem muameleyi görürse, bu sefer Türk vatandaşı haklı olarak kendi hükûmetinden sorar:

Neden...? Ve ne zamana kadar...?

sonra İngiltere İşçi Partisinin Genel Sekreteri Mr. Morgan Phillips bütün teşkilâta bir tamim yayınlıyordu. Bu tamimde genel seçimlerin pek yakın bir tarihte yapılabileceği haber veriliyor ve müteyakkız davranılması isteniliyordu. Avam Kamarasındaki müzakerelerden Muhafazakârların bir an evvel yeni seçime gitmek istedikleri seziliyordu. Bu kadar mühim bir imtihanın arefesinde Mr. Bevan gibi taraftarı bol bir liderin partiden ihracı işçileri zayıf düşürebilirdi. Doğrusu istenilirse Muhafazakârlar da seçimleri ileri alırken bunu hesaba katmıyor değillerdi.

Mr. Bevanı sendikalar tutmamakla beraber sendika mensubu olmayan İşçi partisi azaları kendisini seviyorlardı. İşçi partisinde bu nevi azaların yekûnu da ihmal edilecek sayıda değildir. Mr. Attlee'nin bunu düşünerek asi lidere bir şans daha verilmelini istemiş bulunması kuvvetle muhtemeldir. Hiç şüphesiz Mr. Bevan'ın da aynı anlayışı göstermesi icap etmektedir. İşçiler ancak kuvvetli bir birlik halinde seçimlere katıldıkları takdirde bir başarı kazanabilirler. Aksi halde, liberaller gibi onlar da hayli uzun sürebilecek bir atalet devrine pek âlâ girebilirler.

Mr. Bevan'ın kati akibeti, bu sayı çıktığı sırada belli olacaktır.

Kızıllar Taşenlere çıkıyorlar

Müstakbel tarihi gün : 15 Nisan

Uzak Doğu

15 Nisan meçhulü

Daha kapıdan içeri girerken gazetecilerden Amerikalı olup olmadıkları soruluyordu. Amiral Carney'in basın toplantısı vardı. Amiral Carney Birleşik Devletlerin Deniz Kurmay başkanıdır. Formozada ve Uzak Doğuda tetkiklerde bulunmuş, anavatana avdet etmişti. Şimdi gazetecilerle görüşecekti. Ancak toplantıya sadece Amerikalı gazeteciler alınıyordu. Herkes tamam olunca da kapılar kapandı. Fakat aradan bir kaç saat geçmeden hemen bütün dünya Amiral Carney'in verdiği haberi öğrenmişti: Kızıl Çinliler 15 Nisanda Matsu adalarına taarruz için hazırlık yapıyorlardı. Bunu, Quemoy'lara tecavüz takip edecekti. Gelen haberlerden öğrenildiğine göre kızıllar Çin sahillerinde kuvvet biriktiriyorlardı. Bu sahil adaları alındıktan sonra hedef tabiatiyle Pescadores adaları ve doğrudan doğruya Formoza idi.

Gazeteciler böyle bir tecavüz vukuunda - Matsu adalarına - Amerikanın harekete geçip geçmiyeceğini Amiralden sordular. Fakat Amiral kati bir şey söylemek istemedi. Evvelâ taarruz henüz başlamamıştı. Sonra Amerika, bu adaları müdafaa mecburiyetinde değildi. Nihayet Carney, hükümetin vereceği kararı bilmiyordu. Karar doğrudan doğruya Başkan Eisenhower'e aitti. Eğer başkan Amerikan kuvvetlerinin Matsu adalarım da korumalarını emredecek olursa elbette Amerikanın Yedinci filosu vazifesini yapacak ve Kızıl Çinlilere karşı harekete geçecekti.

Amiralin ifşaatı derin bir heyecan uyandırdı. Bir zamandan beri Uzak Doğu meseleleri aktüalitenin İkinci plânına atılmıştı. Şimdi yeniden ön safa geçiyordu. Hakikaten Kızıllar sahil adalarını işgale hazırlanıyorlar mıydı, yoksa Carney umumi efkarı hazırlıklı bulundurmak için imi bu haberi vermişti? Çinliler de Matsu adalarına tecavüzün nasıl karşılanacağını bilmiyorlar ve bu yüzden tereddüt ediyorlardı. Elbette ki Amerikayla - hiç olmazsa şimdilik - çatışmak niyetinde ve arzusunda değillerdi. Ama eğer Washington müdahale etmiyecekse sahil takımadalarını zaptetmekte büyük stratejik faydalar vardı. Böylelikle Formoza daha kolaylıkla tehdit edilebilirdi.

Bu sırada Mareşal Çan-Kay-Şek adadaki sarayında bir aşağı, bir yukarı dolaşıp duruyordu. Ne kendisi, ne de Amerikadaki ajanları sahil adalarının müdafaası hususunda Amerikalılardan bir taahhüt alabilmişlerdi. Halbuki Washington kararını açıklasa, Kızıllar teşebbüse dahi geçmezlerdi. Hem mareşalin korktuğu başka bir şey vardı: bu adaların Dörtler arasında yapılacak pazarlıkta tâviz olarak kızıllara terkedilmesi. Zira Büyükler toplandığında Uzak Doğu meselelerinin de görüşüleceğinden hiç kimsenin şüphesi yoktur. Belki Amerika bunu düşünerek kati cevap vermiyordu.

Nitekim, ayni konferans tehlikesi karşısında Uzak-Doğuda bir başka devlet, Japonya'da tedbir alıyor ve iki blokun ortasına girmeğe çalışıyordu.

K İ T A P L A R

İSLÂM ANSİKLOPEDİSİ

(Maarif Vekâleti yayınlarından. İstanbul 1954 65 inci cüz. 801-880 sayfa, 4 plânş, fiyatı 300 kuruş).

İslâm âleminin tarih, coğrafya, etnografya ve biyografya lügati olan İslâm Ansiklopedisinin bu fasikülündeki başlıca maddeler şunlardır: bundan evvelki sayıdan kalan Kızıl-Irmak ve Kızıl-Kum, Kızıl-Özen, kibrit, kilâb, Kilis, Kilit-Bahir, Kilve, Kimek, Kinâne, Kinde, Kindi, Kirman, Kirmanşah Kisâî, Kişim, kitap, kitara, Kocaeli, Koç-Hisar, Koçi Bey, konsolos, Konstantin, Konya, kopuz, Korkut, Korkut-Ata, Kosantina, Kosova, koşma ve Koyul-Hisar. Plânşlarda Konya'ya ait muhtelif fotoğraflar vardır. İslâm Ansiklopedisi Maarif Vekâleti yayınevlerinde ve kitapçılarda satılmaktadır.

*

YENİ ÖZEL MEYVACILIK

(Yazan : Tarım Uzmanı, Öğretmen Ragıp Ziya Mağden. 3 üncü basım. İstanbul 1955 Kâğıt ve Basım İşleri A. Ş. 502 sayfa, fiyatı 7,5 lira).

Besleme, ticaret ve döviz temini bakımından, yurdumuz için üzerinde durulması arzu edilen meyveciliğe ait bir eserin üçüncü basımını yapmış olması sevinç vesilesidir. İlgililer, bu kitapta aşağıdaki mevzuları bulacaklardır: 1) Öz çekirdekliler, 2) Tas çekirdekliler, 3) Meyvecilik hakkında bazı toplu bilgiler, 4) Turunçgiller, 5) Akdeniz ve Ege meyveleri, 6) Badem, ceviz, fındık ve kestane gibi kuru kabuklu meyvalar, 7) Üzüm ve üzümlüler, 84 İkinci sınıf meyvalarla çay gibi spesiyal bir bitkinin yetiştirme şart ve özellikleri. Kitabın sonunda geniş bir indeks ve yazarın meyvalar hakkındaki şiirleri vardır. Yerli meyvalar üzerinde fazlaca durulduğu dikkati çekmektedir.

*

İSLAMÎ MEZHEPLER - TARİKATLAR

(Yazan: Hasan Basri Erk. İstanbul 1954 Varol Matbaası. 210 sayfa, fiyatı 300 kuruş).

Meslek! çalışmaları arasında dini eserler de veren Hâkim Hasan Basri'nin bundan evvel, Hazreti Ali adlı bir çalışmasını okuyucularımıza tanıtmıştık. Bu yeni eseri, İslâmî Mezhepler ve Tarikatlar'ın birinci cildidir. İslâmiyete dair 16 sayfalık bir mukaddemeden sonra bütün mezhepler, tarikatlar, fırkalar, hizipler, kollar inceleniyor; bunların mahiyet ve gayeleri, kurucuları, erkân ve âdetleri, yayılma sahaları, kuruluş şekilleri ve tarihçeleri anlatılıyor. Yeşil renkli bir karton kapakla süslüdür. Sipariş adresi: H. B. Erk, Posta kutusu 24, Adana.

UĞURLU PERŞEMBE

(Yazan : John Steinbeck. Türkçeye çevirenler: Filisi Karabey - Güneş Tarhan. İstanbul 1955 Yeni Matbaa. 271 sayfa, fiyatı 200 kuruş).

Varlığın Büyük Cep Kitapları adiyle başladığı yeni bir seri'nin ilk kitabı Uğurlu Perşembe'dir. Vak'a İkinci Dünya harbi sonrasına ait olduğuna göre, romanın İngilizce asimin da yeni basılmış olması lâzım.. Eser, yazarın daha önce Türkçeye çevrilmiş olan Sardalya Sokağı adlı romanının ikinci cildi veya ikinci kısmı sayılabilir.

Prof. Rasim Adasal
Ruh mütehassısı

RUH HASTALIKLARI (PSİKOZLAR)

(727 sayfa, Örnek Matbaası 1955, Ankara, Fiatı 25 lira).

Prof. Rasim Adasal'ın modern ruh hastalıkları serisinden II. cild olarak Psikozlar adlı eseri intişar etmiştir. Bu orijinal kitap günlük ruh hayatımıza ait birçok marazî cepheleri selis bir üslûpla incelemektedir. Psişiatrinin Tarihî Gelişmesi; Ruhi Muayenenin Ana Esasları; Ruh Mekanizmaları ve Psikoseksüel Gelişmeler; Maniler, Melankoliler; Paranoialar; Erken Bunama; Çeşitli Şok Tedavileri; Frengi Psikozları; İhtiyarlık Psikolojisi ve Delilikleri; Zekâ Gerilikleri; Karakter Hastalıkları; Suçlu Çocuklar ve Ruh Sağlığının Koruyucu Tedbirleri, kitabın ana bahislerini teşkil etmektedir. Üç cildlik Ruh Hastalıkları tretesinin ikinci cildini teşkil eden eser hekim, öğretmen, hâkim, avukat ve subaylar için değerli bir kitaptır.

ÖĞRETMEN MESLEK KİTAPLARI KILAVUZU

(Yazan: Fuat Gündüzalp. 3. cilt. 1949 - 1953 İstanbul 1955 Maarif Basımevi. XV+305 sayfa, fiyatı 250 kuruş. Mf. Vekâleti Öğretmen Kitapları: 37).

Eser, 1049-1953 devresinde çıkan 200 kitabı tanıtmaktadır. İlgililere, sıcağı sıcağına olmasa bile, meslek kitaplarının bibliyografik künyelerini kitaplar eskimeden veren ve mevzularını tanıtan bir ihtisas bibliyografyasıdır. Teknik Eserler Bibliyografyası, Hukuk Kroniği gibi sayılı ihtisas bibliyografyalarımız arasında yer almakta ve büyük bir ihtiyacı karşılamaktadır. Eserde, kronolojik bir tertip yerine sistematik bir tasnif görmek, hiç olmazsa sistematik bir indeks bulmak isterdik. Kılavuza pedagojik vasıf taşıyan kitapların alındığı zikrediliyor, fakat bu vasıf özel bir anlamla sınırlandırılmamıştır. 20 sayfadan küçük hacimde olan kitapların kılavuza alınmayışına bir sebep bulamadık. Plânın mazbut olmayışından bazı kitaplarda tenkid ve tahlile kaçılmıştır. Kitap ebadı için yazı blokunun ele alınması, indekse öz adların da alınması gibi bazı şahsiliklerle, teknik kusurların ve ifade hatalarının - 3 cildin tevhidiyle meydana gelecek - "25 Yılın Meslek Kitapları (1928 - 1953)" adlı ve daha küçük punto harflerle yazılacak bir kitapla giderilmesini dileriz.

*

BELLETEN

(Yayınlıyan : Türk Tarih Kurumu. XVIII. cilt, 10, sayı. Nisan 1954 Ankara T. T. Kurumu Basımevi. 115-278 sayfa, 4 plânş, 1 levha, fiyatı 400 kuruş).

Belletenin bu sayısındaki makale ve etüdler: Doç. Dr. Füruzan Kınal: Eski Önasya dillerinde monoteist temayüller, Dr. Afif Erzan: İstanbul şehrinin kuruluşu ve isimleri, Ahmet Ateş: Şahnamenin yazılışı, tarihi ve Firdevsî'nin Sultan Mahmuda yazdığı hicviye meselesi hakkında, Adnan Sadık Erzi: Akkoyunlu ve Karakoyunlu tarihi üzerinde araştırmalar, Ord. Prof. I. Hakkı Uzunçarşılı: Asâkir-i Mansure'ye fes giydirilmesi hakkında Sadr-ı Âzam takriri ve II. Mahmudun Hatt-ı Humayûnu. Ayrıca Dr. Semavi Eyice: Prof. Dr. Philipp Schweinfurth (biyografya), M. Türker Acaroğlu: Türk Tarihinin bibliyografya kaynakları, Nezih Fıratlı: Reşit Mazhar Ertüzünün Kapıdağı Yarımadası ve çevresindeki adalar tarih ve arkeolojisi üzerinde araştırmalar, Ahmet Temir: Reşit Rahmeti Arat'ın Edip Ahmet B. Mahmud Yüknekî, Atabetü'l-Hakayik, Şerafettin Turan: Prof. Dr. Akdes Nimet Kurat'ın Türk - İngiliz münasebetlerinin başlangıcı ve gelişmesi... Belletenin taşıdığı tarihle çıkış tarihi arasındaki bir yıla yakın gecikmenin giderilmesini temenni ederiz.

BUNLAR HEP HAKİKATTİR

New-Yorkta bir ay kadar evvel açılan bir mağaza, kısa zamanda dünyanın en çok iş yapan müesseselerinden biri olmuştur. Burada uykuyu kolaylaştıracak ve rahat uykuyu temin edecek aletler satılmaktadır. Dünyada bir eşi olmayan bu mağazanın bir hususiyeti de, rahat uyku temin eden eşyalar üzerinde yapılan her türlü keşif ve fikirlerle ilgilenmesi ve fikir sahiplerine paraca yardım yapmasıdır. (A. P.)

*

Amerikada, bilhassa Miami yarış mahallesinde çok meşhur olan . Jokey Munzio Pariso ebedi boykot cezasına çarptırılmıştır. Munzio Pariso'nun bu cezaya çarpılışının sebebi yarışlarda bileğinde bulunan ve ince bir telle saatine raptedilen küçük bir motorla cereyan vermek suretiyle altındaki atı tahrik etmesi ve çılgına dönen atı anormal şartlar altında koşturmasıdır. Munzio bu şekilde bir çok yarış kazanmıştı.

(Reuter)

*

Geçenlerde Pekinin büyük meydanlarından birinde Çin'in tanınmış • ve çok sevilen şairlerinden biri olan Çan-Sun-Kun eski an'anevî âdete uyularak başı gövdesinden ayrılmak suretiyle Öldürülmüştür.

Bu kıymetli şairin radyoda yaptığı tarihi konuşmalar Çinliler tarafından büyük bir alâka ile takip edilirdi. Zira hemen bütün konuşmalarını manalı espri ve şiirlerle süsler, bu da halkın çok hoşuna giderdi. Bir çok halk şairleri gibi Çan-Sun-Kun da devlet ileri gelenlerinin hatalı hareketlerini ele alarak hicviyeler yazardı. Bu yüzden Çan-Kay-Şek iktidarda iken, hapsedilmiş, fakat sonra serbest bırakılmıştı. Komünist Partisi iktidara gelip Mao-Tse-Tung idareyi ele alınca, ona "Halk artisti" unvanını vermişti. Mao-Tse-Tung ile ahbaplık çok sürmemişti. Zira Çan-Sun-Kun Komünist Partisine girmeyi reddedip, bu parti aleyhinde de hicviyeler yazmaya başlamıştı. Bunun üzerine Mao-Tse-Tung da şairi tevkif ettirmişti. Aradan bir müddet geçtikten sonra, ıslah oldu zannı ile serbest bırakılan şair, bir gün Pekinin büyük meydanlarından biri halkla dolu iken yüksek bir yere çıkarak şu hikâyeyi anlatmıştır:

"Bir gün köylüler kuvvetli, ayni zamanda vahşî bir kediyi yakalamışlar ve onu öldürmek için bir kaya parçasına çarpmağa başlamışlar. Büyük hayvan kayaya çarptıkça (Mao!. Mao!..) diye acı acı bağırmağa başlamış ve nihayet ölmüştür."

Çan-Sun-Kun'un bu sözleri halkı çılgın gibi güldürmüş, fakat Çin lisanında kayaya **"Şek"** dendiği gibi (Çan-Kay-Şek ismindeki gibi) bu mânalı sözleri sarfeden şair hicvinin cezasını hayatı ile ödemiştir.

(New-York Times)

Kuzey kutbundan güney kutbuna
Ya boynuzları da yer değiştirirse..

Kuzey kutbunda yaşayan Ren geyiklerinden iki çift, oradan alınıp Güney kutbuna nakledilmiştir. Hadise şöyle cereyan etmiştir: Fransanın. Güney kutbunda bir arazisi vardır. Bu arazi, Kerguelen adalarıdır. Orada bulunan Fransız heyeti her yıl değiştirilmektedir. Bu sene de yeni heyet Orly hava meydanından Güney kutbuna hareket etmiştir. Ancak, hareketi sırasında uçağa iki çift de Ren geyiği almıştır. Bu hayvanlar bir gün evvel gene uçakla Kuzey kutbundan Parise getirilmiş bulunuyordu. Fransız başkentinde bir gece geçirmişlerdir. Geyiklere Jannok adında bir lapon refakat etmektedir.

Geyiklerin Kerguelen adasında da yetiştirilmek istenilmesinin sebebi, bu hayvanların kızak çekmekteki meharetleridir. Güney kutbunda maalesef Laponyanın Ren geyikleri mevcut değildir. Şimdi, tecrübenin vereceği netice merakla beklenmektedir. (Intercontinentale)

*

Birinci Dünya Harbinde Avusturya ordusunda vazife gören Angelo Montibeller isminde bir er, 1917 senesinde Rus cephesinde esir düşmüştür. Bu asker, esaret hayatında iken, İtalyanın Lugana vâdisindeki Roceguo kasabasında bulunan kız kardeşine müteaddit kartpostallar göndermiştir. Bu kartlardan 15 Mart **1918** tarihlisi tam 36 sene sonra kardeşinin eline geçmiştir. Rus çarının resmi bulunan pulun üzerinde 15 Mart 1918 tarihi bulunmakta, İtalyan Postahanesinin Aralık 1954 damgası da gayet vazıh şekilde okunmaktadır. (U.P.)

Amerikalılar, kadınları analığa ve çocuk bakımına teşvik etmek maksadiyle türlü müsabakalar tertip ederler. Bunların belli başlılarından üçü de "Yılın annesi", "Senenin kadını", "Senenin katolik annesi" ve "Dünyanın annesi" müsabakasıdır. Bunlardan birincisi Amerikada ikamet eden bütün anneler, ikincisi de yalnız katolik olan anneler arasında tertip edilir. Üçüncüsü ise cihan şümul bir mahiyet arzetmekte ve dünyanın herhangi bir tarafında çocuklara şefkat ve alâka gösteren, onları himaye eden anneler namzet listesine ithal edilmektedir.

Bu seneki müsabakada "Senenin annesi" ünvanını Maceo Thomas adında 48 yaşlarında bir zenci kadın kazanmıştır.

"Dünyanın annesi" ünvanı ise Şili Cumhurbaşkanının zevcesi Rosa Markınanu de Gonzales - Videla'ya verilmiştir.

(New-York Times)

*

Almanyanın Hesse eyaleti Dahiliye Vekilinin açıkladığına göre, bu eyalette grip yüzünden 27 kişi ölmüştür.

Eyalette bu yüzden mektepler kapatılmıştır.

(A.P.)

Aile

Bir erkeğin başına gelenler

Selim Bey Ankarada, Selânik caddesinde oturur. Çok iyi bir insandır' ama hayat tecrübesi azdır. Vakıa lisede, sonra üniversitede, daha sonra da, mesleğinin icap ettirdiği ihtisas şubesinde, bir hayli emek vermiş, dirsek çürütmüştür, hattâ son senelerde, particilik sevdasına da kapılmış, aday olmuş, Anadoluda "turne" lere çıkmış, başına gelmedik kalmamıştır. O derece ki, bir ara, bunca senelik işinden bile olmak tehlikesini atlatmış, ızdırap çekmiş fikirlerini, inanışlarını değiştirmiş, tam mânasiyle olgunlaşmıştır ama karı---a soracak olursanız, gene de tecrübesizdir. Çünkü ömründe bir gün bile. bir ev idare etmemiştir.

Ama işte herşey, biz insanlar için: Selim beyin karısı, geçen ay, âni bir apandisit krizi geçirerek, hastahaneye kaldırıldı.

Biz, komşuları bir hayli eziyet çektik doğrusu; çünkü büyük kız okula gidecek yaşta idi ama 4 yaşında olan küçük Leylâya biz baktık.

Bir hafta sonra, hanım hastahaneden döndü, fakat birkaç gün evde yatmak mecburiyetinde idi. Selim bey çoluğa çocuğa bakmak için, işinden bir haftalık izin aldı.. Gayet neşeli idi. Nihayet, hayatta gösterdiği hünerleri, evinde de gösterebilecekti. Karısının, sık sık, yorgunluktan bahsetmesini daima şüphe ile karşılamıştı. İşini bilen bir kadın için, ev idare etmek de neydi sanki?.

Selim bey sabahları, 2 saat içinde işi tanzim edip, ondan sonra bol, bol istirahat etmek, kitap okumak fikrindeydi. Hattâ bu bir haftada, ekonomi de yapacak ve karısının geçen ay verdiği açığı, bu sayede kapıyacaktı. Ekonomi bahsine sütçüden başladı. Mektepte öğrendiği bütün tecrübeleri tatbik edince, sütün yarı yarıya hileli olduğuna vicdanen kanaat getirmişti. Karısı okumuş kadındı ama, nedense böyle şeyleri hiç akü etmezdi!

Selim beyin ikinci işi gündeliğe gelen hizmetçi kadını hizaya getirmek oldu. Evvelâ çok lâubali konuşuyordu, sonra da temizliği pek baştan savma idi! Buz dolabının içini tekrar, tekrar sildirdi. Kadın bir ara isyan etmişti:

"— Bey başım döndü, dedi, beni şaşırtma!"

Hakikaten başı dönmüştü herhalde, dolabın cam rafı elinden kaydı, tuzla buz oldu.

"— Aylığından keseceğim kızım, böylece bir daha sefere daha dikkatli olursun!"

Çarşı-Pazar

Selim bey, o sabah, erken kalkmıştı. Pazara bile kendisi gitti. Kapıcıya pek itimadı yoktu. Eve

Pratik İlkbahar Modası

Christian DİOR

Benim için gaye kadınların güzel giyinmesidir. Fena giyinen ve kendisini zorla çirkinleştiren kadınlar, adeta gözlerimi rahatsız eder. Şıklık para ile temin edilmez. Bu, daha ziyade, bir zekâ ve psikoloji meselesidir.. Her kadın kendi kendisini tanıyıp ona göre giyinmelidir. Kendisine ne yakışır? Hangi stil elbise ile göze hoş ve cazip gelir? Zevkle giyinmenin ilk şartı bunları bilmek ve tabii kalmaktır.

Biz her altı ayda bir modayı değiştiriyorsak, bundan şikâyet edeceklerine, kadınlar istifade etmelidir, çünkü böylece yeniliklerden faydalanarak güzelleşebilirler.. Her kadına lâzım olan ideal ilkbahar gardrobunu izah etmeden önce, şuna işaret etmek isterim ki: moda hiçbir zaman ani şekilde değişmez. Bu ani değişiklik yalnız "New look" için vuku buldu, çünkü altı sene süren harpte terziler hiçbir şey yapamamışlardı.. Bunun haricinde, moda daima yavaş yavaş değişir. Vakıa her mevsim, bir çok değişiklikler olur fakat bir kadının gardrobunun esasını teşkil edecek olan esas parçalar, meselâ tayyörler ve mantolar, iyi seçildikleri takdirde, birçok seneler rahat rahat giyilebilir. İşte zekâ ve zevk, asıl burada rol oynar. Şayet giyim bütçeniz çok geniş değilse, hiçbir zaman fanteziye kaçmayınız. Klâsik kaldığınız takdirde, az imkânla uzun zaman şık olabilirsiniz. Gardrobunuzu yavaş, yavaş tamamlayın. Her mevsim bir tek, iyi birşey yapın. Bu mevsim tayyöre ihtiyacınız varsa, mantoyu gelecek mevsime bırakın. Parayı ikiye bölüp ziyan etmeyin. Şunu unutmayın ki, tayyörünüzü iyi bir kumaştan yaptırır ve iyi bir terziye verirseniz, harcadığınız birkaç ura fazla paraya rağmen ekonomi yapmış sayılırsınız.. Güzel bir tayyör ömürlüktür. Kötüsünü ancak bir veya 1-ki mevsim giyersiniz..

İşte düşünceli bir kadının ilkbahar gardrobu:

Güzel dikilmiş iki tane tayyör

Birincisi "gri flanel" den veya "tuveed" den yapılmalıdır. Bununla rahat rahat büroya gider, çarşı pazar dolaşır, trene binebilirsiniz.

İkincisi, yün ve ipek karışık, siyah tayyör. Bunu kokteyle, nikâha, çaya, öğle yemeğine giyebilirsiniz.. Akşam çıktığınız zaman yakasına bir gül veya bir iğne takacağınız halde, erken saatlerde onu ziynetsiz giyinmelisiniz. İlkbahar ve yaz için bu tayyör kısa kollu da olabilir, kolsuz da..

Bir manto

Rengi gri veya bej veya saman rengi gibi silik bir renk olursa herşeyle giyilebilir veyahut da gene her kıyafetinize uyan, çok canlı bir kırmızı seçebilirsiniz..

Bir sabah elbisesi

Rengi gri veya lâcivert olabilir "pied-de-poule" 'prince de Galles" kumaşlar da çok pratiktir..

Bir kokteyl elbisesi

İşte seçilmesi güç bir parça. Halbuki bu her genç kıza, her genç kadına elzem bir kıyafettir.. Bu öyle bir elbise olmalı ki, onunla insan tiyatroya, bir gece kulübüne gidebilmeli, hattâ onunla otobüse de girebilmeli. Demek ki bu elbise hem kapalı olmalı, hem de açılabilmeli.. Bence onu S parçadan yapınız. Etek bolca olabilir, fakat mübalâgalı şekilde genişini terem etmeyiniz. İpek ve yün karışık tok bir siyah kumaş bunun için biçilmiş kaftandır. Eteğin üstüne aynı kumaştan işlemeli, pullu, boncuklu zengin bir açık beden oturtup üstüne de vücuda yapışık küçük bir ceket giyebilirsiniz.

Gece elbisesi

Fakat dansa gitmiyenler için, bunun kısası da uzunu da fuzulîdir tabiî.. Tuvalet yaparken, tülü tercih etmeyiniz. Çok güzel durur ama, çabuk bozulur.. "Fay" 1ar "Brokar" 1ar, "dantel" ler daha elverişlidir.. Beyaz ve pembe renkler kadınlara çok yakışır, fakat onları temiz tutmak şarttır.. Bunu yapamıyacaksanız siyahı, emprimeleri tercih ediniz.

İlkbaharda tamamiyle şık olmak istiyorsanız, devamlı surette şapkasız dolaşmaktan vazgeçiniz. Küçük, şirin bir şapka her yerde giyilebilir ve sizi güzelleştirir..

Ayakkabılara gelince, ben topuklu kauçuklardan başka hepsini yerine göre severim.. Kadınların ayakları, daima, ince ve zarif durmalı. Yazın giyilen yerden bitme, balerin pabuçları hoştur fakat herkese yakışmaz. Buna mukabil çok yüksek topuklar da çirkindir ve kadınları bayağılaştırır.. Bence ideal topuk gündüz için 6 cm. dir. Ve gece için de 7, nihayet 8..

Bir kadının iki çantası elmalı. Bir tanesi her gün için büyük ve pratik, güzel bir deriden. Diğeri

döndü, kahvaltıyı hazırladı, büyük çocuğu okula gönderdi. Tam küçüğü yatağından kaldırıyordu ki, gündelikçi kadın kapıyı çaldı. Selim bey kapıyı açmağa giderken, küçük Leylâ çıplak ayakla taşlara basa basa peşinden koştu. Selimbey içinden, "bu çocuk fena alıştırılmış" diye düşünüyordu. Ona, gayet tatlı bir sesle, ders vermeğe başladı:

"— Küçük kızlar çıplak ayak yürürlerse ayakları kocaman olur, sonra güzel kız olamazlar!"

"— Annem çıplak ayak mı dolaşmış baba?"

"— Hayır kızım, insan büyüdükçe ayağı da büyür, ama çıplak ayak dolaşırsa, ayakları çok kocaman olur"

"— Anladım, sen çıplak ayak dolaştın!"

"— Hayır kızım, erkeklerin..." .

Selim bey lâfım bitirememişti, mutfaktan bir yemek kokusu geldi..

'— Eyvah ekmekler yandı, ah seni yumurcak beni lâfa tuttun!"

Selim bey ekmekleri değiştirdi. O sırada çocuk:

"— Süt taşıyor baba, diye bağırdı.

Selim bey sütü, gene ekonomi maksadı ile sobanın üzerine koymuştu. Koştu süt kabını yakaladı. Fakat onu yakalaması ile feryadı koparıp, yakındaki kanepenin üzerine bırakması bir olmuştu. Eli yanmış ve kanepe süt banyosu yapmıştı.

Saat onda ev intizama girmiş gibiydi. Hizmetçi kadın yemeği ocağa koymuş, temizliğe başlamıştı. Çocuk da, kendi odasında, oynuyordu. Selim bey kitabı eline aldı, koltuğa yerleşti. Henüz iki satır okumamıştı ki kapı çalındı..

"— Halime sen işini bırakma, ben kapıya bakarım" dedi..

Karısına, daima, iş yaparken, hizmetçiye, başka iş vermemeyi tavsiye eden o değil miydi?

Kapıyı açtı. Elinde paket taşıyan bir adam, komşuları arıyordu. Evi tarif etti, tekrar yerine döndü, oturdu, kitabı eline aldı. Bir zil daha!.. "Sinirlenmemeliyim" diye düşünerek yerinden kalktı.. Aynı adam, komşuları evde bulamadığı için, paketi onlara bırakmak istiyordu.

Paketi aldı, kapıyı kapadı, salona dönünce hizmetçinin, balkondan, alt kattakilerle, kavga ettiğini gördü» Aşağıdaki temiz çamaşırların üzerinde halı dövmüştü.. Selim bey ortalığı yatıştırmak için hizmetçiyi haşladı, hizmetçi ağladı, tam bu sırada tekrar kapı çalındı.

"•— Halime sen bak artık, benim halim kalmadı.."

Halime küsmüştü. Süzüle süzüle gitti, bir müddet sonra döndü:

"— Kimmiş o?"

"— Komşunun çocuğu, illâki sizde bir paketimiz olacak diyor, yok diyorum anlamıyor.. Nihayet kapıyı kapadım."

"— Kapıyı mı kapadın? Koş paket bizde!.."

Halime koştu.. Bu sırada mutfaktan yeni bir koku.. Et kavrulmuştu.. Ve mazeret olarak kadın, beye:

"— Siz de sabahleyin sütü taşırdınız" dedi..

Nihayet Selim bey, koltuğuna oturdu ve iki sayfa okudu, fakat çok sinirlenmişti ve ne okuduğunu bilemiyordu. Kitabı kapadı, dinlenmek istiyordu. Bu sefer de karısı, içerden seslendi:

"— Selim, çocuğun sesi çıkmıyor bir baksana!"

"— Bırak hanım, oynuyor işte!"

"— Sen beni dinle bak! Sesi çıkmayınca muhakkak bir muziplik yapar o!"

"— Ah şu kadınların yersiz evhamlan yok mu?"

Selim bey, söylenerek kalktı, kapıdan başını uzattı.. Çocuk sandalyeye tırmanmış, ablasının piyanosunun üst kapağım açmış, birşeyler yapıyordu.

"— Ne o kızım?"

"— Hiç.. ördek yüzdürüyorum, ablamla piyanoya su doldurmuştuk da..."

Selim bey öğleye kadar piyanonun sularını boşalttı.. Fakat tabii akord filân kalmamıştı..

Hizmetçi kadın öğleyin gidiyordu. Selim bey akşama kadar çalıştı, çabaladı.. Ve gece bir uyku hapı alarak yattı..

Dior'dan çıkma elbise
Zarif ve sade olunuz

Ertesi sabah

Ertesi sabah onda kalkabildi..

"— Eyvah çocuk okula gitti mi?"

Karısı gülerek:

"— Çoktan.." dedi.

"— Sütünü sen mi içirdin?"

"— Sütçü gelmedi ki!"

"— Yahu sütçü gelmediyse, kapıcıyı köşe başındaki bakkala gönderip aldırtamaz miydin? Zaten çocuk zayıf!"

"— Kapıcı bu sabah uğramadı, bey bana itimat etmiyor demiş!"

"— Vay.. Neyse hizmetçiyi yollarız.."

" - O da yok!"

"— Daha gelmedi ha!.. Sen adam kullanmasını bilmiyorsun kancığım, bu kadar geç kalınır mı? Dün bir onu görseydin, şaşardın.. Karşımda terbiyeli maymuna döndü.. O gelince görür gününü!"

Karısı içini çekti sonra yavaşça:

"— Acele etme, dedi.. O da gelmiyecekmiş, bey çok sinirli diye haber yolladı."

Selim bey bir an faciayı idrak edemeden öyle bekledi.. Yemek, bulaşık, ortalık, kapı, çocuk, soba!. Bir uyku ilâcı daha aldı ve yorgam başına çekti...

Uyudu mu, uyumadı mı, Allah bilir.. Çünkü ona ne soran oldu, ne de soracak takatte olduğunu sanan.. Böylece İş kapandı, gitti. Herkes böyle bilsin...

gece için küçük, hafif, şık... Bunu kıymetli bir kumaştan, süedden, güdenden yapabilirsiniz..

Mademki ilkbahardayız, arada sırada sayfiyeye, hafta sonu tatiline gideceksiniz.. Siyah renk şehirde ne kadar şık durursa, kırlık bayırlık yerlerde o kadar çirkin durur. (Tabii sveterlerden, pantalon ve gömleklerden bahsetmiyorum, çünkü, kadınların erkeklerden aşırdıkları bu kıyafetlerde, siyah renk hoş durur ve onlara beklenmedik bir fantezi verir).

Siyahtan başka, dar ve klâsik, küçük yünlü entariler de sayfiyelerin düşmanıdır. Flanel tayyörünüz veya güzel bir kazakla giyeceğiniz pliseli eteğiniz tam bu hafta sonu tatilleri içindir.. Gece kalıp dans edecekseniz geniş etekleri tercih ediniz.. Ancak çok ince kalçalı kadınlar pantalon giyebilirler.

Yazın en çok basma giyinmelisiniz. Bunları neş'eli seçtiğiniz nispette, gençleşirsiniz. Ve en mühimi, onları sık sık yıkayacağınız için daima tiril tiril, taze ve temiz dolaşabilirsiniz.. Temizlik de şıklığın birinci şartıdır.. Ve bu bir lüks değil, bir alışkanlıktır İnsan temizliğe çabucak alışır, çünkü rahat eder.

Nihayet benim de evim var

Yazan: Windsor Düşesi

Bence her ev, muayyen bir mevzu ele alınarak döşenmelidir. Meselâ, ben Değirmen için çiçekler ve yemişler mevzuunu ele aldım. Bu basit bir mevzu idi, fakat böylece dekorasyon işi bir müzik kompozisyonu kadar genişleme imkânları gösterdi.. Her odaya, çiçeğe ve yemişe dair birşeyler koydum, fakat tabii her odanın imkânlarına ve tarzına göre bu mevzuu işledim, değiştirdim..

Paristeki antikacı dükkânları beni dünyada en çok cezbeden şeylerdir.. Orada sık sık, bazen M. Boudin ile, bazen yalnız dolaşırım. Artık herkes beni tanıyor ve işte bunun için, köşede bucakta kalmış, karanlık ve unutulmuş birkaç küçücük dükkânda kimsenin sahip olmak istemediği çok eski bir şeye rastlamadıkça, kârlı bir iş yapmama imkân yoktur.. Bu çok eski acayip şeyleri, eğlenceli bir şekilde işe yaratmak en büyük zevklerimden biridir.. Boudin bu mevzuda, benimle çok alay eder ve beraber antikacıları dolaşmaya çıktığımız zaman, satıcılara: kimsenin beğenmediği birşeyler varsa, düşese gösterin, der..

Fakat New-York'ta iş bambaşka oldu. Biz, herşeyden evvel, dekorasyonumuzun temelini atmaya çalışıyorduk. Yani her odaya uyacak olan rengi seçmek ve izdivacımızdan beri oturduğumuz 5 muhtelif evde topladığımız eşyalarla daha evvel, benim Londra'daki evimden ve Dükün York House ile Belvédere'den getirdiği eşyaları münasip şekilde odalara yerleştirmek meselesi.. Bütün bu eşyaları etrafımızda görmek istiyorduk, fakat hepsini bir araya toplamak, cidden incelik istiyen bir işti. Bir tek şeye, kesin olarak, karar vermiştim: etrafımızda çok neş'eli ve canlı renkler istiyordum.. O güne kadar ben daima pastel renkleri severdim, fakat Değirmen benim için yeni bir şeyin başlangıcını teşkil edecekti.

Aşağıdaki salon ve yukarda stüdyo şekline soktuğumuz tavan arasından maada, değirmenin ekseri odaları çok küçüktür. Tavanlar alçaktır ve bu, odalara, bilhassa bariz şekilde göstermek istediğim sıcak ve samimi bir hava verir.. Buna mukabil, bu eski yapının içi oldukça karanlıktır. İşte bunu biraz olsun telâfi etmek için duvarları hattâ tavanlardaki putrelleri beyaza boyatmak istedim. Mr. Boudin evvelâ itiraz etti, çünkü bu putreller bugün hakiki birer hazine idi. Fakat onları kendi renklerinde muhafaza etseydim, duvarlarla çirkin bir tezat teşkil edecekti.

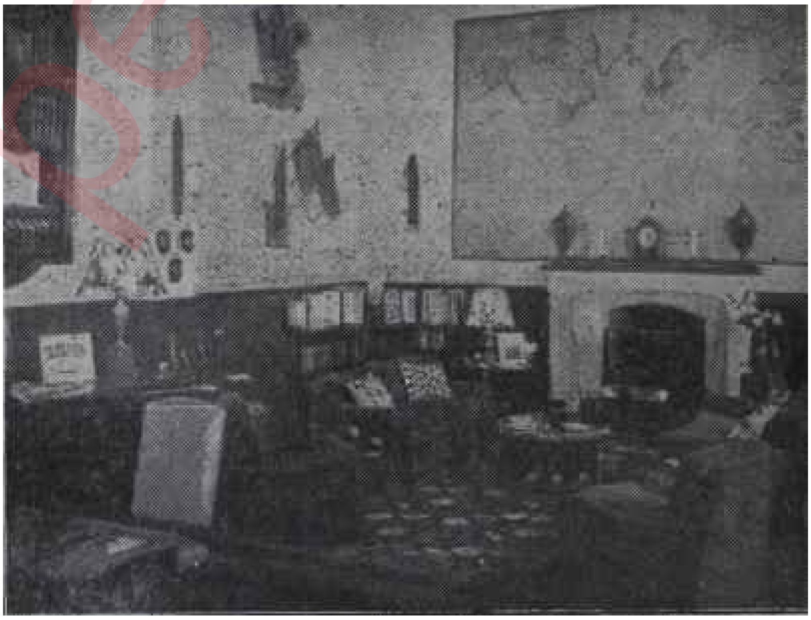
Yatak odama, dükle izdivacımızdan sonra ilk oturduğumuz evde satın aldığımız lake bir komodin koymak istiyordum ve o açık renk olduğu için bütün odamı aynı renge boyamağa karar verdim.

Yemek odasına XVII nci asırdan kalma iki natürmort asmağa taraftardım. Ben daima bu tarz tabloları sevdim.. "Molyneux'nün bir sergisinde İtalyan sanatkârı Ruth Roselli ile tanışmak imkânını bulmuştum. Bu ressam kadın, eski zamanın büyük ustaları kadar itinalı bir teknikle natürmortlar yapıyordu. Onun bir şarap şişesi, bir yumurta ve bir balık iskeleti gösteren güzel bir tablosunu satın almıştım. Dük bu tabloyu görünce, ölü balıklara hususi bir sempatisi olmadığını ifade ederek, herhalde bunu almak için aklımı kaçırmış olacağımı söylemiş ve yemek odasında bu tabloyu gördükçe iştihasının kesileceğini bildirmişti. Böylece bu tabloyu asmamaya söz vermiştim, fakat bir müddet sonra Dük fikrini değiştirdi ve onu antreye asabildik. Aynı ressamın başka tablolarını Dük çok beğenmişti. Evimizde onun birçok eserleri vardır..

Zaten ekseriya kocamla ben, dekorasyon bahsinde tamamiyle anlaşırız. Dük, yeni bîr eve taşınır taşınmaz ilk olarak bahçe plânını hazırlar ve manzarayı güzelleştirmeyi düşünür, fakat dekorasyon ile de alâkadardır. Sanat bakımından görüşlerimiz ayrılır. Doğduğu günden beri. çok eski ustaların klâsik resimlerini görmeye alışık olan Dük, modern resmi anlamakta güçlük çeker.. Ben ise modern resmi lâyıkiyle tanımamakla beraber, severim.

Salon için seçtiğimle renk muasır ressamlardan Lorjou'nun bir tablosunun renklerinden mülhem olmuştur.. Canlı bir şarap kırmızısı zemin üzerinde beyaz çiçeklerin bulunduğu bu tablonun cüretkar renkleri çok hoşumuza gitmişti.

Dükün dairesini tanzim edebilmek bizi cidden yordu. Vaktiyle de söylediğim gibi, yatak odalarımız küçüktü ve onları tavan arası katına sıkıştırmak mecburiyetinde kaldık. Böylece benim yatak odam uzun ve dar bir odadır ve tavana doğru iki yandan yükselen kirişler, ona bir çadır manzarası verir. Dükün yatak odasına onun banyo odasından dahilî küçük bir merdivenle çıkılır. Burası evin en yüksek yeridir ve beyaz güvercinler gelir, saatlerce pencerelerin kenarına konarlar. Hattâ ben, dükün gizlice onları beslediğinden daima şüphe ettim. Dükün köpeklere ve bütün hayvanlara karşı' duyduğu sevgi herkesce malûmdur. Bizi tanıyanlar "Disraeli" ve '"Trouper" adlı köpeklerimizi de tanır. Bunlar cidden terbiyeli hayvanlardır. Bu da şaşılacak bir şeydir doğrusu, çünkü Dük, onları daima şımartmağa meyyaldir. Ekseri yemekte, masanın altından gizlice onları beslediğini söylersem ne dersiniz?

Windsor'ların evinden bir köşe
Vaktile burada buğday öğütülürdü

Cinsiyet

Bekârlık sultanlık değildir..

Kadınlar meslek sahibi olup hayatlarını kazandıkça, evlenmek bahsinde daha müşkülpesent oluyorlar. Bugünkü hayatın güçlüklerini hesaba katan birçok evliler de çocuk sahibi olmaktan çekiniyorlar. Bekar, evli çocuklu veya çocuksuz olmanın kadınların ruhları üzerindeki tesirleri nedir? Tanınmış Profesörlerimizden Rasim Adasal, bu suallerimizi cevaplandırıyor.

"— Bekarlık genel olarak erkeklerde daha kolay tahammül edilebilen bir hayat tarzıdır; zira erkek cinsel fonksiyonu bakımından cemiyet kanunlarına karşı daha serbesttir ve dolayısiyle pek sorumlu sayılmaz. Halbuki kadın için bir bekâret problemi bahis konusu olduğuna ve dulluk halinde de cemiyetin bütün moral tenkidleri kadına dönük olduğuna göre bekârlık kadın için şüphesiz ki çok daha güç bir hayat tarzıdır. Esasında - plâtonik şekilde de olsa - homoseksüel temayüllü kadınlar için belki bekârlık o derece güç değildir, lâkin bu da bir sapıklık olmasına rağmen halk nazarında sosyal bir kusur olduğuna göre bu tipteki kadın da sıkıntılı bir durumdadır. Cinsiyeti bakımından normal olduğu halde herhangi bir sebeple evlenemiyen ve bilhassa cinsel biyolojik vazifelerden uzak kalan bir kadının yaşlandıkça ruhi sıkıntılar hissetmesi tabiidir. Zira kadın yumurtalığının cinsel hormonlar ifrazı ile heyecanlar ve tutkular hayatı arasında önemli bâr bağlantı mevcuttur. Nitekim 40-50 yaş arasında beliren aybaşı kesimi (kritik çağ) devresi içinde bir çok kadınlarda görülen çeşitli ruhi sıkıntıların ve hattâ ruh hastalıklannın hiç evlenmemiş olan kadınlarda veya erken yaşlarında dul kalmış olanlarda daha ağır geçtiği görülmektedir. Gerçi, bazı kudretli iradeli kadınlar bekârlık hallerini aşağılık duygusuna ve diğer komplekslere kapılmadan müsbet sosyal ve san'at eserleri ile telâfi ederler; lâkin bunlar nihayet azlık kısmı teşkil eder. Bu mülâhazalara göre genel olarak kadına bekârlık hayatı tavsiye edilemez.

Evlenmek bir tabiat kanunudur. Zira, ancak bunun sayesinde dünya üstünde hayat nesilden nesile biyolojik bir miras olarak intikal etmektedir. Bütün hayvanlarda dişi - erkek münasebeti, yani çiftleşme hayati bir zarurettir. Bunun gayesi mutlaka kendisine benzer bir yaratık meydana getirmektir. Binaenaleyh gerçek insan evliliğinde de aranan şey aileyi temsil eden çocukların meydana getirilmesidir. Hakiki aile bahtiyarlığı buna bağlıdır ve bir çok erkekler veya kadınlar kapıldıkları gönül maceralarını ancak çocuklarının sevgili hayalleri ve istikballeri ile sembolize ederek şuur altı ruh dünyalarındaki anarşik iştiyakları bastırırlar ve ailelerine bağlı kalırlar. Çok defa herhangi bir sebeple kocanın ailede bıraktığı manevi boşluğu çocuklar doldurur ve bir oğul babayı temsil eder. Hiç çocuk doğurmamış olan kadınların da, aybaşı kesimi sıkıntıları daha barizdir. Cinsel hormonların tedrici tükenmesine bağlı biyolojik tesirlerden başka bu devrede ruhi faktörler de büyük rol oynar. Çocukları olan kadın ayna karşısında yaşlanmasını sezerken esaslı bir aşağılık duygusuna kapılmaz. Halbuki çocuksuz kadın bir taraftan yavaş yavaş yaşlandığını, cazibesini kaybettiğini tasavvur ederken, bir taraftan da henüz zinde ve cinsiyet bakımından kuvvetli olan erkeğinin gidebileceğini ve yalnız kalacağını düşünebilir. Nitekim bu buhranlı devrede görülebilen kıskançlık fikirleri bu çocuksuz kadınlarda daha çoktur. Şüphesiz ki bu psikolojinin müsbet veya menfi şekillerde tecelli etmesinde erkeğin de büyük rolü vardır. Anlayışlı ve fıtreten psikolog erkek kadına bu husran psikolojisini daha az hissettirir. Bütün bu anormal ruhi belirtiler daha ziyade müsait bir ruh yapısını taşıyan kocasız kadınlarda fazla görülür. İradeleri ve heyecan muvazeneleri normal olan kocasız kadınlar manevi evlât edinmek, yetimler yuvasında manevi vazifeler almak veya diğer hayır sever cemiyetlerde çalışmak gibi beşeri işlerle müsbet telâfilerde bulunurlar. Her kadın mutlaka çocuk doğuramaz; kısırlık kusuru erkeğinde de olabilir. Lâkin modern cemiyette çocuktan mahrumiyet daha ziyade iradîdir. Bir çok bayanlar gençlik hallerinde ileriki mahsulleri hesaplamadan kendi arzuları ile çocuksu kalırlar ve hattâ bunun için bazen de hayatlarını tehlikeye koyarlar

Bir ruh hekimi sıfatiyle bir saadet yuvası kurmak için evlenen erkek ve kadın vatandaşlara her şeyden evvel ana ve baba olmayı hararetle tavsiye ederim. Evlendikten bir kaç sene sonra dul kaldıkları halde sırf çocuklarının hatırı için fedakârlık yaparak bir daha evlenmiyen ve "Mater Dolorosa" ismini hakkeden kadınlar için bir şey denemez. Lâkin bazan bu feragat bahasına "nevroze" oldukları da görülür.

Parisin ilkbaharı

Trençkot çok gözde

Bu senenin şapkaları

Modern taşlar

SOSYAL HAYAT

Çocuk

Bir şûra lâzım

Çocuk Dostları Derneğinin umumi toplantısında söz alan hatipler, şikâyetlerini en fazla bir nokta üzerinde topluyorlardı:

"— İlgili makamlar çocuk meselesi ile meşgul değiller!"

Çocuk dostları derneği gayrı resmi bir teşekküldü, fakat çocuk davasının memleket ölçüsünde halli için, hiç değilse, bir dernek olarak faaliyet göstermekte, yardım etmekte, kimsesiz çocukların dertlerini halletmekte idi. Derneğin üzerinde durduğu en esaslı mesele yardıma muhtaç çocuklardı; bunların okuma hayatını tanzim ediyordu, büyüdükten sonra da peşlerini bırakmıyordu. İş sahasına intikallerinde gösterdikleri kabiliyete göre, bir çalışma temin ediyor, buradaki durumları üzerinde duruyordu. Hattâ, bu faaliyetinin semerelerini görmüştü, Okuttuğu bazı çocuklar vatan hizmetine gittikleri halde, dernek ile ilgilerini kesmemişler, derneğe mektup göndererek durumlarını anlatmışlardı. Bu dernek kimsesiz çocuklar için bir nevi aile müessesesi idi.

Dernek bir yurt kurmuştu. Bu yurtta himayeye muhtaç çocuklar ele almıyordu. Geçen sene içinde otuz çocuk himaye edilmiş, bu yurda yerleştirilip, iaşeleri ve işe yerleştirilmeleri temin olunmuştu.

Bütün bunlar güzeldi, bütün bunlar iyi idi, memleketin muhtaç olduğu ve halledilmesinde mutlak bir zaruret bulunan çocuk davasının hallinde iyi birer adım idi. Fakat, kimsesiz çocuk meselesi bir derneğin, hususi bir teşekkülün halledebileceği - tek başına - bir mesele değildi. Çünkü, imkânları ne olursa olsun, bir dernek kendi başına daha geniş bir teşkilâta gitmek imkânlarından daima mahrumdu. Bilhassa devletin bu meselede umumi bir plânı, bir programı olmalı idi. Bu programın çerçevesi içinde Çocuk dostları derneği gibi teşekküller de yer almalı, yardımcı büyük birer unsur olarak faaliyet göstermeli idi. Halbuki, bugün Türkiyede İstanbul şehrinin bir yerinde çocukları korumak için bir derneğin faaliyette bulunduğundan, müspet hareketlere giriştiğinden pek az kimsenin, hattâ üyeleri hariç, hemen hiç kimsenin haberi dahi yoktur.

Sebep ise gayet açıktır. Çocuk davasını tam şekli ile ele almış değiliz ve davaya milleti inandırmak için de hiç bir müsbet adıma rastlanmamaktadır.

Çocuk davasını, kimsesiz, aylâk ve sokakları dolduran çocuk meselesini Hükümetçe ele almadıktan başka, bu türlü teşekküllere karşı da gayet lâkayd bir durum takınmışızdır. Çünkü, bu dernek istediği kadar büyük ve müspet işlerin arefesinde olsun, istediği kadar iyi inkişaflar göstersin, elindeki maddi imkânların çerçevesi içinde boğulup kalmaktan kurtulamayacaktır. Nitekim, bu derneğin umumi toplantısında okunan rapor ve idareci üyelerin verdikleri izahat bütün bu hakikatleri olduğu gibi açığa vurmaktadır.

Gülünç teberrular

Çocuk dostları derneği bu hayırlı faaliyetini başarabilmek için muhtelif yerlerden teberrular istemiştir. Bu teberrulara verilen cevaplar, ele gelen miktarlarla kendini göstermiştir;

İstanbul belediyesi 2 bin lira, Başbakanlık bin lira, ticaret odası bin lira.. Bir sene içinde 17 bin lira temin edilebilmiştir; bu da hamiyetli vatandaşların yardımı ile olmuştur.

Ç. E. K.
= ***O. Ş. Ç.***

Şimdi, bir bütçe müzakeresini hatırınıza getiriniz. Maliye Bakanlığı bütçesinin müzakeresi sırasında, bir çok derneklere - hayır derneği adı altında toplananlara - hamiyetli milletvekillerimizin takrirleri ile yüz biner liralık yârdım ödenekleri ayrılmıştır. Bunların başında cami inşaatı için faaliyette bulunan dernekler, bunların başında Türk ocağının Ankara binasının tamiri için fasıllar gelmektedir. Fakat, hiç bir milletvekilinin aklına, bir çocuk davasının bulunduğu, bir dernek mevcut olduğu gelmemiş, hiç bir milletvekili bu derneğe beş yüz lira verilmesi için bir takrir imzalamamıştır. Bu suretle, böyle bir dernek, kendi başına hareket ederek, ancak senede 17 bin lira gibi gayet cüz'i bir miktar temin ederek faaliyetini idame ettirmek, bir pansiyon, bir yurt kurmak, bu yurtta çocukları barındırıp iaşe ve okumalarım temin etmek cihetine gitmiştir. Halbuki bu memlekete camiden çok çocuk, bazı binaların bazı duvarların çatlaklarının izalesinden çok, gene çocuk lazımdır. Memleketin temel direği addedilen bir meselede, bir duvar için gösterdiğimiz hassasiyeti bir seçim arefesinde camilere verilen para için ortaya döktüğümüz gayreti kullanamamışız. Sebep ise gayet basittir: milletvekillerinin hemen hepsi camiin lehinde, çoğalmasının lehindedirler. Türk ocaklarının başkanı milletvekilidir, istediği miktarı koparmak için gerekli hitabete sahiptir. Halbuki, memleket meseleleri ile meşgul olmak zorunda olan milletvekillerinden biç birisi böyle bir derneğin üyesi değildir, hattâ kendisine üyelik teklif edilse dahi aidat ve sair sebepler dolayısiyle kaçınmışlardır. Bu bir haksızlıktır, alâkasızlıktır.

Diğer tarafta parası olmıyan, hattâ hemen hiç bir geliri bulunmıyan ve böyle mühim bir meselenin üzerine eğilen bir teşekkül, bazı kimselerin hediye ettikleri koyun vesair mahlûkatı dahi büyük minnet ile karşılamak zorundadır.

Böyle bir teşekkül ne yapar, neler yapmıştır? Hiç değilse böyle bir teşekkül, şu dar imkânları içinde otuz çocuğu elinden tutmuş, bir yurda yerleştirmiş, hattâ bunlara kaabiliyet ölçüleri içinde bir iş bulmuş, bir sanat temin etmeleri için çalışmıştır.

Madalyanın ters tarafı

Halbuki, Ankara'nın bir büyük bulvarı üzerine yerleşmiş olan bir büyük bina vardır, kapısının hemen sağında da kocaman levha taşır: Çocuk Esirgeme Kurumu...

Bu kurumun ismini bir 23 Nisanlarda bir de umumi kongre sırasında işitmek mümkündür. Epey miktar memuru, epey miktar parası vardır. Yaptığı iş nedir? Bazılarına sorarsanız, Çocuk Esirgeme Kurumu büyük işler yapmaktadır; meselâ büyük bir hamle yapmış, gene Ankara'nın Keçiören semtinde bir çocuk yurdu tesis etmiştir. Esasen medârı iftiharı da bundan ileriye gitmez. Bazı yerlerde çocuk emzirme yurtları tesis ettiği söylenir, hattâ bunların faaliyet halinde olduğu da ifade edilir.

Ancak, bütün bunlar acaba kaç senenin mahsulü işlerdir, kaç senedir bu faaliyet ayni minval üzerinde devam edip gitmektedir? Bilhassa bunun üzerinde durup, neticeye varmak yerinde bir hareket olacaktır.

Çocuk Esirgeme Kurumu, bilindi bilmeli bu işlerin üzerindedir, bu faaliyetine yeni bir şekil vermiş değildir.

Halbuki, memleket içinde bu kadar şubesi olan ve halk tarafından bilinen bir kurumun faaliyeti bir noktada durmak değil, her sene genişlemek zorunda idi. Kimsesiz çocuk davasının bu memlekette benimsenmesi ve halledilmesi için Çocuk Esirgeme Kurumu öncü bir hamleye sahip olmalı idi. Bu meselenin halli için, bünyesinde toplandığı milletvekilleri

vasıtasiyle kânun teklifleri hazırlamalı, hükümet nezdinde faliyete geçerek, meselenin ehemmiyetini bütün memlekete yaymalı idi. Topyekûn bir kalkınmaya ihtiyaç duyuyoruz, topyekûn kalkınmayı temin edecek bir büyük kurumun faaliyetsizlik içinde, ham maddelere malik olan fakat istihsale girişememiş bir fabrika uyuşukluğu içinde durduğunu görüyoruz.

Yurtlar açmak, her vilâyette şube kurmak iyi bir iştir, ancak bunun yanında daha önemli meselelerin ele alınması zarureti vardır.

Kaldı ki, bu kurumun başkanı bir Bakandır; Adalet Bakanıdır. Hükümete, Başbakana ve diğer kabine üyelerine bu meselenin ehemmiyetini anlatabilecek imkânlara sahiptir. Bu imkânları bu başkan-bakanın kullanmasını istemek en tabii haktır. Meselâ bu bakan kabine arkadaşlarından Millî Eğitim ve Sağlık Bakanlarına gidebilir ve onlara şu sualleri sorar, şu meseleleri izah edebilir:

Elde muhtelif kanunlar vardır, Millî Eğitim Bakanlığının kimsesiz çocuklar ile meşgul olmasını temin edecek mevzuat çıkarılmıştır. Bugün görülen icraat hiçtir, yani bu kanunların hiç birisi tatbik edilmemektedir. Memlekette bir milyonu mütecaviz kimsesiz ve bakımsız çocuk vardır, bu çocukların ele alınması için bütçeye her sene gayet az miktarda bir para konulmaktadır. Bakanlıklarınızın açtığı yurtlarda bakılan çocuk miktarı ise, bir milyon küsurun yanında yüzde beş dahi değildir. Memleketin realiteleri şu hakikati göstermektedir ki, günden güne kimsesiz çocuk mevzuu derinleşecek, günden güne bu çocukların miktarı artacaktır. Bunun yanında gayri meşru çocuklar davası kendini göstermektedir. Bunların bir kısmı şu veya bu şekilde tescil edilmekte, bir aileye kavuşmaktadır, fakat büyük kısmı memleketin yaşama şeklinin neticesi olarak ne anneye, ne de babaya sahiptir. Bunlar sokaktadır ve kendi başına yaşama imkânlarını aramaktadır. Göz açıp kapanıncaya kadar seneler geçiyor, senelerin geçmesi ile bu çocuklar her türlü ahlâk kaidelerinin dışında, her türlü bakım ve okuma meselelerinin kenarında bir ömür sürüyorlar.

Fakir olan halkın mali durumu, çocuklarının yetişmemesinde, sokaklara dökülmesinde en mühim unsur oluyor. Bunların da bir zapta rapta bağlanmasının şekillendirilmesinin zamanı gelmiştir. İlk öğretim davası geçen senelere nazaran hızını kaybetmiştir, mekteplerde biraz fazla öğrenci bulmak eğitim kesafetinin fazlalaştığına bir delil olamaz. Çünkü, geçen senelere nisbetle ilk öğretime müracaat fazla ise, geçen senelere nisbetle nüfus da çoğalmıştır. Esas unsur olan ve büyük okumamış kitle olarak hesaplanan zümre hâlâ açıktadır ve cahildir, bunların çocukları da ayni dertle malûldür, yani okumamaktadır.

Sağlık Bakanlığı bir takım illerde kimsesiz çocuklar için yurtlar açmaktadır, açtığını ilân etmektedir. Bu yurtların daha modern hale getirilmesi lâzım gelir, halbuki en iptidai usuller ile bu faaliyete geçildiği de bir hakikattir, artık sadece çocuğu barındırmak, sadece çocuğa bir ilkokul tahsili vermek meselesi yoktur.

Bütün bunları tanzim edecek bir plâna muhtacız. Kimsesiz çocuk davası ancak bu şekilde halledilebilir. Halbuki, bir plân mevcut değildir, işitilen ve bir dava olduğu söylenildiği için kabul edilmek zorunda kalan "kimsesiz çocuk" meselesinin üzerinde bir nebze durulmuştur, bir kaç kanun çıkarılmıştır, gerisi boş, bomboş bir hâdise olarak hâlâ önümüzdedir.

Her meselede bir şûra teşkil **edip,** memleket münevverlerinin fikirlerini almak gibi usullerimiz vardır. Acaba neden bakanlıklar, kimsesiz çocuk davasının halli için bir büyük şûra toplamazlar, meseleyi enine boyuna ele alıp, plân ve kanun taslakları tanzim etmezler? Eldeki malûmat o kadar derin midir ki, böyle bir yola gitmeyi akıllarına getirmiyorlar? Halbuki, her vilâyetten gelecek temsilciler ile bu meselenin üzerine bir büyük toplantıda eğilinecek olunursa, çok ama pek çok acı hakikatler ile karşı karşıya kalınacaktır.

Bunu da yapmak, böyle bir toplantı sonunda kimsesiz çocuk meselesine artık ciddî şekilde el koymak lâzımdır.

Realiteler bunu istiyor..

M U S İ K İ

Portre

Ankarada bir Amerikalı

Bu ay içinde Riyaseticumhur Filârmoni Orkestrasını ilk defa olarak bir Amerikalı şef idare edecek ve orkestra, kurulduğundan beri ilk defa olarak Amerikalı bestekârların eserlerini çalacak. Orkestrayı idare edecek olan zat, Benjamin Grosbayne'dir. Kendisi şimdi Ankara'da. Henüz orkestra ile provalarına başlamadı. 12 Nisan'da başlayacak ve üçer saatlik dört provadan sonra dört konser verecek. Prova sayısı - hele yeni eserler çalınacağına göre - gene yetmiyebilir. Fakat, diğer bir sütunda yer almış makalesinde de okuyacağınız gibi Mr. Grosbayne "misafir şefler birçok memleket, ziyaret ederler ve her defasında da yepyeni ve kendilerine tamamen yabancı bir orkestrayı pek az provayla - bazan da hiç provasız - idare edebilirler..." çünkü... esasta, umumi telâkki edilen bazı prensiplere bağlıdırlar" diyor. Amerikada bir orkestranın daimi şefi olmayan ve şimdiye kadar pek çok memlekette sayısız konser idare etmiş bu gezgin musikişinas hakkında bildiklerimiz, onda bu esas prensiplerin çok sağlam bir yer edinmiş olduğu, dolayısiyle Ankaradaki konserlerinin başarılı olacağı kanaatini uyandırıyor.

Bir kere, Avrupa ve Amerika'daki konserlerinde aldığı tenkidler.. New York, Paris, Brüksel, Madrid, Prag, Budapeşte ve diğer şehirlerin basım, onu methetmekte müttefiktir. Grosbayne'in meziyetlerini öven münekkidler arasında Florent Schmitt, Tristan Klingsor, Herbert Peyser gibi şöhretler de eksik değildir.

Sonra, Benjamin Grosbayne'in hem tecrübeli, hem de mesleğinin sadece pratik tarafiyle meşgul olmayıp, nazari cephesiyle de uğraşan bir şef oluşu.. Orkestra şefliği hakkında bir çok makale yazmıştır. Bu mevzudaki bir eseri, Harvard Üniversitesi tarafından basılmak üzeredir.

Benjamin Grosbayne'in sağlam bir musiki eğitimi vardır. Boston'da doğmuş, Harvard Üniversitesinden mezun olmuş, Amerika'da gördüğü muitti tahsilini, hususi olarak keman. piyano ve nazariyat dersleri almakla desteklemiş, sonra Avrupa'ya giderek orada Charles Koechlin ile musiki nazariyatı, Pierre Monteux ve Felix Weingartner ile şeflik çalışmıştır.

Orkestra musikişinaslarının meselelerini ve ruh halini yakından tanır. Zira, kolejden mezun olur olmaz Boston'daki İngiliz Opera Kumpanyasının konzermaysteri ve yar-

Benjamın Grosbayne
Ankarada bir Amerikalı

Orkestra idare etmek

Benjamin GROSBAYNE

Orkestra idare etme sanatı bugün, bütün musiki tefsiri sahasında, en güç, en derin, çok cepheli oluşa ve tabii kaabiliyetlere son derece muhtaç sanattır. Orkestra şefliği sanatı, el ile konuşma sanatı diye tarif edilmiştir. Bu belki mizahî bir tariftir; fakat çok yerindedir. Mamafih iş asla bu kadarla kalmaz.

Dinleyiciye ve seyirciye dıştan göründüğü kadarı, orkestra idaresi, şefin bazı jestler, pozlar, çehre ifadeleri, el hareketleri ve vücut tavırları ile bir musiki kompozisyonu hakkındaki düşüncelerini - bazan şarkıcılara, bazan çalgıcılara, bazan da ikisine birden - sessizce bildirmesidir. Bütün bu gösterilerin, şefin önündeki icracılara olduğu kadar, arkasındaki dinleyicilere de ruhi bir tesiri vardır.

İç bakımdan ise bu sanat, kuvvetli bir ritm duygusunu, cümleleme seçkinliğini, nisbeten nadir rastlanan bir zaman-vurma kabiliyetini, musiki nazariyatının bütün dallarında sağlam bir bilgiyi ve her bir orkestra âletinin - aynı zamanda da şarkıcılığın - hususiyetlerini yakından tanımayı temsil eder. Orkestra şefinde doğuştan önderlik, öğretme istidadı, prova sabrı, gerek tek bir konser ve gerekse bütün mevsim için program hazırlarken hem vasat bir dinleyici, hem de fevkalâde bir musiki münekkidini alâkadar edebilecek surette eserleri seçecek zekâ bulunması lâzımdır. Bundan başka, repertuarı son derece geniş olmalı Ve 1600 yılı civarından konser gününe kadar uzanmalıdır. Her bir bestekârın, milletin, mektebin, temayülün ve devrin üslûbunu ve bildirisini idrak etmeli ve - en ehemmiyetlisi - musikisini tefsir edeceği üstadların huzurunda tevazu ile silinebilmelidir. Son yıllarda ezbere idare etmek kabiliyeti - seçkinliğe değilse bile - virtüoziteye delâlet etmektedir. Fakat şüphesiz ki bunun, bir icranın meziyetleriyle hiçbir bakımdan alâkası yoktur.

Gerçek bir orkestra şefinin manaya ve manevi tesire müteallik kudreti objektif bir tahlile tabi tutulamazsa da zaman-vurma meselesi - ki bu, birçok musikişinastan uzak bulunacak derecede güç bir şeydir - bir dereceye kadar izah edilebilir. Bir musikişinas bu bakımdan eğitime tabi tutulabilir ve bu vasfı geliştirilebilir. Yüksek derecede bir adele ve zihin işbirliğine ihtiyaç gösteren bütan hünerler gibi bu da, şahıstan şahısa geniş ölçüde değişir. Şefler, ferden, milliyet bakımından ve hattâ çağ bakımından, farklar arzederler. Bununla beraber esasta, umumi telâkki edilen bazı prensiplere bağlıdırlar. Bu sebepledir ki misafir şefler, birçok memleket ziyaret ederler ve her defasında da yepyeni ve kendilerine tamamen yabancı bir orkestrayı pek az provayla -bazan da hiç provasız - idare edebilirler. Bu basit unsurun halk tarafından daha iyi anlaşılması, "prima donna" orkestra şefliğinin tiyatroculuk tarafım geniş ölçüde zayıflatacaktır.

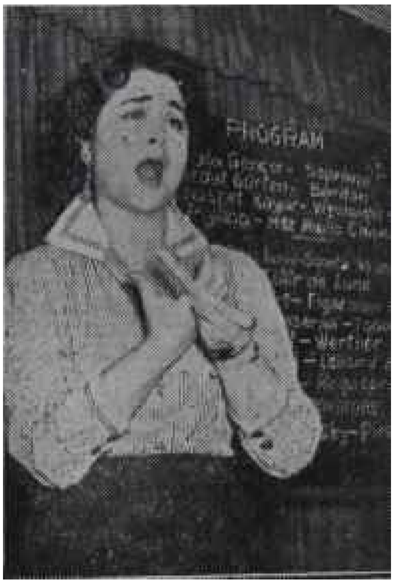
İdeal orkestra şefi en az hareketle, en çok tesir yaratabilendir. Şefin sağ eline zanaatkâr, sol eline de sanatkâr diyebiliriz. Sağ eliyle tempoyu ve vurguyu, atakları, tutuş ve bırakışları İfade eder. Umumi olarak, musikinin cereyanını kontrol altında bulundurur. Sol elin kullanılışı ise çok daha fazla zerafete ve inceliğe ihtiyaç gösterir. Sol eliyle şef nüansları, gölgeleri, cümlemeleri, ses muvazenesini, mühim girişleri, tezatları ve bestenin ruh halini ifade eder. İki elin görevlerini mukabil olarak kullanamamak, "sıra malı" orkestra şeflerine ait bir tezahürdür. Böyle şeflerin sanki tahtadan bir sol eli, yahut iki sağ eli vardır.

Zaman-vurma tekniği, şu şekilde hülâsa edilebilir: Her ölçünün ilk vuruşu aşağı, son vuruşu yukarıdır. İkinci vurgu dışa ve sağa doğrudur. Zayıf vuruşlar ve taksimat bu geniş hatların içine doldurulur.

dımcı şefi olmuş, bundan başka muhtelif oda guruplarında ve senfoni orkestralarında çalmış, böylece senfoni ve opera repertuarını bir icracı gözüyle görmeyi de öğrenmiştir.

İlk Avrupa turnesini 1938 yılında yapmış, kazandığı başarı üzerine ertesi yıl tekrar eski kıt'aya davet edilmişse de harp yüzünden bu ikinci turne gerçekleşememiştir. Harp yıllarında sanatkâr, musiki münekkitliği, Öğretmenlik ve konferansçılık yapmıştır. Harpten sonra Amerika ve Avrupa'daki turnelerine devam etmiştir.

Benjamin Grosbayne'in Ankara'daki ilk konseri, 16 Nisan Cumartesi günü opera salonunda verilecektir. Uzun programda - eğer değişmezse - Wagner'in Rienzi Uvertürü, Samuel Barber'in orkestra için Birinci Deneme'si, zenci bestekâr William Grant Still'in Afro-Amerikan Senfonisi ve Beethoven'in yedinci senfonisi vardır. İkinci konser 18 Pazartesi akşamı Ankara Radyosunda, üçüncüsü 23 Cumartesi Üniversitede ve sonuncu konser de 25 Pazartesi gene radyodadır. Bu konserlerde Barber ve Stillden başka Bizet'nin Carmen süiti, Strauss'un Yarasa uvertürü gibi hafif eserler, Berlioz'un Roma Karnavalı uvertürü ve üçüncü Amerikan eseri olarak, Gershwin'in "Paris'te bir Amerikalı" bale rapsodisi - bu eser üniversitede çalınacak - vardır. İsminden anlaşılacağı gibi, bir Amerikalının Paris intibalarını musikiyle anlatan Gershwin'in eseri, yer yer Paris'in seslerini realist bir şekilde vermekte ve bir ara taksi kornolarını duyurmaktadır. Bu münasebetle, sesi orkestraya göre ayarlanmış taksi kornoları, Benjamin Grosbayne'in peşinden, Ankara'ya gönderilmiştir. Bir de mühim trompet solosu ihtiva: eden bu eserin icrasında orkestramıza ve hele - Mr. Grosbayne'in bu hususta bilhassa titiz olduğunu düşünerek - orkestranın birinci trompetçisine, başarılar dileriz.

Leyla Gencer son konserinde

Yakında İtalyaya uçuyor

Toscanini ve Anita

Hayat 70 de başlar

Sanatkârlar

Toscanini yalanladı

Kendi kendini tekaüde sevkeden şöhretli maestro Arturo Toscanini, 88 inci yaş gününü geçen hafta New York'ta kutladı.

Bir müddettir Milâno'da istirahat eden maestro evvelki hafta bazı plâklarının üzerinde satışa çıkmadan önce rötuşlar yapmak için New York'a gelmişti. Beraberinde kâtibesi Anita Colombo vardı. Hava meydanında Toscanini'yi kızı Wanda (piyanist Vladimir Horowitz'in karısı), oğlu Walter ve gazeteciler karşıladılar.

Gazeteciler, Toscanini'yle bilhassa konuşmak istiyorlardı. Zira ortalıkta onun, kâtibesi Anita ile evleneceği şayiaları dolaşıyordu. Bunun doğru olup olmadığım maestroya sordular. 1951 yılından beri bekâr bulunan Toscanini, ak saçlı Anita'yı bir baba gibi süzdükten sonra gazetecilere tek bir kelime ile cevap verdi:

"Gülünç!"

Karajan Amerika'da

Wilhelm Furtwaengler'in ölümüne rağmen, Berlin Filârmoni Orkestrası tasarladığı Amerika turnesini gerçekleştirdi. Orkestra geçenlerde New York'ta, Furtwaengler'ln halefi ve rakibi Herbert von Karajan idaresinde ilk konserini verdi. Programda Haydn'ın 104 numaralı Senfonisi, "Wagner'in Tristan ve Isolde operasından Prelüd ve Aşk Ölümü, Beethoven'in Beşinci Senfonisi vardı. Bir münekkit "Berlinliler, ihtiyar savaş atlarının nasıl terbiye edilmesini göstermeğe karar vermişlerdi" dedi.

Orkestranın sesi, Amerika'nın ileri gelen senfoni orkestralarına nisbetle, daha yumuşak ve daha kesifti Yaylılar kısmı, bir yaylı saz kuarteti gibi samimi bir ifade ile çalıyordu. Medeni nefesliler muntazam, fakat biraz cansızdı. Herbert von Karajan'ın idaresi oldukça yapmacıklıydı. Musikiye iştirak yerine, ona üstten bakar, nezaret eder gibi bir tavrı vardı.

Orkestra bilhassa, Beethoven senfonisinin ikinci muvmanında muvaffak oldu. Konser bitince, halkın arzusu üzerine bir ek parça çalındı: "Wagner'in Tannhaeuser uvertürü.. Nihayette, von Karajan'a bir sepet kasımpatı getirdiler. Şef, çiçeklerden birini aldı ve birinci kemancısına takdim etti.

Herbert von Karajan bugün artık Berlin Filârmoni Orkestrasının resmi ve daimi şefi olmakla beraber, Londra'nın Philharmonia Orkestrasını ve Milano'nun La Scala operasındaki temsilleri idareye devam edecektir. Başındaki en mühim dert, 1933 ile 1942 yılları arasında Nazi partisine üye olmuş bulunmasıdır. Bu sebeple bu defa, Manhattan Musikişinaslar Birliği ve Eski Yahudi Muharipleri, Karajan'ın Amerika turnesine itiraz ettiler. Konser salonunun (Carnegie Hall'un) dışında protesto nümayişi yapanlar ve "Nazi'leri geri gönderiniz" diye bağıranlar oldu.

Karajan, bunlara şöyle cevap verdi: "Hitler'le geçinebilmek Ve başlarını derde sokmamak için bazı tanınmış kimseler Nazi olmaya mecburdular. Benim politikayla alakam yoktur. İşim musikidir."

Herbert von Karajan idaresindeki Berlin Filârmoni Orkestrası şimdi, Amerika'nın muhtelif şehirlerinde konserler vermektedir.

T İ Y A T R O

Büyük Tiyatro

Fransızlar aramızda

Mösyö Jean Huberty o akşam takdim ettiği sanatkârların herbirinin meziyetleri ve sanat değerleri hakkında seçme cümleler tertibetmiş ve bu sahadaki kabiliyetini göstermişti. Esasen bizim yazarlarımızdan bazıları Jean Huberty'den de evvel davranarak, tumturaklı cümlelerle; sekiz kişilik Fransız tiyatro heyetini bize tanıtmışlardı. Ancak itiraf etmek lazımdır ki, yabancılara karşı duyduğumuz mecburiyet sebebiyle olacak, muharrirlerimiz işi oldukça mübalagalandırmışlardı.

"Renée Saint-Cyr, Jacques Charon ve Annie Gaillard'ın iştirakiyle) Fransız Tiyatro Heyeti Resmi Turnesi" nin Ankaradaki ilk temsilini seyrettikten sonra gördük ki nakledilenlerde mübalâğa payı çoktur ve vasat bir temsil heyeti lüzumundan fazla şişirilmiştir.

İlk olarak takdim edilen eser, Henri Bernstein'in Evangeline isimli dramıdır. Eserin mevzuunu bayat bulanlar, çok kullanılmış olduğunu söyliyenler olabilir. Ancak unutulmamalıdır ki, dünyada kullanılmamış mevzu yoktur.

Bütün mesele, vak'ayı sunmaktaki hüner ve üslûptadır. '

Harpte silâh arkadaşlığı yapmış, dostluklarım harp sonrasında da devam ettirmiş iki arkadaş, birbirlerinin karısı ile alâka tesis ederler, iş; meydana çıkar, her iki taraf ayrılmak niyetindedir, fakat temayülleri onları birleşmeye sevkeder.

Bernstein bu basit hikâyeyi alta perdelik bir modern dram yapmıştır. Eserin 1952 yılındaki ilk temsilinde Evangeline rolünü tanınmış film sanatkârı Danielle Darieux oynamış. Ancak burada Renée Saint - Cyr üzerinde biraz durmak icabediyor:

Güzel ve sahneye yakışan bir sanatkâr. Rolünü de tamamiyle etüd etmiş ama ne yazık ki sesinde başarısını küçülten bir ahenksizlik var. Umumiyetle gırtlağına indirdiği konuşması berraklıktan mahrum kalıyor. Hele üçüncü perdede tamamiyle çirkinleşiyor. Annie Gillard'ın İzabelle rolü ikinci derecede kalmakla beraber bariz bir kusur arzetmiyor. Romancı Michel rolünü oynayan Henri-Jacques Huet gerçekten değerli bir aktör olduğunu kabul ettirdi. Denilebilir ki Evangeline temsilinin yıldızı Huet'ti.

Sanatkârların hepsi, Fransızcayı bütün nüanslarını belirterek.âdeta şiirleştirerek konuşuyorlardı. Bunda eserin müellifinin rolü tabiatiyle herkesten fazla idi. Oyunun en çok dikkati çeken tarafı mise en scéne'deki hareket ve mâna ahengi idi. Modern tiyatroyu tam olarak ifade eden, bir takım eski ve manasız kaideyi yıkan, sanki sahneye dördüncü duvarını da koymak suretiyle tesiri artıran bu hareket serbestisi, bizzat müellif Bernstein tarafından yapılmıştı. Eser, modern mise en scéne'le ne kadar değerlenmişse, Jean Oberle tarafından yapıldığı bildirilen dekor İle de o nisbette kıymetinden kaybetmiştir.

Bu kadar geri ve zevksiz bir dekorla memleketimize gelmek için, Fransız dostlarımızın bizim tiyatro anlayışımızı pek basit gördükleri intibaı uyanıyor. Bu gün turne tiyatroları için fevkalâde zarif, portatif ve sanatkârane dekorlar yapılmaktadır. Bunları bizim memleketimizde yapan dekoratörlerimizden ekserisi Fransada tahsil etmiş olduklarına göre, Fransız tiyatro heyetinin imkânsızlıktan değil, ehemmiyet vermemekten dolayı, çok eski tarz bir bez dekorla 1962 senesinde yazılmış olan modern bir eseri oynadığı neticesine varıyoruz. Bu da bizim sanat hislerimizi rencide ediyor.

İnce bir giraudoux

İkinci akşam Fransızlar, Fransız dilinin ve Fransız esprisinin son senelerdeki en iyi temsilcilerinden biri olan Giraudoux'nun "Amphytrion 38" ini oynadılar. Giraudoux, yunan mitolojisinin bir çok parçalarını modern bir gözle ele almakta ve onlar vesilesiyle insanlarla inceden inceye alay etmektedir. Bir tek cümle, bazen bir tek kelime büyük mânalar taşımakta, o anda güldürmekte, sonradan düşündürmektedir. "Amphytrion 38" de bunlardan biriydi.

Mme. Renée Saint-Cyr gene harika değildi. Buna mukabil gerek Jupiter rolünde Jean Le Poulain, gerekse Mercure de Jacques Charon çok sevimliydiler. Dekorlara gelince, bir önceki gecekilerden bile fenaydı. Artık varınız kıyas ediniz. Sadece fena değil, üstelik son derece iptidai..

Hoş bir hissi komedi

Son temsil, Marcel Achard'ın harp sonrası Paris'inde büyük sükse yapmış bir hissi komedisiydi: Jean de la Lune! Bu, saf bir delikanlının - saf, kibarlık olsun diye kullanılmıştır, aslında aptal demek lâzımdır - hikâyesidir. Jef öylesine temizdir ki bu kadar temizlik karşısında kendisini tam beş yıl hemen her gün aldatmış olan karısı bile rikkate gelir. Piyeste fazla bir şey aramak beyhudedir ve eseri tavsif için kullanılacak en iyi kelime "hoş" tur. Temsilde gözü en çok dolduran gene Jean Le Poulain idi. Mme. Renée Saint-Cyr fevkalâde şık elbiseler, şapkalar giyiyordu ama gene oyununda bir terakki yoktu. Sadece dekor, kırk paralık İyileşmişti.

Mamafih seyirciler bol bol güldüler. Trup Ankaraya bir Paris havası getirmişti ve bu bile teşekküre değerdi.

İnsafsız bir kazık

Ama Paris havası almak İsteyenler, koltuğa tam 15 lira ödediler. Balkonun eh uzak yeri ise 5 **liraydı.** Bu yüzden salon da, balkon da yarı yarıya boştu. Tabii haklı olarak... Yoksa 15 lira pek az kimsenin - hakikaten piyes seyretmek isteyen pek az kimsenin - ödeyebileceği normal paradır.

Eğer trup, harikulâde bir trup olsaydı, meselâ Comedie Française'in Orta Şarka değil, Orta Avrupaya veya İskandinavyaya giden trupu seviyesinde bulunsaydı doğrusu bu fiyatlar çok sayılmazdı. Ama Mme. Renée Saint-Cyr için çok, hem de pek çoktur. Bu fiyatların tesbitinde mutlaka ve mutlaka yeni ölçülere' ihtiyaç vardır. Sanat pahalıdır ama, bu kadarı da değil...

Gaye nedir.? Gaye, sanat sevenlere hitaptır. Yoksa parası çok zevata **değil...** Lütfen biraz insaf!

Küçük Tiyatro

Bir ümit için

Emanuel Robles'in yazmış ve İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Doçentlerinden Mina Irgat'ın dilimize kazandırmış olduğu güzel bir dram, Devlet Tiyatrosunun Küçük Tiyatro bölümünde, 26 Mart akşamından itibaren temsil edilmeye başlandı.

Ondokuzuncu asrın başlarında, İspanyol istibdadına karşı hürriyet savaşına girişen Amerika yerlileri ile müstevlilerin mücadelesini ve bu sırada bir asî kahramana inanarak kralına, ordusuna ve vatanına ihanet eden bir İspanyol zabitinin idealizmini hikâye eden dram, gerçek bir tiyatro eseri olarak, lüzumlu bütün anasırı bünyesinde toplamış bulunmaktadır.

Venezuellalı Albay Simon Bolivar, şiddetle aranmaktadır. Hasta olarak saklandığı yerde kendisini yakalamak üzere albay İzquierde'in yaptığı baskın muvaffak olamamıştır. Bir akşam evvel generalin sofrasında dokuz kişilik subay gurubu arasında bu plânını açıklayan İzquierde, baskın mahalline vardığı zaman, sabaha karşı yakışıklı bir İspanyol subayının Bolivar'ı durumdan haberdar ve kaçmasını temin ettiğini öğrenmiştir. Kendi ordusuna ihanet eden bu subay Montserrat'dır. Montserrat daha önce Bolivar'ı yakalamaya memur edilmiş ve gerçekten onu yakalamıştır. Fakat Bolivar'la konuşan genç subay onun davasına ve şahsi kudretine inanmıştır. O andan itibaren hürriyetleri gaspedilmiş ve İspanyol çizmeleri altında sürünen milyonlarca Kızılderili ve melez yerlinin insanlık haklarına sahip olması için hayatını istihkar edecek kadar Bolivar'a bağlanan Montserrat, bu ihanetinden dolayı ölüme mahkûm edilmiştir. Ancak, asıl maksat Bolivar'ın yakalanması olduğuna göre, gece karanlık basınca saklandığı yerden kaçıp hududu aşmaması için, en kısa zamanda Montserrat'nın konuşturulması, âsinin yerini bildirmesi icabetmektedir. Albay lzquierde bu iş için insafsızca bir çare bulur:

-

Sokaktan gelişi güzel, altı kişi yakalatarak Montserrat'nın bulunduğu izbeyi bir saat için kapatır. Bir saat içinde Montserrat itiraf etmediği takdirde bu suçsuz insanları onun gözünün önünde kurşuna dizdirecektir.

Montserrat derin bir vicdan mücadelesi 0e harabolmaktadır. İtiraf etmediği takdirde şu bir senelik evli ve dünyanın en güzel kadınına sahip mesut tüccar; topraktan yaptığı hayvan şekillerine, ait oldukları hayvanların seslerini de taklit ettiren ve beş çocuğu bulunan çömlekçi; biri on aylık, diğeri iki yaşındaki çocuklarını uykuda bırakıp ekmek almak için sokağa çıktığı sırada yakalanıp buraya getirilen şu kadın; İspanyol olan ve müzisyen bir arkadaşım ziyaretten dönen meşhur bir aktör; ihtiyar annesinden başka kimsesi bulunmayan genç yerli delikanlı; Kızılderili bir kadının, hizmetçisi bulunduğu İspanyoldan dünyaya getirdiği genç melez kız kurşuna dizileceklerdir. Fakat itiraf ederse, milyonlarca insanı esaretten kurtaracak olan bir ümit, bir ideal mahvolacak, dünya karanlıklara gömülecektir.

Suçsuz mahkûmların bütün teşebbüsleri boştur. Montserrat her ricaya "beni anlayınız" la mukabele etmektedir. Ölüm saati yaklaştıkça mahkûmlar sinirlerine hakim olamamak durumuna düşmekte» bir ara Montserrat'yı öldürmeye bile kalkışmaktadırlar. Fakat o, milyonlar için bir kaç cam - kendisi de dahil - feda ediyor.

Hiçbir kabahati olmayan ve albayın dediği gibi: suçları sadece suçsuz olmaktan ibaret bulunan altı kişi birer birer öldürülür. Sıra Montserrat'dadır. Fakat albay, maksadına erişmeden bu hayata son vermek istemiyor, onun için yeniden suçsuz altı kişi, onların arkasından bir daha bir daha suçsuz insanları hapsedip kurşuna dizdirecektir, ta ki Montserrat, asi albayın bulunduğu yeri söylesin. Esasen harap olan Montserrat'nın bu katliama tahammülü kalmamıştır, kesik kesik kelimelerle itirafa başlamıştır ki, büyük bir hırsla subaylar içeri girerler ve Bolivar'ın yedi kişilik ispanyol müfrezesini tarumar ederek, maiyetindekilerle hududu aştığını bildirirler. Montserrat için artık yaşamakla yaşamamanın farkı yoktur, o idealine kavuşmuştur. Eski silâh arkadaşlarının hakaretleri, sille ve tokatları arasında idama götürülür.

Adına "Bir ümit için" dedikleri dramın hikâyesi bundan ibarettir.

Eseri meydana getiren şahıslar ayrı ayrı dramın birer temel taşını teşkil ettiklerinden, bütün roller sanatkarlara kabiliyetleri nisbetinde başarı imkanı vermektedir. Bu imkânlardan da azamî derecede istifade ediliyor.

Ancak şu var ki: Bir rol istenildiği kadar avantajlı olsun, bir dereceye kadar başarı temin eder; o derece de, rolü temsil eden sanatkârın yerim seviyesidir. Meselâ iki çocuklu anne rolünü oynayan Jale Uzman kendi çapında muvaffak olmakta ise de, büyük bir dramatik kabiliyete sahip bulunan Melek Gün o rolü oynamış olsaydı ve gene sahne tecrübesi çok az olan Gökçen Hıdır yerine Elenna rolünü sahne tecrübesi daha fazla ve dramatik kabiliyeti daha üstün olan sanatkârlardan birisi temsil etseydi, bu başarılar oyunun seviyesini birkaç derece arttırabilirdi. Eserin ehemmiyetli rollerinden biri olan Çömlekçiyi Nuri Göksevenden başka bir sanatkâr oynamalıydı, o takdirde daha az gülünür, belki de hiç gülünmezdi. Seyircilerimizden bazıları nerede gülmek veya gülmemek icabettiğini hâlâ ayıramamakta, sanatkârları sahnede güç duruma düşürmektedirler. Yavaş yavaş bunu da ayırdetmesini bileceğiz inşallah... Nuri Gökseven rolünü aptal ve korkak, komikliğe varan bir tip anlayışiyle hazırlamış. Halbuki o yerli çömlekçi işini ve çocuklarının geçimini düşünen, ne esaretten ne de hürriyetten şikâyetçi olan kendi halinde bir zavallıdır.

Tüccar rolünde Suat Taşer, rolün istediğini veriyor. Kendisini sıkmasa, devamlı surette asabı gerginmiş gibi görünmese daha da beğenilen bir tip olabilir. Eseri seyirciye ilk tanıtan üç subaydan Coşkun Orhon'un pozör olmaktan kaçınması ve hemen hepsinin daha tabii tonlarla konuşmalarının yerinde bir tavsiye olacağı kanaatindeyiz.

Muammer Esi'yi ilk defa bu kadar başardı bir rolde alkışlıyoruz. Cizvitlerin bütün taassubu, kilisenin Tanrıdan ziyade kralın hizmetinde bulunuşu, rahip Coronil'in bütün hareketlerinde ifade ediliyordu Umran Uzman sahnede az konuştu, fakat çok yaşadı. Dramın başarısı için de bu elzemdi. Yerli Ricardo'nun İspanyollara karşı duyduğu kinin derinliğini kendi ismini söylerken, "Ricardo" derken bile anlatıyordu.

Yıldırım Önal, bir aktörün sahne alışkanlıklarını gerçek hayatındaki belirtilerini, meselâ elinin zarif hareketleri ile aksettirebiliyor, rolünün hususiyetini belirtiyordu. O güzel rol, üzerinde işlendiği belli olan bir olgunlukla oynanıyor. Bizim burada genç aktöre tavsiyemiz: konuşmasına biraz daha dikkat etmesi, sesine sun'i bir tannaniyet vermek arzusu ile diksiyonunu bozmamaya çalışmasıdır.

Simdi eserin orijinaline ismini veren Montserrat ile, onun kadar ehemmiyetli bir rol olan Izquierde üzerinde duralım:

İki kutup karakter: birisi munis, idealist, inanmış ve iman etmişlerin engin ruh aleminde yaşıyor; diğeri vazife, intikam, nefret ve ihtiras duygulariyle oynuyor. Gerçekten bu rollerden birisi yaşanmak, diğeri de oynanmak için yazılmıştır. Bunun izahını eserin bir yerinde aktörle konuşurken Izquierde yapıyor. Yaşamakla oynamak arasındaki farkı anlatıyor.

Bu hal Montserrat rolünü bir kat daha güçleştiriyor. Sadece bir fizik güzelliği ile, Montserrat'nın bir kaç parlak cümlesini yüksek sesle söylemek bile alkışlanmaya yeter» ama, rolü hakkıyla temsil etmek için Montserrat'yı oynamak değil yaşamak lazımdır. Tiyatromuzun genç kıymeti Kerim Afşar Montserrat rolünü çok güzel oynadı, fakat aynı derecede yaşamadı. Kerim'de Montserrat'yı temsil etmek için her şey vardı, sadece tecrübesi azdı. Bu ise, rolü derinliği ile yaşamasına mani

idi. Bununla beraber, Kerimin sahnedeki kısacık mazisi göz önünde tutulursa başarısının değeri daha iyi anlaşılır.

Albay İzquierde'ye gelince: bu rol esaslı Ur tetkike ihtiyaç hissettirmektedir. İzquierde sadece zalim, taş yürekli bir hunhar mıdır? Sadece Kralına hizmet etmek için mi kan dökmektedir, dindar bir adam olduğu için mi Krala ve dolayısiyle Allaha hizmet etmek endişesi ile vicdanına kulak vermiyor T

Albay İzquierde eserdeki durumundan anlaşıldığına göre, muhtelif tesirlerin aynı noktada birleşmesi ile zalim görünmektedir. O dindar bir adamdır, o kralına hizmet etmek ister, o muhteristir, mevki ve nüfuz sahibi olmak ister, o iyi kalpli bir insandır, kalbi rikkatle dolar ve vazifesini başarabilmek için vicdaniyle mücadele eder. O, kendisini çıplak bir yaylada boğazına kadar toprağa gömüp olmadık hakareti yaparak savuşup giden asilere karşı büyük bir kinle doludur. Bunda da biraz haklıdır, zira terkedildigi o ıssız yayladan dört gün sonra tesadüfen geçenler tarafından kurtarılmasaydı vücudunu binlerce kurt kemirerek yok edecektir.

Albay İzquierde, aldığı vazifeyi tam mânasiyle yapmak isteyen, vazifede başarısızlığı hazmedemiyen bir askerdir. Bütün bu cepheleriyle İzquierde'i sahnede canlandırabilmek kolay değildir. Bu rolü Saim Alpago temsil ediyor.

Saim Alpago aynı zamanda eserin rejisörlüğünü de yapmaktadır. Saim Alpago sene başından beri sahneye konulan bütün eserlerde rol almış, sene başından beri hiç dinlenmemiştir. Tiyatro'yu Ur sanat olarak kabul ediyorsak, istediği kadar büyük kabiliyet olsun, Saim Alpago'nun sene başından beri aldığı bütün rollerde muvaffak olmasına imkân yoktur. Nitekim bundan önce temsil ettiği rollerden bazılarında başarı gösterdi, bazılarında da muvaffak olamadı. Bununla beraber Saim Alpago mükemmel bir Albay İzquierde olabildi.

Albayı bütün hususiyetiyle, bütün cevvaliyeti ve buhranları ile oynadı. Fakat şayet yorgun olan hafızası sık sık pan yapmasa ve rolünü tamamiyle hatırlıyabilse karşısındaki arkadaşlarım da müşkül duruma düşürmekten kurtaracaktır.

Aktörler

Bir acı 1 Nisan

Settar Körmükçü sigarasından bir nefes daha çekti ve:

"— Hepsi, hepsi kuru gürültüden ibaret kaldı... İnsan bir kere ölmeye görsün, yetimlerini düşünmek değil, hatırasını bile anmak kimsenin aklına gelmiyor..." dedi.

Terden göğe kadar haklı idi.

On bir sene önce, Hazım gözlerini

yumduğu zaman mevki ve kalem sahipleri edebiyat yarışma girişmişler, Hazım için methiyeler, mersiyeler yazıp söylemişlerdi. Ama hepsi o kadardı. Hazımın arkasında bıraktık - larının elinden kimse tutmamış, dağlatın bile dayanmadığı hazıra, Hazımın bıraktıkları hiç dayanamamış, Körmükçüler hayat mücadelesinde yardımsız kalmışlardı.

Türk tiyatrosunun yetiştirdiği en büyük aktör Hazım Körmükçü 1943 senesinin 1 Nisan günü, ölmüştü. Ölüm gününü hile ecel, sanki ona cemile olsun diye (şakalaşma ve aldatma gününe), Nisanın birinci gününe tesadüf ettirmişti.

1898 yılında orta halli bir ailenin çocuğu olarak doğmuştu. Esaslı bir tahsil görmemişti. Mahalle arkadaşları arasında en güzel karagöz oyuncusu olarak nam salmıştı. Delikanlılık çağında bir fırsatım bulup "Benliyan Kumpanyası" na girdi. Ve o günden ölümünden iki ay önce, ayakta duramıyacak hale gelinceye kadar sahneden ayrılmadı. Yıllarca bütün İstanbula neşe ve kahkaha verdi. Milyonlarca avuç onu alkışlamaktan kısardı, ama o gittikten sonra bu kubbede ondan bir şey kalmadı.

Hazım için ne yaptık? Hiç bir şey!

Bari ölüm günü hatırasını anmaktan vaz geçmesek...

Lâkaydinin böylesi: Pes!

Herkes biribirine soruyordu. Kim bu, şu bağıran kim?.. Sahnedeki sanatkârları tanımak için seyirciler biribirinden medet umuyorlardı. "Bir Ümit İçin" İsmini dramın Küçük Tiyatrodaki ilk temsil akşamı, rol bölümünü bildiren bir kâğıt parçası bile temin edilememişti.

Devlet Tiyatrosu ötedenberi iyi kötü bir mecmua neşreder ve muhtelif tiyatro yazıları meyanında, temsil edilen eserler hakkında da bilgi verirdi. Son bir kaç aydır bu itiyadından vaz geçti. Bazı opera ve tiyatro eserleri için birer sayfalık rol bölümleri kâğıdı bastırılıyor, istiyenlere bakkal tezkeresi misilli,bu kâğıtlardan veriliyordu. Tabiatiyle bu hal Devlet Tiyatrosuna, sadece o müessesenin idarecileri tarafından reva görülmekte, seyircileri ise üzmekte idi.

(Bu defa o kâğıttan da mahrum olduk. Sebebi ertesi gün anlaşıldı.

Pazar *günü.* matineye gelenlere, baş tarafı elle yırtılmış, pejmürde birer kâğıt dağıtıldı. Kâğıdın arka tarafında İş Bankasının reklâmı, ön yüzünde de hangi esere ait olduğu bilinmeyen bir rol bölümü vardı.

Meğer, bu kâğıtlara eserin adı "Bir Ümit Gecesi" olarak yazdırılmış, fakat afişlere ise: "Bir Ümit için" adı konmuştu. Afişleri battal etmektense, programların baş taraflarını gelişigüzel yırtmayı daha uygun bulmuşlar ve bu perişan kâğıtları da Devlet Tiyatrosunda program adı ile seyircilere vermekte bir mahzur görmemişler.

Bravo

S P O R

Ordu takımının şampiyon onbiri

Futbol tarihimize ilk şampiyonluğu getirdiler

Futbol

Şampiyon olabildik

23 Mart Çarşamba akşamı saat ,80 da Kahire radyosu Türkçe neşriyatında şöyle diyordu:

— "Kendisini olduğundan fazla göstermek isteyen Türkleri mağlûp ettik!" Bundan bir iki saat evvel bizzat Mısır Başbakanı Albay Abdülnasır Romaya çektiği bir telgrafta "Muzaffer Mısır Ordusu adına kazandığınız başarıdan dolayı sizleri tebrik ederim" diyordu. Ne olmuştu? Mısırlılar bize karşı bir muharebe mi kazanmışlardı? Onları bu şekilde şımartan hâdise Ordu takımımızı Romada 2-1 yenmeleri idi. Zaten Mısırlıların sporda medeni bir heyecan kovalamalarına bulundukları durum - tarihi gelenekleri demek daha doğru olur - müsait değildi. Nitekim bu işi bedevice yaptılar. Bütün gürültüler, söylenmiş olan bunca şatafatlı ve şımarık sözler neticede boşa çıkmıştı. Muzafferler, kahramanlar, çöl aslanları kafaları önlerine düşmüş olarak Mısıra dönüyorlardı. En fazla can sıkan taraf Kahire radyosunun "kendisini olduğundan fazla göstermek istiyen Türkleri mağlûp ettik" sözü idi. Biz kendimizi olduğumuzdan büyük gösterecek ne gibi bir hareket yapmıştık. Türkleri yeneceğiz diyen onlar değiller miydi? Kezâ şampiyon biz olacağız sözü gene onların ağzından dökülmemiş miydi? Kafile başkanı Yarbay Nuri Gücüyener sadece Yeşilköyde tayyareye binerken bir beyanat vermişti. Onda da "İnşallah yurda iyi neticeler -alarak döneriz" deniliyordu. Bunun haricinde ne bir iddia, ne de bizi olduğumuzdan fazla gösterecek bir beyanat verilmemişti İşin hakikat tarafı Mısırlı dostlarımızın (!) bize tariz etmek için fırsat kollamalarıydı. Fakat yukarda da söylediğimiz gibi bütün şımarıklıklar kursaklarında kaldı. Pazar günü Romada Olimpiyat stadında 40.000 kişi önünde İtalyayı 3-2 mağlûp ettik. Daha sonra Hollandalıların Mısırlılara 5-2 lik azizliği bizi Dünya Orduları Şampiyonu yapmaya kâfi geldi. Ordu takımımızın bu başarısı spor efkârında olduğu kadar onun haricinde de büyük bir memnunluk yarattı. Genel Kurmay Başkanı Orgeneral Nurettin Baransel gayet sade bir telgrafla gençlerin başarısını tebrik ediyordu. Tevazu dersi almağa ihtiyacı olan Mısırlı dostlarımızın (!) şampiyon bir takıma çekilen telgraftan bir nebze istifade etmeleri lâzımdı. Bu sadece spor teması için değil bulundukları siyasi mevki için de kendileri için faydalı olurdu. — N.S.

A Milli takım çalışmaları

Bizi küçük gören bir rakiple bu hafta İstanbulda karşılaşıyoruz. Evet Fransızlar bizi kendi ayarlarında bulmadıkları için B takımı ile bu hafta karşımıza çıkacaklar. Biz evvelce imzaladığımız protokol mucibince A kadromuzla sahada yer alacağız. İşte evvelâ 35 ve elene elen 16 ya indirilen futbol kadromuz bu maç için bir müddetten beri hazırlanmıştır. Kazanma şansımız, hakkında kimse bir şey söyliyemez, ama hazırlanışımız doğrusu bu mevzuda söylenecek pek çok söz var. Böyle kritik bir za-

manda işlenmiş olan hataları sıralamanın faydadan ziyade zararlı olacağına inandığımız için şimdilik kaydı ile bu noktaya temas etmiyoruz. Kendileriyle konuşmuş olduğumuz federasyon üyeleri ve seleksiyonerler milli takımın iskeletinin belli olduğunu ancak Romadan gelen ordu takımımızdan iki veya üç elemanın takımda sırıtan bazı boşlukları dolduracaklarını söylemişlerdi. Fakat her şeye rağmen bu elemanların kimler alacağı bilinmiyor. Fransız Milli takımı bir hafta evvelinden tespit edilmiştir. İçlerinde beynelmilel klâsta futbolcular vardır. İddia sahibi rakibimize karşı iyi bir oyun çıkartmak ve sahadan galip ayrılmak prestijimizi kurtaracaktır. Bunu bu şekildeki çalışması ile acaba millî takımımız yapabilecek mi? Hep beraber inşallah demekten başka elimizden bir şey gelmiyor.

Genç takımların çalışması

Önümüzdeki Nisan ayı içerisinde İtalyada yapılacak olan Dünya Jünior takımlar turnuvasına katılacak olan genç millî takımımız bir müddetten beri devam etmekte olan çalışmalarını hızlandırmaktadır. Haftanın hemen her günü kültür fizik ve ferdi çalışmalara tahsis edilmiştir. Bu arada gençler geçen hafta içerisinde iki idman maçı yapmışlardır. Karagümrüğü 3-2 mağlûp eden namzetler Pazar günü profesyonel kümenin kuvvetli takımlarından olan İstanbulsporu da gene 3-2 mağlûp etmeye muvaffak olmuştur. Profesyonel oldukları için kadrodan çıkarılmış olan Kasapoğlu, Tayyar Ve Metinin yerine alınmış olan futbolcular bu açığı bir dereceye kadar kapatmışlardır. Fakat her şeye rağmen üç profesyonel futbolcunun yokluğu takıma kuvvetinden epey şey kaybettirmiştir. İşin memnuniyet duyulacak tarafı gençlerin gittikçe kollektif oyuna ayak uydurmalarıdır. Takım halinde ilk maça nazaran namzetler İstanbulspor maçında daha fazla göz doldurmuşlardır. Devam edecek olan çalışmaların neticesinde şampiyonluğu olmayan dünya genç takımlar turnuvasında gençlerimizin bizi hakkiyle temsil edeceği kanaati umumidir.

En iyi oyuncu Mustafa Ertan
Ona "beton" da derler!..

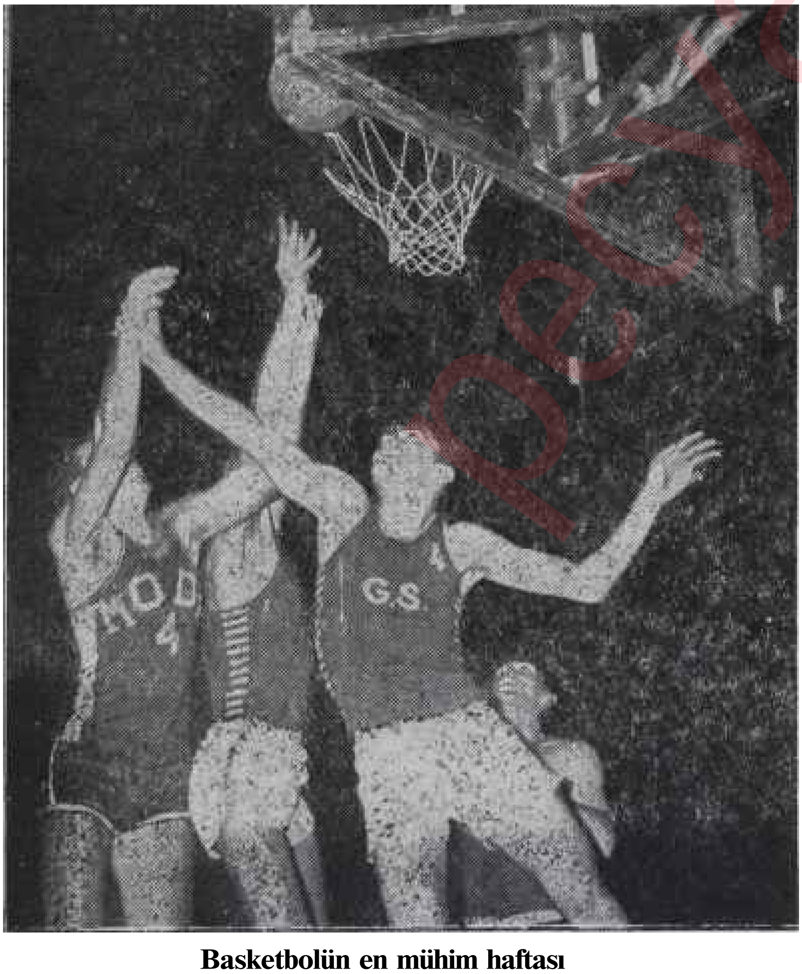
Basketbol

Lig maçları

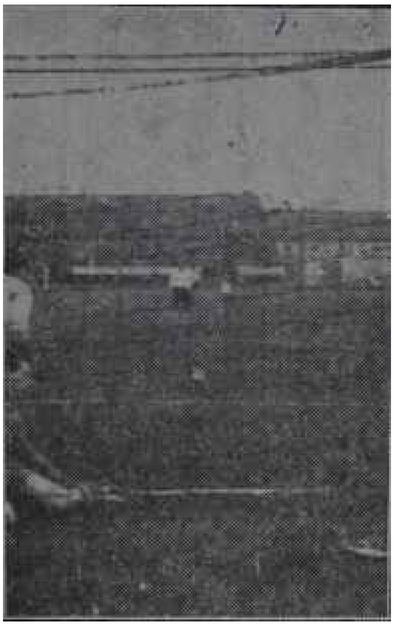
Basketbol lig maçları hararetli bir safhaya girmiştir. Buna rağmen tertip komitesinin yaptığı toplantılar mutad hilâfına gayet sakin geçmektedir. Doğrusu bu sükûnetin önümüzdeki hafta yapılacak olan Fener-Galatasaray maçında da «devam etmesi en büyük arzudur. Çünkü futbolda anlaşmaya varan iki ezeli rakibin basketbolde yeni bir ihtilâf mevzuu doğurmasından korkuluyor. Haftanın en mühim karşılaşmasını cumartesi akşamı spor ve sergi sarayında Fenerbahçe ile Modaspor yaptı. 56-42 Fenerbahçenin galibiyeti ile biten müsabakada Sarı - Lacivertliler oyunun bidâyetinden sonuna kadar rakiplerine âdeta göz açtırmadılar Moda engelini aşan Fenerbahçelilerin şampiyonluktaki iddiaları bir kat daha kuvvetlenmiştir., Aynı gün gene sergi sarayında Darüşşefaka Vefayı çok çekişmeli bir maçtan sonra 56-55 mağlûp etmeye muvaffak oldu. Pazar günü Galatasaray Beyoğlusporu 43-23, ikinci kümeye düşme tehlikesinde olan Kadıköysporlular ise Denizcilik Yüzme İhtisası 21 - 11 yendiler. Yapılmış olan basketin azlığı ve Denizcilik Yüzme İhtisasın ikinci devrede bir tek favul atışından sayı kazanması otoriterler arasında tebessümle karşılandı.

Modaspor dağılıyor mu

Kadıköyspor Modaspor birleşmesinin malî sebepler yüzünden suya düşmesinden sonra ani olarak Modaspor idarecilerinin toptan istifası ortaya Modasporun dağılacağı şeklinde bir sürü dedikoduların açılmasına sebep oldu. Vakıa Moda idare hey'etinde bir ikilik mevcut olduğu bir müddetten beri bilinmekte idi. Fakat işin bu derece ileriye vardırılacağı ve kurulmuş olan bir kulübün başardı neticelerinden sonra tasfiye edileceği sözleri spor efkârında menfi tesirler bırakmıştır. 8 Nisanda Modasporlular fevkalâde bir kongre yapacaklardır. Zihinlerde beliren suallere hakiki cevabı bu kongre verecektir. .

Basketbolün en mühim haftası
Fener mi, Galatasaray mı?

Bir golümüz ağlarda
Ağla gözüm ağla

Boks

Garbis - Karl-Oechle

Spor ve Sergi Sarayı geçen hafta Pazar akşamı gene tarihi günlerinden birini yaşadı. Büyük bir meraklı kütlesi yer temin edebilmek için müsabakadan bir iki saat evvel tribünleri doldurmuştu. Seyircilerin ekserisi gayrı müslimdi. Hanımların da müsabakaya alâka gösterdikleri gözden kaçmıyordu. Maçın favorisi hiç şüphe yok ki Alman boksör Karl Oechle idi. Fakat Garbis tahminler hilafına çok güzel dögüştü. Sayı hesabı ile rakibini mağlûp eden Garbis'in her hamlesi salonda bulunanlar tarafından büyük bir tezahürata vesile teşkil etti İşte - seyirciden gördüğü teşçi ile demek daha doğru olacak - Garbis haklı bir galibiyet almıştı. Bu netice pek de küçümsenecek neviden değildi.

Kulüpler

Dostluk anlaşması

Bir yeşil masa etrafında toplanan üç şahıs münakaşa etmeden masanın üzerinde duran kâğıdın altını imzaladılar. Hâdise 23 Mart Çarşamba Akşamı Beyoğlundaki Galatasaray lokalinde cereyan ediyordu. Masanın etrafında toplanan üç şahıs, Beşiktaş idarecisi Sadri Usoğlu, Fenerbahçe idarecisi Rüştü Dağlaroğlu ve Galatasaray idarecisi Alp Kun'du. Anlaşmanın metni daha evvel hazırlanmıştı. Tam mânasiyle mütabakata varan idareciler, hislerden ve geçmiş hâdiselerin doğurduğu kinlerden uzak olarak hem kulüpleri ve hem de Türk sporunun hayrına olan paktı imzaladılar. Anlaşmanın en mühim şartları kısaca şöyledir:

1. Üç kulüp birbirinden oyuncu almıyacak.

2. Üç kulüp birbirinin menfaatlerini haleldar edecek bir harekette bulunmıyacaktır.

3. Organizasyonlar müşterek olarak yapılacaktır.

Bunun haricinde sıralanmış olan tâli üç beş madde daha vardı. Ezelî dostluğun tekrardan kâğıt üzerinde tesbit edilmesi ve aradaki anlaşmamazlıkların böylece son bulması efkârı umumiyede müspet akisler bıraktı. Artık her iki kulüp idarecilerinin tebliğ namı altında birbirlerini itham eden, iğneleyen vb gönül kıran sözleri böylece tarihe karışmış oluyordu. Dostluk paktından sonra idareciler şunları söylediler:

Galatasaray idarecisi Alp Kun:

— Bu anlaşmanın üç kulüp arasındaki teması nizama koyacağına ve ona iyi bir istikamet vereceğine inanıyoruz. Bu inancımız üç kulüp menfaatine olduğu kadar Türk sporunun da hayrınadır.

Fenerbahçe Umumi Kâtibi Rüştü Dağlaroğlu:

— Ezelî dostluğun kâğıt üzerinde madde halinde tesbiti inşallah Uç) kulübümüzle beraber Türk sporu için de hayırlı olur.

Rüştü Dağlaroğlunun verdiği beyanatta iki kulüpten bahsetmesi bir parça Beşiktaşlıların canının sıkılmasına sebep oldu. Bu mevzuda düşüncelerini öğrenmek için müracaat edilen Beşiktaş idarecisi Sadri Usoğlu:

— Her zaman olduğu gibi gene susmayı tercih ederim, dedi. Üç kulüp arasında beş sene müddetle yapılmış olan bu anlaşma aradaki fırtınalı havanın yatışmasına sebep olmuştu. Bakalım bu sükûn ve İyi anlayışı hangi kulüp bozacak.

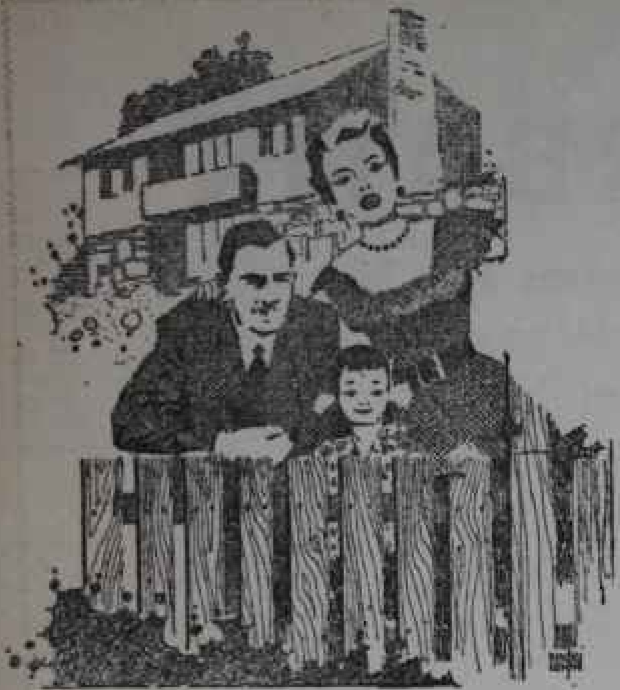
Sportif oyunlar

Fenerbahçe şampiyon

Bir müddetten beri sekiz takımın iştiraki ile yapılmakta olan kızlar arası voleybol teşvik maçları Cumartesi günü Fenerbahçe ile Teknik Üniversite arasında yapılmıştır. Ekserisini erkeklerin teşkil ettiği büyük bir meraklı kütlesi önünde Fenerbahçeliler iki sette rakiplerini mağlûp ederek teşvik kupası şampiyonu olmuşlardır. Memleketimizde ilk defa yapılmış olan bu maçlardan sonra kulüpler arası lig usulü ile voleybol kız maçları yapılacağına muhakkak nazarı ile bakılıyor.

Basketbol lig maçları

Basketbol lig maçları, büyük maçlar olmazsa pek de rağbet görmüyor. Ancak bir Moda - Fener, yahut bir Galatasaray - Fener karşılaşmasından evvel ortaya bir sürü iddia atılıyor. Tertip komitesi fırtınalı dakikalar yaşıyor. Futbol de olduğu gibi büyüğün küçükle karşılaşması bu sporda heyecan yaratmıyor. İşte bu sebepledir ki geçen hafta basketbol lig maçları pek sönük geçmiştir. Cumartesi günü Spor ve Sergi Sarayında Beyoğluspor Vefayı 67-58 mağlûp etmiş. Almanyadan gelen Erdoğan Partener'in de iştirak ettiği müsabakada Galatasaray Korlukla Darüşşefakayı 70-66 yenebilmiştir. Pazar günü yapılan maçlarda ise, Fenerbahçe. Denizcilik Yüzme İhtisası 50-34; Modaspor, Kadıköysporu 59-44 mağlûp etmişlerdir.

İyigün Ailesi

Bir Piyango Talihlisi Değildir.

KENDİ EVLERİNİ DİĞER ARZU VE İHTİYAÇLARINDAN AYIRDIKLARI PARALARLA VE BUNA İLÂVETEN

YAPI TASARRUFU

SİSTEMİNİN GENİŞ İMKÂNLARİYLE KURMUŞLARDIR.

YAPI TASARRUFU HESAPLARININ MAHİYETİ NEDİR?

Yapı Tasarrufu, bir ev yapmak için yetecek parası olmayan vatandaşlara bu imkânı muhakkak temin eden gayet bir tasarruf yoludur.

İnşa ettireceği ev bedelini Türkiye Emlâk Kredi Bankası nezdinde biriktirecek vatandaşa evini tamamen yapı tahtırmaya yetecek kredinin temin edileceği peşinen vaad ve taahhüt edilmektedir.

YAPI TASARRUFU HESABI İLE NE MİKTAR KREDİ TEMİN EDİLİR?

Yapı Tasarrufu hesabında para biriktiren vatandaşlara yaptıracakları ev bedelinin % 80 ini geçmemek üzere % 5 faizli 30.000 lira ve bu yetmezse Banka usulleri dahilinde % 7 faizli 10.000 liraya kadar munzam kredi verilmektedir.

BU KREDİLERİN VADELERİ NE KADARDIR?

% 5 ve % 7 faizli kredilerin vadeleri 10 yıldan başlıyarak 20 yıla kadar çıkmaktadır.

YAPI TASARRUFU KREDİLERİNİ NE KADAR MÜDDET İÇİNDE ALMAK KABİLDİR?

İstediği kredinin dörtte birini 18 ayda Yapı Tasarrufu hesabında biriktiren vatandaş, mukavele ile tâyin edilen krediyi almağa hak kazanır.

TÜRKİYE EMLÂK KREDİ BANKASI, HER YIL (15000) DEN FAZLA VATANDAŞI EV SAHİBİ YAPMAKTADIR. KURACAĞINIZ MESKEN İÇİN LÜZUMLU UCUZ FAİZ VE UZUN VADELİ KREDİYİ ANCAK EMLÂK BANKASINDA AÇTIRACAĞINIZ

Yapı Tasarrufu

HESABINDA BİRİKTİRMEK SURETİYLE MUHAKKAK TEMİN EDEBİLİRSİNİZ. KENDİ EVİNİZE, TALİHE, TESADÜFE GÜVENMEDEN SAHİP OLMANIN TEK EMİN YOLU BUDUR.

TÜRKİYE EMLÂK KREDİ BANKASI